

Народна и универзитетска
библиотека "Св.Климент
Охридски" - Скопје

R5 III 50/1913

НАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА
»КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ«
СКОПЈЕ

25711 50

Број 28. 5 1913 - БИТОЉ, 6. новембра 1913 год. Година 1

ЗНАСИ ЈЕДАН ПУТ
НЕДЕЉНО
по потреби и ванредно
ЦЕНА ГОДИШЊЕ:
Србију . . . 5 дин.
Остале земље . . .
Австро-Угарској у зл. 8 «
Америки . . . 2 дол.

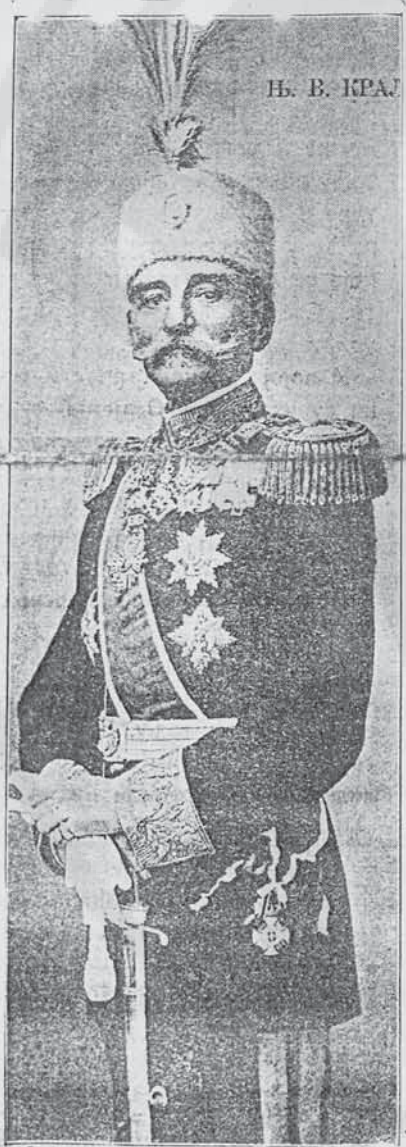
ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ВЕСНИК ОПШТИНЕ ГРАДА БИТОЉА

ОГЛАСИ СЕ ПРИМАЈУ
по умереној и
утврђеној
цени
Број . . . 5 пара

УРЕДНИК: МИЛОРАД Д. ДЕДИНАЦ.

Графика Натаријас
САРАЈЕВО
Гл. Јефтановић улица бр. 7.

Њ. В. КРАЈ

ВЕЛИЧАЊСТВО КРАЈ СРБИЈЕ
ПЕТАР I.

ОСЛОБОДИЛАЦ БИТОЉА
Њ. КР. В. ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИК
АЛЕКСАНДАР.

6. Новембар

Најзад отпоче битољска битка. И ако је победоносна Армија Њ. В. Престолонаследника невероватном брзином пројурила огроман простор од Куманова до Битоља, за тренут ока, намучено битољско становништво, са гровничавим нестрпљењем, је очекивало први пуцањ тона у близини самога града. И 2. новембра отпоче битка, али битка жестока и крвава. Пуна четири дана и четири ноћи одјекивали су топови и ми смо са крвава својих кућа посматрали овај страховити двобој између две силне војске. С крвава наших кућа гледали смо одакле су топови пуцали, слушали смо добро прасак митраљеца, али нисмо могли да видимо људе, и ако су они у непосредној близини били. Поље, пространо битољско поље, било је покривено огромном водом. Између турске и српске војске било је пространо језеро, и то је била још једина нада изнуреном турском војнику. Али слаба је то утеха била, јер војник који је муњевитом брзином прелетео од Куманова до Битоља, преко Пчиње и Бабуне, Вардара и Бакарног Гумна није се зауставио пред изненадним језером, него га, под кишом куршума и шрапнела, јуначки прегазно и 6. новембра, предвођен својим храбрим командантом драгим Престолонаследником, ушао је победоносно у Битољ.

И онда је настао моменат дирљив и неизгладљив. Намучено битољско становништво плакало је од радости гледајући оне младе хероје како и поред тешке четвородневне борбе, улазе весели и поносити, и ако страховито гладни, јер четири дана не беху ништа окусили, и како се блажено осмеживали женама које су им, кроз плач, бацале цвеће.

И од онога дана у Битољу је завладала слобода; од онога дана несташе међусобне распре: српски

војник донео је слободу, али у исто време и љубав.

Данас Битољ слави годишњицу тога знаменитог дана и од ране зоре благосиља творце те слободе и из дна душе кличе:

Да живи Њ. В. Краљ Петар!

Да живи наш ослободилац Престолонаследник Александар!

Да живи Краљевски Дом!

Живела српска војска!

Поздрав Битољу.

На сутону мога живота, у дубокој старости, кад погледам на моје деловање, у великом простору времена од преко педесет година, свагда су ми погледи били управљени на балканско полуострво и на потиштено Српство у тим крајевима. Моји говори на хрватском и на угарском сабору и моје деловање у српским и страним европским новинама, ишло је свагда за тим, до осветлим жалостно, потиштено стање српскога народа, под тешким, окрутним азијским варварством. А српски народ пре више од пет стотина година показивао је полета за културом у својој српској држави, те се могао поносити *Душановим закоником*, кога ни једна од тадањих европских држава није имала.

Кад сам пре много година пропутовао један део балканскога полуострва, па видео један део српских земаља, мени се разтужило. Те дивне српске земље, са честитим српским народом, да није било окрутнoга азијскога варварства, развиле би се до великога културнога степена. Био сам у Италији, али видећи балканско полуострво, рекао сам: та ово је *лепше* него Италија! Био сам у Солуну, па кад сам видео диван положај Солуна рекао сам: Солун је *лепши* него Напуљ!

Жао ми је што у оно доба, при несигурности путова, нисам могао видети неке вароши тако блиске Српству, а које су ми лежале на срцу да их видим. Видео сам *Скопље*, али нисам видео *Орид* и *Битољ*.

Данас су те вароши ослобођене и путницима приступачне. Битољ скопљанима ће добити непосредну железнич-

ку везу са Скопљем, па ће српски путници поћи у Битољ као у неки хаџилук да виде оне тачке страшнога јуначкога боја, кад су Срби пола у води, пола у суву заузели Битољ и ослободили га од Турака.

Великом битком и победом Срба над Турцима, Битољ је постао *историско* знаменита варош. Иначе Битољу, после ослобођења му, предстоји *сјајна будућност*. И по броју и по каквоћи свога становништва, Битољ је варош од великога значаја. Ту у Битољу, *осим* Срба, стекли су се и становници других језика. Ти становници били су *сапатници Срба*. Та *заједница* стољетне патње, које је данас нестало, начиниће од Битоља једну врлу *целину* заједничких интереса. Чим Битољ задобије железничку везу са Скопљем, па железничку мрежу и даље распростре, те у Битољу поникну установе европске културе и цивилизације, обрт и трговина ће у Битољу заузети обиме на које се до сада није дало ни мислити. Све ово ће им дати *културни полет српске државе*.

У мојој дубокој старости, моји данци су избројани. Одајем Богу топли хвалу, да се *српска заветна мисао остварила*. Жалим моје другове и сараднике који то доба нису доживили.

Дана 6. нов. т. г. славиће Битољ редку светковину. То је *годишњица ослобођења*, улаза победоносне српске војске у Битољ.

Захваљујем, што сам позван да се сетим тога дана. Ја ћу тога дана бити у духу у Битољу. Шаљем Битољу свој поздрав. Живио Српство! Живили врли становници Битоља.

О Митрову дне 1913.

Нови Сад

Др. М. Полит-Десанчић

ПОСЛЕ ГОДИНУ ДАНА

Навршила се година дана, како је српска победоносна војска ушла и ослободила Битољ. Још је у успомени свима тај значајан дан — 5. новембра 1912. год. тадашњи *валија* позвао је у *уџумат* најугледније представнике варошке као и стране консуле и саопштио им је по Турке *жалосну вест*, да се повлаче и да имају варош да предају победоносном противнику — српској војсци и њеним

командантима. Међу варошким представницима био је од Срба само Риста Цветковић, садашњи кмет општине Битољске, коме се валија обратило с речима:

— Ми смо вас до сада чували и сад је ред да и ви нас чувате!

Може се замислити у каквом је радосном расположењу саслушао Риста Цветковић валију, који је после дуге паузе отворио карте. Јер све до тога момента Битољ је био одсечен од целог света и нико није знао ситуацију. Али сад после отвореног признања највише административне власти, које је дошло, после четвородневне одсудне битке, која се била око Битоља, после оне јурије од разбијене турске војске кроз улице битољске, — за Ристу је било јасно: да његова браћа долазе! И то сазнање, није му дало мира и оставивши на страну депутацију од Митрополита и грађанства, која се спремала, да сутра изиђе на сусрет нашој храброј војсци и варош преда, Риста у зору 6. новембра креће се са проф. Продановићем и Максом Милошевићем у сусрет браћи својој.

Кола су грабила напред али после војње од пуна два сата тамо око Кукуречана, звизну први метак више њихове главе. Развише белу заставу и потрчаше преко блата и разливене шемнице на висове одакле су се појавиле предстраже.

— Ми смо, браћа! — повикаше сва три у један глас.

Официр се појави и познаде браћу своју. Одмах му саопштише ситуацију и у каквом се стању варош налази.

Али у том тренутку, на друму који води из Прилипа у Битољ појави се један аутомобил. Сви потрчаше на ону страну. У аутомобилу је био шеф штаба прве армије ђенерал Петар Бојовић. Одмах му реферисаше о стању у вароши и ђенерал позва у аутомобил сву тројицу и крете се овај витез без страха право у Битољ, без и једног свога војника и без икакве пратње.

На уласку у варош пресреће их депутација од Митрополита и грађанства. Тачно у 10 сата пре подне ушао је ђенерал Петар Бојовић у Битољ и одсео прво у Српском Клубу где су почеле стизати варошке депутације. Војска је тек после подне почела стизати и улазити у варош

улазила је пуна три дана и три ноћи, тако, да је свако живи био забезекнут силом српском...

*

Од тога значајног историског тренутка, протекла је равно година. Она да војском окупирани Битољ, данас је саставни део Српске Краљевине. Ослобођење Битоља скупо је стало, хиљаде и хиљаде жртава, али нам је satisfакција остала, да је остао наш и само наш! Битољ је данас друга варош у Србији, одмах после престанице и по култури својој и по величини и уређењу своме. Битољ се и за тако кратко време умео одужити свима, који су и најмање допринели његовом ослобођењу; Битољ ће подићи монументални споменик онима који су пали за његово ослобођење; Битољ је овековечило имена Ђенерала Јуришића, Бојовића, Гојковића и др. у својим улицама; Битољ је у рату с Бугарима дао највећи прилог за Црвени Крст и Битољчани се старају, да свагда и у свакој прилици даду видљива доказа своје љубави и приврежености мајци Србији.

За све то има да се захвали и нашем чиновништву које је у Битољ долазило не против воље, него снајвећом вољом, које је долазило не да ћари него да просвећује, схватајући своју дужност мисионарски. Један је од тих на првом месту некадашњи начелник округа Битољског г. Душан Алимпић за којим Битољчани и да-

нас жале, сећајући се његова такта и лепог понашања, његове правде према свима и свакоме и његове иницијативе за многе лепе и корисне ствари за Битољ и његову околину. Под његовим утицајем као старешине, и његово чиновништво, вазда озлоглашено полицијско чиновништво, вршило је своју дужност како треба и много боље него ма где другде.

Битољ, је на послетку био срећан да за свога првог председника општине, добије једног тако културног човека, као што је г. Петар Леиша-ревић, чијој се такође иницијативи има за много што-шта да завали, као и за уређење варошко, његову чистоту и лепоту, за којом је под Турцима вапијало.

На концу своје прве године од ослобођења Битољ данас стоји пред великим општинским радовима, пред регулацијом, увођењем водовода и канализације и пред новом калдрмом.

Ако се ни за једну другу варош Нове Србије не може рећи, да је за тако кратко време учинила бог зна какав напредак, за Битољ се слободно може рећи: да је за годину дана учинио леп напредак. После годину дана... Битољ је учинио леп скок.

*

Оружје је престало звекетати; крајње је сад време да и Музе престану ћутати... после годину дана!

Јов. Б. М.

БИТОЉ

Путниче, стани. Овдје лежé Они.
Могиле ове прах бесмртних крију.
С капом у руци њима се поклони,
К'о пред олтаром гдје кандила грију.

Из ових хумкâ, из овога кама
Над којим безброј мајака процвиље,
Васкрсна зора родила се нама
И своје златне расула кандиле.

Овдје су Вјечни, што пламеном жртве
И билом срца пробудише мртве—
Путниче, стани, овдје леже Они.

Ово су наше лавре и олтари,
Њиховим топлим сјајем се озари—
Пред гробовима светлим се поклони.

Мостар 1913.

АЛЕКСА ШАНТИЋ

НАШИ ДАНИ

Према једноме нашем у сектору на Једрену стражаре два турска војника.

Примирије.

Наш стражар, знајући да међу турским војницима има Босанаца, пита их:

„Како сте?“

„Вала и била, није добро!“ гласну се Босанац.

„Па што не бегате овамо? Како можеш, Бошњо, да пуцаш на своју крв? Бегај нама! Вели наш стражар.

„Алаха ми, бих ја, ама не могу од овога овда. Све нас тако постављају. Један наш, један њихов, да пази, да не бегамо!“ одговора Босанац.

Анадолац слуша разговор па запита нешто, на турском, Босанаца. И онде настаде жив разговор између њих двоје.

„Ама, шта је Бошњо, шта пита тај Турчин?“ пита наш стражар.

„Пита шта разговарамо нас двоје“, одговори Босанац, „а ја му кажем како ми ти причаш да сви турски заробљени војници сада пију пиво и шетају по Београду и имају што им душа хоће. Сад ће он да те пита је ли то истина, а ти му реци да јесте.“

И збиља Анадолац се окрете нашем војнику и говораше нешто турски. А наш ће војник:

„Јесте, брате, јесте, сва чега има код нас!“

„Бел“, рече Турчин Босанцу, па обојица бацише пушке пред нашега стражара са речима:

„Теслим, теслим!“

МИСЛИ О БИТОЉ-
СКОЈ ГИМНАЗИЈИ

Познато је да је Битољ 5. октобра ове год. добио једну важну просветну тековину. Тога дана Краљевим указом отворена је у Битољу потпуна, осморазредна гимназија. За просветне прилике не само Битоља већ и све остале Србије то је, свакако, догађај, пун значаја. Може бити да се никад и нигде није у толикој мери испољио значај просвете за једну државу, као што је то био случај у славном рату за ослобођење наших нових покрајина и одбрани задобивених територија од мучких напада бугарских. У оба ова рата јуначка и победоносна српска војска плела је себи лаворове венце колико сибином и врсношћу свога оружја, толико и јачином своје просвећености, свога уверења и свога школом и традицијом одгајенога одушевљења. У том епохалном напору, утицају, који је школа у опште имала на цео наш оружани народ, *средња школа* или, како се у нас обичније каже, *гимназија* имала је свој велики и неспоран удео. Историја гимназија у Србији сама собом најбоље показује ову народну тежњу да путем што већег образовања, што веће просвете уопште, стече не само што пре и што потиције изједначење с најкултурнијим народима у свету, већ и гаранције за неиздржни извор своје духовне и материјалне снаге. Српска је гимназија већ више од пола века — а тек је непун век и самог државног живота! — не само установа, која својим, донекле светским, образовањем припрема за универзитет, већ је она у много већој мери и снажан извор за одгајивање српске народне свести, колосалан расадник српске идеје, српског одушевљења и српских осећаја! Највећи континент не само људи, припреманих за живот, већ и правих расадника српске мисли, дала је Србији — гимназија. Од 1830. године, као године, кад је у Србији уведена прва јасно карактерисана средња школа, малена Србија извела је кроз ову школу више од 200000 својих грађана. За последњих наредних година њена средња школа готово стално држи годишње у своје хазаму просечну цифру од добре десетине хиљада бу-

дућих грађана! Узгред буди реч: то — по општем схватању — још ни близу не задовољава њене народне и државне потребе!

Наши нови суграђани, који су први пут у јачој мери дошли у додир с масом нашега народа, могу су, извесно, бити не мало изненађени релативно високом културом, високом просвећеношћу и најширим сферама народних. Поред неоспорних заслуга ниже, основне, школе; поред заслуга саме касарне, поред заслуга целокупног, у истини демократско уређења целе наше државе, за то ма колосалних заслуга и сама наша средња школа свих облика....

Као школе, гимназије су наслеђе прошлости, али и потреба садашњости. Њихов ближи карактер, припадност, да њихове просвете, зависе од напредних планова и програма. Србија нас одржава нарочито тако назване реалне гимназије. Баш зато, што реалне гимназије, нарочито више, уједно припремне школе за универзитет, отходна је потреба да настава у њима буде што реалнија, што општније, што прилагоднија оном средњем образовању и образовању, који чине основне факултетских студија. Колико нама познато, наставни планови гимназија за нове крајеве тек се сад измишљају. Оне се, у осталом, не могу много разликовати од онога, што већ стоји у старим границама. Добро је што се у том погледу већ створило уверење да, на прилику, у питању живих језика, који чине један од најважнијих предмета, треба и из локалних из чисто државних разлога поред српског заступљеног српског језика, још мало више маха француском, тискујући други туђи живи језик, немачки у више разреде. Исто тако и за класичке језике. Али, свакако, народносна група предмета, српска историја, српски језик и књижевност, мора у том бити не само заступљена већ остати и центар гимназијама центар наставе.

*

Битољска гимназија улази дакле у један од највећих дана у коло осталих српских другарица с обележјем задатком. Поред оног општег образовања, које она има да даје својим васпитаницима; поред неговања

ске народне мисли, српских осећања и српских тежања, њен је задатак још и да буде главно духовно светило у целом јужном крају данашње Србије. Битољска гимназија има да буде не само заматак већ и истински заступник једног српског јужног универзитета, једног непомаченог храма науке на српском југу, коме даља будућност још од сад намењује врло значајне просветне и културне задатке. Духовна елита, која буде око себе скупља овај наш тако значајни просветни храм, мора све своје снаге употребити на то, да што пре изглади све трагове варварства и некултуре, који су несрећном српском становништву тих крајева, кроз векове остављали непросвећеност, дивљаштво и насиље. Несумњиво је да ће у том смислу њен рад морати увек подржавати сва српска јавност и сав ауторитет српске државне мисли. С друге стране, несумњиво је да намењени велики просветни и културни рад не може остати само у дужности гимназије. За то је потребна што бржа сарадња и врло многих других, средњих, и стручних школа. Битољ на југу Србије мора имати исти задатак, који и Београд на северу. Надајмо се да ће већ новембар наредне године дочекати остварење свих тих жеља...

Београд.

проф. А. Станојевић

ОБМАНА

Све је ту тако непорочно бело: и бели огртачи хирурга и сестара, и бели дуварови провизорних операцијоних сала, и лице оног, што, узневерен, у очекивању бола, лежи на столу... Све те беле прилике, са сјајним никленим кутијама у руци, с очима, пуним готовости и послушности, са ушима начуљеним на звук кратких заповести, сачињавају једно нераздвајно тело које држи кохезија саосећања и пожртвовања.

Тешко ћутање операцијоне атмосфере и само команда главнокомандујућег:

«Газа!»

«Тупфер!»

«Јод!»

«Скалпел!»

Све руке у послу, меће у покрет

посао онај скуп белих прилика, које сачињавају једно нераздвајно тело...

Па ипак, и ту мали обронак, неакомодирани делић...

Тамо, у ћошку, са гирландом вешто сложених локни понеки пар очију пиљи с усхићењем у искривљено рањениково лице, у млаз крви и гноја који тече из опериране ране, у сјајне зонде и пенсете, у цели тај простор пун грозе и тужног достојанства.

О, да дирљива и сензациона призора, лепшег но у најзанимљивијем кинематографу...

О таквом је типу жене мислио D-r Clairmont кад је, широм цивилизованог света, сејао појам о неозбиљности болничарке...

Видео је њу и у болесничкој соби, где, брижно очешљана, дугачких и негованих ноктију, плете чарапу, мирно разговора са болничаром о дневним новостима, и понекад, кад жагор или јауци сувише испуне одају, диже главу и заповеди:

„Мир војници!“

Као да је то гомила несташне деце...

У понеким собама опет бели огртач, опет женска прилика: нагла се над кревет, и ако се сва тресе од узбуђења и тежине, диже неприсебно тело брата-Србина, спушта га у каду; теши и храбри тек донешеног из превијалишта; поправља кревет оног, чије ће руке за дуго још одрицати послушност; Бележи усплахирени пулс и високу температуру.

Чисто би плакала и кукала да све тако споро иде, и да ће опет стићи нови транспорт боника, и да ће опет бити толико посла и терета.

Њено тело, неочеличено никаквим спортовима, млитаво је и неиздржљиво, њена воља, неваспитавана од малена, противи се оваквом напору.

И она напушта тако радо и одушевљено прихваћени посао...

D-r Clairmont није запазио онај тип, пун интелигенције и добре воље, не зато што га није било, но што је сувише често мењао место и што је био сувише кратко.

Несистематичност, неиздржљивост и површноста — три кобне прилике прате велики, сваким даном већи, контингент жена, које стицајем прилика, и усљед духа времена, и по неодољивој жељи за извојевањем самосталног опстанка, заузимају све предстраже и полагају друштвеног живота.

Из тог дивног сировог материјала женског подмлатка, праве се доколне зграде, без плана и без распореда.

Нема архитекта да све предвиди и обележи, — тек из прецизних нацрта постају величанствене палате...

Први неуки неимар младе девојчице је мати која, руковођена чудном обманом, навикава је на штеђење снаге, неотпорност према суровости времена, на кинђурење и егоизам.

После извесних година, кад се почиње највећа развијати дух и тело, руковођени још грубљом обманом, родитељи бацају своје с муком одгајено дете у море затуцаног католицизма, у збрку луксузних т. зв. женских радова, у навлаш — школу за модерне језике, у ситничарски и неозбиљни „завод“, где се свако знање добија по малко. По малко клавира, помало малања, помало страних језика.

Али марка је ту: „кloстер на страни!“ и свршена девојка, а с њоме и родитељи, пуни су поноса и уображености.

Ово створење са клицама притворности, коју изазивају неодговарајуће девојачкој невиности молитве туђе вере, са силном радозналешћу за мушки пол од којег је била потпуно ограђена, без идеала за друштво и за друштвене интересе, заузете само својим хеклерајима и везовима на белом сомоту, постаје жена и мајка...

Има и друга врста девојка: гимназисткиње.

Оне су пуне интелигенције и добре воље.

Али чудном обманом држава те будуће грађанке и жене распоређује у влажне и нездраве зграде, без вртова и плацева за гимнастику, даје им масу неозбиљно предаваних предмета.

Не напаја их духом, ни љубављу према науци: само да је свршити школу, и добити какво место! И овака бледа и анемична девојчица, која је скуп напавирчености не темељно предаване науке, са једином сврхом: да стекне положај, — постаје јавна раденица, или жена и мајка... Дајмо женској деци рационално физичко васпитање, учимо је темељности, па било то кујна или хемија, музика или шивење, припомогнимо да се развије и однегује урођена жени благород-

ност и отменост, коју она може и треба да унесе свугде где се појави, научимо је владању над собом и систематичном раду.

Отресимо се старих заблуда и обмана! Биће више среће на свету...

Ружа Др. Винавера

Opštinske Novine v Ljubljani.

Od začetka zmagoslavnega pohoda viteške srbske vojske — smo dobivali v Ljubljano razne časopise iz Srbije. No malokateri list nam je prinesel tako veselje kakor „Opštinske Novine“. Prejeli smo prvih 6 številk skupaj. Z radostjo in navdušenjem smo čitali „Prvo besedo“ in popise raznih tojev na poti do Bitolja. Videli smo, da je postavljen temelj slovanske kulture tudi v mestu, ki smo ga jedva po imenu poznali. Naši znanci in prijatelji so gledali „Opštinske Novine“ kot nenaden pozdrav iz velike daljave. Prosilji so nas da jim damo liste za sponiu. Dali smo svojim najdražjim vsakomu po enega. Vsak je shranil svoj list kot zlat spomin na veliki čas. Danes, ko obhajamo obletnico velikih dogodkov, se z radostjo spominjamo vesti, ki smo jim komaj mogli verjeti. Pozneje so nam naši znanci pisali iz Bitolja. Rekli so, da je to lepo mesto. Danes imamo tam še tudi svojo ljubljansko ulico.

Živel Bitolj.

D-r Ivan Lab

О потреби научити српски језик.

И Битољ, као и друге вароши у доскорашњој турској Македонији, има становништво разне народности. Поред Срба има Грка, Турака, Румуна и других. Сви чланови ових разних народности постали су грађани српске државе, у којој је државни језик српски, па с тога је потребно скренути пажњу. нашим новим суграђанима, који српски језик у довољној мери не знају, на користи које им изучавање српскога језика пружа. Ово нарочито важи за одрасле, који треба сами својим трудом да српски језик изуче, а већ за децу постараше се школа, ако родитељи буду наметни те своју децу у школе са српским наставним језиком упуте.

Од жива човека ништа се није отело, и према томе и одрасли битолски грађани могу, ако хоће, изучити српски језик.

Пре свега за то говоре *практични* разлози. Српски је језик државни је-

зик у нашој држави, и природно је да ће сваки грађанин брже свршавати своје послове код српских власти, ако буде српски добро знао, него кад их преко тумача, који често могу бити несавесни, свршава. Даље ко хоће да врши какву јавну функцију у нашој држави, да буде часник у општини, срезу и округу, ко хоће да буде народни посланик, треба да зна српски језик. Ко хоће да се његов глас као грађанина чује пред меродавним факторима, да критикује јавне послове, да упозна живот своје нове отаџбине у многобројним правцима њенога живота, за тога је неизоставно потребно да научи српски језик. Битољ је варош, у коју ће се све више и више досељавати грађани из старих граница Србијиних као чиновници, официри, занатлије, трговци и радници. Да би могли с овим новим својим суграђанима ступати у ближе односе, пословне или пријатељске, Битољчанима је потребно да добро науче српски језик. Не може се ступати у везу с овим лицима преко тумача, а не може се предпоставити да ће Битољчани избегавати ближе односе са својим суграђанима, који су из досадашње Србије у Битољ дошли.

Али сем ових практичних разлога има и других, *идеалних* разлога, који говоре за то да Битољчани, који не знају добро српски језик, што пре исти науче. Српски језик је најлепши словенски језик. Он има најлепшу и најлакшу азбуку, литература на српском велика је, и онај, који научи српски језик, има чиме обогатити своја знања, читајући дела на српском језику писана. Пред Битољем је много српске крви проливено, из које је никла слобода за битолске грађане, којом је сазидан темељ боље будућности, лепоте и уређености овога града, и Битољчани, поред осталог и из захвалности према својим ослободиоцима треба да науче српски језик.

Разни фактори утицаће на то, да се српски језик што брже и што боље у граду Битољу научи. За одрасле ће у првом реду доћи у обзир *војска*, у којој ће служити битолски грађани, способни за војну службу. Ако се још младићи из Битоља упуте на одслужење рока у старе границе Краљевине Србије, онда ће ус-

пех у изучавању српскога језика бити још већи.

И многобројно *чиновништво*, грађанскога и војнога реда, које ће из старих граница Краљевине доћи у Битољ, утицаће на ширење српскога језика. На овим чиновницима лежи дужност да се са грађанима битолским, без разлике вере и народности, што више мешају, а на битолским грађанима дужност да са српским чиновницима у што интимније везе дођу.

Најзад и *битолска општинска управа* треба да настане, поред других својих дужности, на томе да се знање српскога језика што више шири. Она то може учинити на два начина. Прво тиме што ће, после извеснога времена, од свих својих службеника, и виших и нижих, захтевати да у довољној мери владају српским језиком. Тај је захтев потпуно оправдан, јер ко хоће у српској држави да живи као јавни службеник мора знати и државни језик. Незнање српскога језика значило би у најмању руку индиферентност према држави, чији је грађанин, а општинска управа једнога великога града у српској држави мора пре помагати оне људе, који љубе своју отаџбину, него оне који су према њој и њеној судбини равнодушни.

За тим општинска битолска управа треба да изазива, да помаже и упуту сваку приватну иницијативу, која би ставила себи у задатак ширење српскога језика у Битољу. Биће у Битољу доста српских учитеља и професора, који ће давати часове из српскога језика. Њихов рад треба да помаже општинска управа: давањем локала, огрева и осветлења, и новчаном подпором за оне своје суграђане, који су сиромашног стања, а желели би добро научити српски језик. За добре ученике, који би се у знању српскога језика одликовали могла би општинска управа одредити нарочите награде и поклоне. Она би даље могла слати ваљане младиће и дечаке из Битоља у досадашњу Србију ради учења заната и трговине, којом би приликом и српски језик добро научили. Најзад општинска управа требало би да помаже и растурање српске књиге по Битољу, оснивањем књижара, оснивањем читаонице и т. слично.

Овако радећи битољска ће општина и овим својим радом припомоћи што јачој вези између досадашње Србије и нових крајева, на корист Битољу и на срећу целе наше Отаџбине, која са своје стране неће жалити средстава да ову лепу варош што јаче веже за себе. Познајући и лично људе, који стоје на челу општинске управе, ја сам уверен да ће она и у овом послу, као и у другим много знатнијим, постићи најлепше резултате.

Др. Д. Аранђеловић
професор универзитета
и народни посланик.

ПРЕД БИТОЉЕМ.

Освануло је мутно и магловито јесење јутро 6. новембра 1912. год.

Са бојнога разбојишта пред Битољем не чује се ништа. Ни џакат митраџеза, ни гроктање пушака, ни халаук градлија. Све је мирно

Моја је болница била придодата дивизиском завојишту, те смо тако заједнички радили у простану порти сеоске црквице маленога хришћанскога села Аглараца које се налази на једном оцедном ћувику у Пелагонској равници три до четири сахата удаљено од Битоља. Сависоких камених гробова, са дрвене звонаре гледали смо јуче и прекјуче страшну и крваву али славну битку пред Битољем. Двогледом су се могли тачно видети положаји наши и турски. Видело се покретање једних и других. Видела се јасно и река Црна изливена у непрегледно море пред Битољем. Видело се неустрашиво наступање српске пешадије, где преко каменог моста, јединог прелаза преко Црне, у збијеним редовима а у размаку 5 до 6 метара корачају српски јунаци гордо, смело и са пуно самопоуздања. Редови су се проређивали, српски осветници Косова падали су и полагаали своје младе животе у темеље велике и славне Српске Отаџбине. Турска топовска танад брисала је поносите српске борце, али све то није ништа помогло. Српски су војници ишли само напред, гледали пркосно страшној смрти у очи и сећајући се српских славних победа Куманова, Присата и Бакарног Гувна не моглоше по-

стидети славу српског оружја не-го само ступаху напред преко мртвих телеса својих другова. Прелазом српске војске преко Црне би одлучена битка пред Битољем.

Али данас, данас је сви мирно. Ни рањеници више не придолазе.

У суседном селу Добромиру, које је ближе Битољу, био је смештен, дивизијски штаб. Из штаба нам се ништа не поручује. Прошлех дана су нас бар лекари и дивизиски прота посећивали, али данас и њих нема.

Ни од куда гласа. Нека страва подилази нам под кожу.

По доручку испесмо се сви на звонару, да прегледамо разбојиште. Наше се гомиле црне и стоје на истом месту. На турској страни нигде никога. Да ли је могуће, да су се Турци повукли, или су се можда скупили да бране улаз у Битољ?

Не знамо ништа. Велика неизвесност. На друму од Добромира примети се нека живост. То су топови који се враћају нашем селу. Од њих дознамо радосну вест: Битољ пао! Битољ се предао, Битољ је наш српски, од данас па да века!

Јутрос зором дођоше Битољчани и известише српске команданте, да су прошле ноћи Турци у највећем нeredу пројурили кроз град и разбегли се у два правца, друмом за Лерин и друмом за Ресну. Турске војске нема више и грађани моле, да српска победничка војска уђе у Битољ. Прво коњица, па онда пешадија уђоше јутрос у град. Сад се спрема и цео штаб наше дивизије, да свечано уђе у Битољ,

Нашој радости не беше краја, срећа нам се одсјајвала с лица, што доживесмо тако велики дан. Онај град што га тако одлично бране природни брежуљци сад је наш. Оних шест танких мунарета, што их толико пута пребројисмо са дрвене звонаре, сад су наша; онај велики бели полумесец што гордо гледаше у обе поле пелагониске равни није више турски, он је наш! А шта видимо? Над великим полумесецом, једва се контуре назиру, диже се поносито крст, заиста крст! Крст слави победу над месецом. Хришћани славе победу над Турцима.

Нисам се много предомишљао. Наредим да се спреме одмах лака кола те

са мојим штабом одјуримо у Битољ.

Већ је било превалило подне, кад смо по старовремској калдрми ушли у ослобођени град. Грађани су сви били по улицама. Са прозора су нас поздрављали, кола нам задржавали и здравили се с нама. Одушевљење је достигало врхунац. У широкој улици ври као у кошници. Дознали су, да ће и престолонаследник Александар ући за који час у град.

Од првог мог доласка у Битољ, заволео сам тај град. Заволео сам га више, него своје родно место. Заволео сам тај шарени свет, ону мешавину народа и вера. И ја сам уверен да ће се слобода, правда и врлина зацарити у том лепоме граду. Буде ли тога, изгладиће се све различности разноврсних струја и сви ће се радовати да буду прави и слободни грађани мајке Србије.

Д-р В. Кујунџић—Београд

6. новембра 1913 г.

Данас, када цео град Битољ, без разлике вере и народности, изражује Њ. В. нашем Краљу и Његовој храброј војсци своју срдачну радост и најдубљу благодарност, на највећем дару—слободи, придружује се и наш градски физикат, са свима онима хиљадама несрећних бића, која су за ово кратко време лечена и утехе код нас налазила. Ми заједнички, у најдубљој поданичкој оданости, подносимо Његовом Величанству своју благодарност на високом интересовању које је показао за здравље свога народа.

Последњи ратови, као и сваки рат, показали су и своје рђаве последице. Прекомерним напорима, хладноћи и гладовању следовале су, сасвим природно, епидемије, између којих велике богиње, пегави тифус и најзад колера. Али на срећу све су ове савладане за сразмерно кратко време и садање стање здравља нашега града је изврсно.

Остало је још неколико усамљених и лаких случајева трбушног тифуса, која ће болест, надамо се, ускоро бити искорењена, благодарећи хваледостојним напорима нашега енергичног и неуморног председника, који ће ускоро снабдети наш град канализа-

цијом и водоводом и тако ће и наш Битољ добити изглед културне вароши.

Благодарећи за све то слободи, а за слободу Његовом Величанству Краљу и Његовој храброј војсци, кличемо пуни одушевљења:

Да живи наш мили Краљ!

Да живи Његова храбра војска!

Д-р Нака

Град Битољ.¹⁾

Из дела „Нова Србија“, које излази у издањима Срп. Књиж. Задруге.

Битољ је на западној ивици пелагониске котлине, на подножју Перистерера, онде где Баватска удолина излази у пелагониску котлину. Већи део вароши је око реке Драгора која као све бујне планинске реке, јури кроз варош великом брзином. Корито реке је с обе стране озидано, и његове обе стране прати доста простран кеј. Кроз јужни део вароши тече речича Куру-Дере. Око Драгора и између њега и Куру-Дере лежи најлепши део вароши, који је већим делом добио изглед средњеевропске вароши. Међу тим је безистан на левој страни Драгора, а ту су и разни тргови, житни, дрварски и сточарски. Ретка је варош у којој има толико празних места, „мегдана“ као што их има Битољ. Кад се варош посматра с кога ближе брда у њој се види врло много зеленила.

Варош се дели на двадесет и четири махале: *Клисе* или *Црквена Мала*. У њој су куће свију конзулата, све банке, грчка митрополија, грчка црква, општинско позориште, српске и грчке школе. У томе делу вароши стањују највише Грци, јелинизирани Срби и Цинцари. У *Рочка Мала*, је била бугарашка митрополија с бугарашким школама. Ту живе помешани Грци и Срби. У *Мечкар Мала*, су биле до пре две године скоро саме баште. Сада је то нови део вароши. И ту живе помешани Срби и Грци. Турци и Арбанаси живе у махалама, које се зову: *Емир-Челеби*, *Салаташ*, *Доган*

1) Литература: Ј. Цвијић. Основе за географију и геологију Македоније и Србије, — Др. Ј. Хацивасилевић. Град Битољ.

Кјучук, Шадрван и Бујук. Све су темахале с десне стране Драгора. Ту највише има џамија. Муслимнско становништво тих махала говори турски арбанашки и српски. По занимању су чифлик-сахибије, сарачи, арабаџије и по који трговац. Југоисточни део вароши нарочито према цркви Св. Недеље настањен је баштованима. Настањени су у Нова Мала (Јени Махала). Они раде њиве које заливају водом из Драгора. Тих баштована биће преко 3 хиљаде душа. Једна трећина од њих су старије становништво а две трећине чини новије становништво које је пре 10 — 15 година досељено због зулума из оитољске околине. Одвојено и непомешано живе Јевреји и Цигани, у Еврејској и Бајир Махали. А на крају вароши живе босански мухаџири.

У Битољу има сразмерно много пазара. По тврђењу Др. Ј. Васиљевића у Битољу има десет главних трговачких и занатлиских пазара. Најлепши и најуређенији трг у Битољу је *безистен*, који је саграђен при крају седамнаестог века. Безистен је саграђен у неколико редова и има 100 дућана и продавница. Главни артикал, који се у њему продаје је преден и непреден памук. Затим се продају најлепше француске и китајске свиле, персиски ћилими, француски штофови, ћилими и штофови из фабрике у селу Диову. А нарочиту пажњу заслужају лепи ћилими из Прилепа и Кочана. Једна од најглавних чаршија је *Влашка Чаршија*. Ту се у главном продају они артикли, које највише троши битољска околина, а исто тако продукти цинцарске кућне индустрије из суседних цинцарских насеља. *Житни Пазар* је један од највећих тргова у Битољу. На њему се продаје искључиво жито и брашно. На њему се налазе све житарске радње. Пошто пелагониска котлина представља најважнију житницу Западне Македоније у Битољу је усредсређена житарска трговина за неке делове Западне Македоније, за Арбанију и Епир. На *Ат-Пазару* се продаје стока, која се највише извози за Грчку и дрвенарија. На *Пекмез-Пазару* продаје се највише пекмез, који праве Јуруци из Кенали затим се продаје мед, наут за прављење леблебија, кашике а лети и лед. На *Одун-Пазару* се продају дрва, ђумур, дрвена јапија, а на

Ленском-Пазару се продаје лан, конопља, које купују нарочито Јеврејке и прерађују. На томе пазару је и *Бибер-хан* у коме се продаје на велико истуцана-алева паприка, бибери и зеитин. Поред ових имају нарочитих пазара за продају рибе, оваца, воћа, ошафа и соли.

У Битољу су заступљени сви занати, који су били заступљени у Европској Турској. Сви су занати организовани и уређени *еснафски*. У Битољу имају 32 еснафа. Најсавршенији и најгласовитији је еснаф кујунџински. Кујунџије имају своју улицу с леве стране Драгора, која се зове Кујунџинска Чаршија. Најбоље кујунџије су Цинцари из Крушева. Они су још за време кнеза Милоша долазили у Србију и шарали су књезе још оужје. Има много *папуџија*, који на овом тргу имају око педесет радioniца. Исто тако многобројни су и *обућари*, који се налазе у Јемиш-Чаршији. Сарачи су искључиво Турци тако исто и *табаци*, који преправљају највише јагњеће. Има много *јорганџија*, који праве јоргане, душеке, јастуке, шилтета и миндерлуке, а узгред продају креч. Кожари и пушкарни искључиво су Грци, потковачи су само Турци. Столари су Срби и Цинцари. Турчије су само Срби. Халваџије и бозације само „Тоцке“ (Арбанаси). Зидари су Арбанаси и Срби из села Смиљева. Хамали, ковачи и свирачи су искључиво Цигани. Груписани су у Стамбол-Чаршији, и *телали*, који продају финије старе ствари, а тако исто и *биљари*, који продају лекове од трава. Банкарни и сарафи су махом Јевреји и Грци. Тако дакле у целом привредном животу ове вароши осећа се не само стара балканска и турска привредна организација, већи верска и национална поделеност самог становништва. Осећа се да свака нација има своје наслеђене или случајно примљене наклоности према извесним врстама рада и занимања.

У Битољу имају четири православне цркве и један параклис, затим 37 џамија, католичка и протестанска црква и три јеврејске богомоље. Од православних цркава најзнаменитија је црква св. Димитрија, која је обновљена 1830. Знаменита је и црква Св. Недеље, која се налази на придоњем друму. То је стара обновљена црква у њу се скупљају се-

љаци из околних битолских села. За седам џамија тврди се да су саграђене на местима, на којима су биле некад цркве. Између свих џамија најзначајнија је Исакије на Бит-Пазару.

Битољ је био средиште за све верске и националне пропаганде у Западној Македонији. До ослобођења у Битољу је било 8 разних гимназија и полугимназија. (Грчка, српска, бугарска, румунска, две турске, по једна јеврејска и лазаритско-католичка.) Основних школа Грци су имали 10, Срби 3, Бугараши 3, Турци 33 мектеба, американска мисија и католичка по једну. Поред тога Турци су имали учитељску школу и једну занатлиску. Књижарница су имали Турци 4, Грци 2, Срби и Бугараши по једну. Штампарииа су имали Турци 2, Грци и Арбанаси по једну. Грчке школе и цркве имају богате фондације које имају око 18000 енглеских лира. Исто тако све џамије имају богате вакуфе.

Поред овога Грци имају две своје болнице, а држава је имала три. Уз њих су били Пастеров Завод и лудница. Најинтелигентније и најнапредније становништво представљају Грци и Цинцари. Они дају тон целој вароши. Онај сразмерно велики изглед европски Битољу су дали они. Најмногобројнију и најбољу интелигенцију имали су Цинцари.

Историја Битоља није јасна ни толико позната као историја других већих вароши Нове Србије. Мисли се да је у близини Битоља била варош Хераклеа чији се остаци виде на јужној страни Битоља идући селу Букову. И иначе око Битоља има много трагова од неких старих развалина. Под именом Битољ (Βουτέκολ) спомиње се 1014. за време владе цара Самуила. Из истог времена 1019—20. у једној повељи цара Василија спомиње се битолски епископ. Име Монастир, како га сада зову странци а по кадкад и домаће српско становништво почиње у већој мери да се јавља тек у 17. веку. Турски писци 17. века зову га Толи-Монастир, а то ће бити исто што и Битољ - Монастир. У држави краља Вукашина Битољ је био једно од важнијих места. Од Србасу га отели Турци 1382-83 које је предводио војвода Лала Шахин.

Ипак из свега овога се види да Битољ никад није био овако напредан ни овако важна варош као што је данас. Он је постао овако важна варош тек у почетку деветнајстог века. У 19. веку постао је економски центар за сву Западно Македонију, за знатан део Арбаније и Епира, његов економски значај знатно је појачала и солунска железница, која се у њему завршава. Грчки и арбанашки устанци крајем осамнаестог и почетком деветнаестог века утицали су знатно да Битољ постане политички и административни центар Западне Македоније. Пошто је 1820. савладан арбанашки устанак Битољ, је постао главно административно средиште овога краја. Дотле је Битољ био под призренским и скопљанским вилајетом а једном и под Ђустендилом. Године 1835, постаје средиште Румелиског Вилајета. Године 1844. сведен је на седиште санџаката а 1864. постао је опет седиште валије, а 1868. опет је сведен на средиште битолског санџака, који је подпадао под солунски вилајет. 1874. узвишен је опет на степен вилајетског средишта, на 1876 сведен опет на седиште санџаката. Године 1881. коначно подигнут на степен вилајетског седишта. Битољски вилајет био је велики 27.300 квадратних километара, а имао је пет санџака: битолски, србички, дебарски, корчански и елбасански.

Најмногобројније битолско становништво чине Срби, православни, затим Турци и Арбанаси, па онда Цинцари и посљедњи по броју Грци. Пре ослобођења рачунало се да у Битољу има 3000 српских, 3800 турских и арбанашких, 1000 цинцарских и 200 грчких кућа. Најстарије битолско становништво представљају Турци. Међу њима има породица, које су од назад 300 година у Битољу. Представљају доста питомото становништво. Имају извесних тежњи и за европским животом. Средњевековно српско становништво било је махом расељено и уништено. Данашњи Срби почели су се у Битољ насељавати крајем осамнајстог века, а најјаче досељавање извршено је половином деветнајстог века. Досељеници су махом из села битолске и прилепске околине, а има их и из осталих о-

ближњих вароши и њихових села. Има их доста од Дебра затим од Тетова и Призрена. И Цинцари су се јаче почели насељавати тек у осамнајестом веку кад је разорен њихов град Мускопоље. Цинцарско становништво се све више умножава досељавањем из цинцарских насеља из битолској околини. Много их је претопљено у Грке. Арбанаси су се населили с југа и са запада, Арбанаси хришћани „Тоцке“ досељени су махом из Епира. Они су старији досељеници и већим делом претапају се у Грке, а каткад у Србе. Млађи досељеници су мусломани Арбанаси, који су пореклом из разних села битолске и прилепске околине, и од Дебра. Листом се претапљају у Турке. У данашњој Арнаут-Махали нема скоро ни једног Арбанаса.

Старије варошке куће припадају типу опште балканске варошке куће. Тај тип куће смо описали у Скопљу. Овде је карактеристично што многе куће заузимају велике просторије, све су лицем окренуте унутра, а затварају пространа дворишта која су у облику круга, квадрата или паралелограма. У таквим кућама обично има више станова. Те куће имају изглед ханова или караванских станица, какве су се све до сад одржале у областима у којима влада кирицијски саобраћај. Као последица затвореног источњачког живота могу се сматрати многобројни капиџици, који по зади вежу суседне куће. Капиџика имају и хришћани и мусломани. Причају да је у Мутбах-сокаку капиџицима повезано шесет кућа. Обод простора који заузимају те куће дуг је преко 400 метара. Пошто свака таква кућа има и башту, онда је разумљиво да се у такој групи од кућа могло лако сакривати. Младотурци су били наредили да се сви капиџици на хришћанским кућама зазидају.

Битољ је највише примио европскога, и од свих вароши Нове Србије је мени се учинило да има највише европског живота. Јаки европски утицаји виде се у изгледу вароши, градњи новијих кућа, ношњи становништва и његову животу. Ти културни напретци дошли су од везе са Солуном, затим од знатног броја цинцарских и грчких породица, нарочито првих, који путују по целој Европи,

и у своја забачена места доносе много европске културе и живота. То најго преображење узрок је што у Битољу имамо врло мало старих кућа, оних мусломанских кућа, које се одликују мноштвом прозора и финим резбаријом. Таке куће налаче на сараје, и оне су знак великог господства, онога источњачког феудалног господства. Изгледа да је такво господство некад владало у овим областима али је почело знатно опадати. Спољашњи и унутрашњи изглед беговских кућа у Македонији често само потсећа на ону раскош оријенталске архитектуре, орнаментике и резбарије каква се често виђа по кућама босанских бегова. Онаких лепота и онаке раскоши која се и сад види по многим беговским кућама по Сарајеву, Травнику, Бања Луци, Мостару и Градацима ја сам веома ретко гледао у Македонији и Старој Србији. Па ипак македонски бегови нису сиромашнији него босански. Напротив ја мислим да су мало и богатији. Сјај у спољњем изгледу кућа, начину живота и одећа много је већи у Босни него у Македонији.

Због тога у Босни још и сад срећемо више оријенталске раскоши но у Македонији. Македонски бегови су изгледа више полагали на харемски живот но босански. Македонске беговске куће су често због тога угледније унутра но споља. Све је удешавано за живот женскиња у харему и за проводњу с њима.

Досада у Битољу су сачуване две такве старе беговске куће. Старија и интересантнија кућа је Хаџи-Смаил беја и Мустафа ефендије у Емир-Махали. Ту сам кућу детаљније описао и снимиио. С лица је дуга 27 метара. Подељена је и президана на два дела, од којих један заузима 18, а други 9 метара ширине. Ја сам покушао да је снимим онакву каква је изгледала пре него је прерађена и да је фотографисам у целини. По рачуну битољских Турака та је кућа грађена пре 250 до 300 година. Око ње је пространа башта, која чини једну просторију са авлијом. Башта је пуна цвећа и воћака. Кроз башту тече поток, а на средини авлије је леп водоскок. У пресеку кућа има облик пространа четвороугла чије су дуже стране две пута веће од краћих.

Средину тога паралелограма заузима велики простор који чини хајат. С десна и с лева су од хајата веома простране собе с пећима, које се ложе из суседних соба. Ове собе имају општи изглед једне овеће оријенталске турске куће. Наколоники пространи миндерлуци са шилтетима. Врата су увек у једном углу; између два зида. У вратима се разликују спољни и унутрашњи део. Унутрашњи део врата оивичен је финим резбаријама које су необојене, жуте и чисте па зато чини пријатан утисак. Тавани су украшени фином резбаријом. У ћошкетима на миндерима су нарочита шилтета. Прозори су велики, видни, са пуно мањих окана, и гледају у башту. У собама има много полица рафова лепо изрезаних. На полицама су огледала и стакла и друге ситније ствари. У долапима су спаваће хаљине, душеци и јоргани. Хајат је патосан мермером, а собе даскама. У средини хајата је шесторострано напупчење из кога се уздижу мраморни стубови, који држе балкон, који се зове јазлук. На горњи спрат иде се се степеницама које су од белог мрамора, са дрвеном лепо изрезаном оградом. На горњем спрату јазлук заузима средишни део исто онако као што га заузима хајат у доњем. С њега је ванредан поглед на Перистер и околину. Десно и лево су одаје које су пуне прозора са безброј малих окана, због којих изгледа да је сва кућа у стаклу. Свака одаја има свој засебан излазак на таван. Нигде се не иде из собе у собу. Собе су необично простране и пуне ваздуха и светлости. Оне су исто онако намештене као и собе. Само немају пећи. Међу њима је једна одаја за госте. Домаћа чељад зими живи на доњем а лети на горњем спрату. Због тога нема горњи спрат пећи. Битољ има лепу околину. Становништво се боље користи природним лепотама но становници других македонских вароши. Многобројне су баште у самој вароши и на периферији вароши, у које се излази на теферич. Праве се излети и у околину. Много има приватних екипажа и кола, која се узимају у најам. Теферичи су оријентални специјалитет, а у Битољу изгледа има највише смисла за то. На тефериче се иде у околна села и у манастире.

На њих иду и хришћани и Турци. Нарочито се лети праве излети у Трново, Магарево и Буково. Ова села имају изглед вароши, и у њима се живи и ради варошки. Многи трговци живе у Трнову и Магареву, а радње држе у Битољу. У Трнову је манастир Богородичино Успење, а у Магареву Светог Ђорђа. На сабор трновски долазе сва ближња и многа даља села. У те манастире долазе на теферич и турске и хришћанске породице. И многе проведу тамо повећи део лета. У тим селима знатно је развијена трговина, и у новије време почела се развијати индустрија. У Трнову има фабрика гајтана и за бојење предива за домаћу потребу. У Диову имају три фабрике шајака, ћилима и гајтана. У фабрикама раде по 250 до 300 радника. У Букову се прерађује чувена буковска паприка.

Др. Јевто Дедијер

Цртице

Као мали дечко седео сам радо поред мајке, кад би у вече свршила свој посао. Тискајући се уз њу, молио сам је, да ми штогод прича. И причала ми је различите ствари, али ниједна се није у моју душу тако увукла, као прича о зверствима, која су чинили Турци, кад су наваљивали у нашу словенску домовину. Слушајући мајку, како ми је то приповедала, сакривао сам, дрхћући целим телом, лице своје у њезино крило. Али кад је по други пут дошло, да сам с мајком седео па желео с њезиних устију чути приповетке, навео сам је опет и опет, нека ми прича о турским најездама.

Дошао сам у Љубљану у средње школе. Повесница открила ми је, како су Турци победили Бугарску и уништив велико српско царство Душаново на Косову пољу, завладали у Европи. Земљопис ме је опет поучавао, које су земље још до наших дана остале у турској управи, па су ми често пута крчиле пести, кад сам промислио, да просвећена Европа егоистичких циљева ради допушта турску владавину у красним балканским земљама. И много пута сам за

желео, да дочекам онај дан, кад ће турском елементу, неспособному за културу и напредак, истргну из шака европске његове владавине.

Не могу дакле казати с каквим сам надама пратио подвиге ослободитељних војна у 77. о 78. години и како сам болним срцем сажаљевао што је Европа онемогућила Русији довршити своју замисао око ослобођења Балкана.

Освану година 1912. Балкански савез навести рат Турцима. Под сјајним победама српског и бугарског оружја код Куманова, Битоља, Лозенграда и Луле Бургаса те касније код Једрена, сломила се турска сила и Турака нестало је, мал не у Европи; исчезли пак би сасма из ње, да да није код Чаталце победоносном словенском оружју стала на супротне турска војна сила него сједињена Европа. Заплакало ми је срце, али сам се с друге стране опет тешио тиме, да је барем већи део Балкана ослобођен и благосиљао сам околност, да ми је било дано дочекати овако велике догађаје, какви се у повесници збивају можда сваких хиљаду година. Код тога спомињао сам се драге ми, сада већ благопокојне мајке, и предочавао сам си, како би и она уживала, да је доживела ово велико доба.

Само једна ми је капља пелена загорчала купу радости: злокобна рука туђинца која на жалост влада над бугарским народом, бацила је јабуку раздора међу српски и бугарски народ те овако хаметом потучене Турке изазвала на нов отпор, омогућивши им да опет завојују братском српском и бугарском крвљу освојено Једрене и мал не целу Тракију. Него тешим се опет тврдом вером да ће геније Словенства изгладити мржњу, коју посеја међу Србе и Бугаре немачка сплетка, па да ће наскоро доћи време, кад ће српска и бугарска браћа опет сложено корачати к новим победама те тиме славнијој и сретнијој својој будућности.

II.

«Deutsche Rundschau für Geographie und Geschichte» донела је пре неколико година слике и опис града Битоља: Било је први пут, да сам из ове публикације сазнао нешто поближега о овом до тадасасма митићем граду. И дивно сам се погледом

на слике овог града и његове околине; опис пак сам сркао у себе са невероватном радозалашћу. Из овога описа наиме сазнао сам, да има град Битољ врло леп положај и тако дивну околину, као мало који други град те да му је земља наоколо скрајно плодовића, поднебље пак тако благословено да успева поред лозе, жита, пиринча и смокве лимун и оранжа. Више пута сам се касније сећао овога описа те желео видети град Битољ. Али сумњао сам да ће ми то поћи за руком, јер беше под господарством Турака, с којима немах ни жеље ни воље, да дођем у додир.

Ето доживих сада чуда големога! После сјајне битке коју су наша српска браћа са ванредном бравуром извојевала код Битоља, остао је овај чудесан град у њезиним рукама. И српска управа ће га довести к новом процвату. На челу града пак стоји енергични и напредни председник Петар Лешњаревић. Братском симпатијом свог одличног мужа омогућено ми је било утицати посредно у развитак овог града. Мојом препоруком наиме ступа на чело грађевинског одељка битолског инжењер Словенац који ће својим умом и радом настојати, да добије град Битољ све оне уредбе, које доликују у данашње доба свакоме граду, ако штогод држи до свога благоустројства. У духу пак видим како ће Битољ процвати, како ће се ширити, како ће за Српство постати средиште богатства, славе и културе.

Живи, развијај се и процвати лепо Битоље, с Твојом мудро и далекогледном управом како Бог хоће и срећа јуначка.

III.

Има томе више година, што је „Neue Freie Presse“ од сада већ непознатог ми писца донела фељтон о охридском језеру. Читао сам овај фељтон с правом насладом, па се још данас сећам њега, као да сам га читао јуче. Писац је описивао ванредну лепоту Охридског језера и околије те безпримерно му богатство риба, које је—као што је познато ушло и у српску народну песму. Под конач својег написа долази писац до закључка, да нема у целој Европи тако лепе покрајинске слике, као

што је Охридско језеро са околицом те жали, да турско господство онемогућује свако господарско подигнуће ове прекрасне околице и сваки приступ к језеру, услед чега ова дивна тачка остаје непозната многобројним туристима, који хиљадама посећују језера у другим културним земљама Европе.

Ово језеро је сада у српским рукама. А ја се, чим је било освојено, сетих споменутог красног описа, па су почеле пред душевним ми очима устајати визије, по којим субрегови језера окитили се убавим вилама и градићима те цватућим градовима, између којих под српском заставом плове многобројни параходи, пренашајући с места на место међународне посетиоце овога српскога чудовишта. О зашто није човеку дано устати за сто година опет физичким животом, да види остварено оно, о чему су му говориле визије!

Иван Хрибар—Љубљана.

Краљевић Марко и његово воскресјење

Велики догађај од прошле године, који је потресао људско срце и душу, пробудио је у мени успомене из детињства. Оне старе бајке, што ми је причала моја покојна баба за Краљевића Марка, боланог Дојчина и друге српске јунаке, давно заборављене бајке, сада су поново оживеле у мојим успоменама. Сад као зрео човек почео сам философирати о овим бајкама, нагнан великим догађајем. Заиста на Балканском Полуострову, после Римљана, нико осим Срба није више потресао срце и душу становника на Балкану. Прошло је шест стотина година од како су српски цареви и краљеви оставили овај свет, али њихова имена и њихово јунаштво нису заборављени, нису их заборавили ни Срби нити други балкански народи. За време владе полумесеца песме, у којима су опевани ови хероји, причаху историју прошлости када су хришћани на Балкану били слободни и јунаци. Оне су за хришћанске душе биле мелем, који је ублажавао тешко стање у коме су се налазили балкански народи; уносиле су наду за бољу будућност и веру да ће се јавити јунаци хришћанских си-

ла да их ослободе из ропства.

На више места налазе се трагови куда је пролазио Краљевић Марко, један његов траг налази се и у моме родном месту Гопешу. Верује се и предање то прича да је овај легендарни јунак, када је се враћао из Охрида у Прилеп, скочио са врха планине Гочине у равницу на један камен. Памтим кад сам као дете у друштву мојих другова отишао да посетим свети камен, на коме још и данас стоји стопа чувеног Шарца. У стопи је било воде, јер је прошле ноћи киша падала, ми, деца пили смо ту воду верујући да ћемо постати јунаци и борити се за веру и ослобођење.

Памтим када ми је баба причала када се је Краљевић Марко борио са црним Арапином, како је Краљевић Марко црног Арапина првим замахом до колена у земљу забио другим замахом забио га до појаса, а трећим до рамена и затим му сабљом главу одсекао. Са колико радости и воље ми, деца, слушасмо ово причање. Са уздахом помишљасмо кад ће се јавити други Краљевић Марко да се и он бори и погуби белог Арапина. Дошло је то време! — 1912. година, најјаснији и најсветлији датум у историји Балканских народа.

Срби су се и у прошлим вековима борили храбро, али у овом рату имали су главну улогу, показали су се достајни потомци Краљевића Марка. Овај херој воскресео је у прошлој години. Он је био у души свакога војника. Он је био са својом војском на Куманову, Бакарном Гумну, Битолу, Једринема, Драчу и т. д. Његово место заузео је опет Краљевић — Краљевић Александар. Под командом Његовог Великог и Мудрог Оца, овај јунак оборно је за увек белог Арапина.

Шествековни сан и жеља хришћана на Балкану испунила се.

К. Ј. Космеску.

Ето дочекасмо!...

(Уломак описа пута нашег завјетног поласка на Косово.)

Билдо! — рекох још једно мјесец дана пред Видовдан своје пријатељу; — новине доносе да, ради још неизвјесног ратног стања, ове године неће бити никаквог славља на Косову,

али опет ја идем; хоћу да видим — Косово, брате да и то дочекам!

То сам ја већ у себи одавна одлучио, и поћи ћу, па да би знао да се никада вратити нећу, одговори ми он, а на лицу сам му непримјетно опазео неки чудни занос, узбуђење, шта ли је? То душевно стање могу до схвати само они које је ово име — Косово — знало да држи и одржи кроз 523 године патње и невоље; којима је сунце на ту страну зашло да одале опет сине; који још чекају и надају се...

Воз из Скопља за Приштину имао је да крене у 6 сати из јутра. Ми смо преноћили на станици у железничким вагонима, у купејима I. класе. Спавалисмо несметано и комотно, а устали смо још у 4½ сата. Јутарњу тоалету умивања и «дотеривања» свршили смо на чесми код саме станице. Ту је и малена кафана као што је малена и зграда станице. Кафеџија нам хитро испече добру и јаку црну кафу. Сунце је већ захватило врхове око Скопља, а онамо у даљини бијеле се снијезни врхови Шарпланине. Гледамо брдовиту околину Скопља, па правимо рачун: да колики је страх морао бити код турске војске, како ли страхан удар српских војника, када су Турци и без помишљања на отпор остављали и бјежали главом без обзира и са ових утврђења, које им је и сама природа намјестила?

— Гле, пази! одједном, некако плах, прекиде нас поп Ристо у нашем рачунању, па готово са неким зачуђењем пружи руку и показа нам кртију жигица хрватског друштва Св. Ђирија и Метода. — Ево, код овог кафеџије троше се ове жигице, а других, рече ми, и нема. Ово браћо треба свакоме да причамо. У царском, Душановом Скопљу, тек што се је ослободио, а кроза њ се шири хрватско име.

— Па можеш слободно свакоме то да причаш, упаде му у ријеч наш Таса, али немој то да те изненађује. Ми овамо не правимо никакве разлике између нас и Хрвата, па чему да не буде мјеста и хрватским жигицама, а сувише кад је њихово расчавачање од користи по хрватске школе. Већ нешто друго да вам ја кажем; сада, за по сата, стићи ће воз

из Митровице са црногорском војском. Баш ми то сада рече шеф станице.

На ту вијест нас обузе неко чудно весеље. Пуни готово наивног усхићења, некако чудно раздражени чекасмо да воз стигне. И заиста кроз по сата, које се је за нас у исчекивању некако и превећ отегло, дуги воз успоравао је своју брзину улазећи у скопљску станицу. Испред нас помало промичу прва кола, пуна црногорских витезова. Посиједали по патосу, неко стојејке извирују главом на врата, а неколико њих сједи и спустило да им ноге од кољена слободно висе на пољу. Из сваког кола разлијеже се монотон и готово једнако пјевање, из којег се може лако схватити задовољство оних јуначких торшатака, што се налазе у прилици да својој браћи крвљу помогну.

Ми поскидасмо шешире, па само машемо и поздрављамо јуначку нашу крв, непрестано им кличући: Живје ли јунаци! Здраво витезови!

Воз се одуљио, никад му краја, док напокон заустави. Храбри Црногорци хитро поскакаше. Свакоме је пушка преко рамена, а у руци или преко леђа пребацио торбу и пртљаг. Сви имају на себи нове српске капуте. За час се упоредаше у двојне редове, а наш поп Ристо једнако трчи и облијеће око њих, пропиткујући има ли који из Граова, јер му је старина из тог краја.

За час се разлијегне команда, а 1400 црногорских војника, што их је тај воз довео изгуби се испред нас кроз улице царског Скопља.

Ми нијесмо имали времена да сврћемо у варош, већ смо оставили да то урадимо на повратку и да се задржимо једно два дана. Наш воз за Приштину већ се је почео комбиновати, и ми смо отпутовали са оним истим колима I. класе, у која смо сјели у Београду.

Видов је дан, и ми ћемо данас бити на освећеном Косову. Воз је већ кренуо остављајући Скопље, те смо, сједећи крај прозора могли лијепо да видимо Душанов Град обасјан јутарњим сунцем, и нове турске касарне, које су се у позадини бијелиле као лабудови.

Наш пријатељ Таса једнако нам

прича и сваки нам час сврати пажњу на све оно што би нас могло путем да занима. Поп Ристо, увијек једнако само ћути и непрестано пише. Све што чује, све што види хтио би да онако у цијелини, до најмање ситнице, пренесе на хартију. Воз се је на честим станицама често и заустављао.

— Како се зове ова станица? То је био обични рефрен попа Риста сваки пут кад је воз стао. Таса му је то сваки пут показао, и да се о слободи тог поп-ристиног рефрена, досјети се нечем практичнијем; извуче из џепа једну хартију и на њој су била пописана редом сва имена станица. А поп Ристо једнако пише све што чује од занимивог причања Тасиног, све што види својим очима или му неко други каже. Већ је исписао тога грдно много, како он рече, на прескок прибијежака, мислиш ту ће да изађе из њих некаква грдосија од књиге.

Воз се креће даље, те нам једнако и с једне и с друге стране даје прилике да се сретнемо са свјезим успоменама недавне кржаве прошлости.

— Е, сада да пазите! Рече нам одједном Таса. Брзо ћемо да улегнемо у познати и гласовити Качанички Кланац.

Воз је помало почео излазити између поманих брежуљака обраслих шумом. То почиње Качанички Кланац. Ријека Лепенац пробија се између брда и брјегова који се уздижу једно прама другоме тако близу, да добра и вјешта рука слободно може са стране на страну да пребаци каменом. То је једини пут који води из Скопља прама Феризовићу и Косову пољу. С једне стране висока и сјеверовита Шар-планина а са друге дуге и непроходне косе Црне Горе (Кардак-а) љубе се овдје са ријеком Лепенац и стварају кржави Качанички Кланац, познат из старијих кржавих времена, те је један од најзгоднијих мјеста и пролаза за дочек и одбрану. Али турска војска у дивљем бијегу из Скопља није се знала снаћи, јер ју је био обузео грдан страх који не схваћа заустављања ни обране. Наш пријатељ Таса показује пут који води косом са лијеве стране ријеке. Пут је узан, те се час пење а час спушта. Туда прођоше у бијегу Турци а за њима ударише Срби. Како су безглаво бјежали многа су

им се топовска кола омакла и сурвала низ брдо чак у ријеку. Двоје топовских кара видјели смо како још леже у води, јер још не стигоше да их одалече. Качанички Кланац дуг је до 12 километара, те доста језа подухвата, када се промисли, како је негда морало тешко туда жив проћи и изнијети главе. Да су Турци којом несрећом били толико присебни, те поставили на било које брдо само два топа са противне стране пута, могли су српску војску зауставити барем за неколико дана. Али они, убијени страхом, бјежали су, а топови су падали у ријеку или су се у паду заплићали и заустављали у густој тори.

Ово пролажење кроз кланац мора остати у памети свакоме ко први пут кроза њ прође. Воз непрестано закреће за мале обрине брда те се спуштају у ријеку, и нигдје не можеш пред собом да видиш ни један километар отворена кланца а да није већ скренуо десно или лијево. Ријека Лепенац текла је доста тихо, а воз је врло често преко лијепих, не баш превише дугих гвоздених мостова, сваки час прелазио на једну или другу страну ријеке. Турци у свом махнитом бијегу нијесу ни помишљали да покваре те мостове, јер зато им није остајало времена. Тек су на неким мјестима покварили пругу, али српска војска то је за час поправила. Уз пругу и овуда на сваке 100—200 метара стоји на стражи по један војник, а од рђава времена брани га заклон направљен у форми шатора из неколико грана покривеним шипрагом, лишћем и сламом, и то све помало залијеplено земљом. Војници су редом из трећег позива са пушком старог система, на којој је, попут ражња, намактут дуги бајонет. Стоје или шетају достојанствено весели и срећни да под старије дане могу да помогну роду и домовини. Већина њих, те су овуда чували стражу, имали су јаке и високе шубаре на глави, те нам за њих казаше да су Румуни.

Прије него измакнемо из Качаничког Кланца воз је морао да прође кроз тунел. Кад из помрчине изађосмо на другу страну, угледасмо брзо пред собом саму варош Качаник која се намјестила као нека стража на улазу самог кланца са ове друге

стране. Поврх самог излаза из тунела налази се у високом осјеченом бријегу једна грдна литица, коју називљу *Марков Камен*, јер се је туда Краљевић Марко гонио са Мусом Кецеџијом, дијелећи мегдан са њиме. Прама вароши Качанику, са доње стране уз саму жељезничку пругу виде се још добро сачувани трагови једног града. Јаки и тврди зидови се дуго протегли те се на више мјеста састављају у тврде и високе куле. То је,—каже нам Таса: *Марков град*.

Воз се је кратко вријеме зауставио пред Качаником. Ова мала варош скупила се између пропланака зараслих са густом шумом. Куће су честе и све прикупљене уједно. Црвени црпепови кровова виђају се и из далека. Куће су непорушене, јер се ту Арнаути нијесу опирали, када је српска војска избила преко кланца.

Воз се крене остављајућ за собом тврди Качаник.

— Сад ћете брзо да угледате оно, зачим вас је давна жеља вукла и рад чега удристе на овако далек пут, каже нам одједном наш пријатељ Таса. Брзо ће да вам се покаже Косово.

Нас све подиђе ко нека угодна је за. Сваки грам меса у нама је играо, ухватило нас неко нервозно чувство које нас је гушило, јер смо водили неку тешку борбу, само да не дамо видна изражаја оному што осјећамо. И заиста то је врло јака и напорна борба. Да смо нешто сами, и да нам није зазор од осталих путника, мислим, сви би се били загрлили, ударили би у смјех, и плач.... Па зашто и ми нијесмо овдје робовали 523 године, јер то није страшно, кад се напоскон ипак дочекује дан слободе? Обузе нас и нека меланхолија; а што смо све мислили и размишљали?! Ћутали смо и нијесмо говорили; предали смо се нашем осјећању. Сваки је од нас за себе и на свој начин мислио и осјећао, а да је какогод могуће, па да су нам се у једном часу наша срца растворила, сви би се срели у једној те истој: жељи, нади, вјери и.... све не смијем да кажем.

Од Качаника косине брда постепено су опадале, и нама хоризонт поче да се шири. Воз уједначио брзину и јури напријед. На једном мјесту је имао да закрене иза једне косе. Пред нама поче пуцати ширина, поље.

— Ето вам вашег идеала! хладно, као да хоће да нас проучава, рече нам наш добри Таса.

— Косово! кликнемо сви ко у један глас.

— *Билдо, ето дочекасмо!*... некако потресен, готово на по ријечи, речем окренувши се свом пријатељу.

Он ме погледа, заиграше му јабучице, а горњу устну подвуче да је гризе.

Воз је једнако јурио кроз Косово поље. На истом прозору стојали смо ја и Билдо. Нити ријечи проговорисмо нити се погледасмо готово за пола сата. Наш пријатељ Таса долазио је неколико пута да нам покаже дејство српског топа на неким арнаутским кућама које се нијесу хтјеле предати. Ми смо га слушали али ни ја ни Билдо за дуго нијесмо прама њему лица окренули — обзјица смо крили очи, јер човјеку некако не пристоји суза на оку

Наш пријатељ Таса био се већ побринуо за карте, да појемо преко Солуна на Битољ. Издајнички и подмукли нападај небраће Бугара покварио нам је тај план, ког ћемо брзо ипак извести. Ми се ипак и крај тога осјећамо сретни и пресретни: дочекосмо испуњене наше идеале, и походисмо освјећено Косово баш на први Видов-дан. Та је срећа за нас велика и ријетка, јер ју само нас неколицина дочекосмо.

Кад смо нашем другу, симпатичном чичи капетан Лесу казали, да морамо натраг без да видимо Битољ, са осмјехом на устима казао нам је: „Браћа моја, ето с вама дочеках да видим и походим освјећено Косово, за које знадем и уздишем има већ 70 година. Сада не жалим умријети“...

Дубровник 26. окт. 1913. год.

Кристо П. Доминковић

Због техничких незгода у штампарији рукописи су улазили у штампу оним редом којим их је добијало уредништво.

КУМАНОВО

Куманово! Куманово!
Гробље ново
Храбрих Српских тића

Куманово! Куманово!
Спомениче вечни
Крви и костију
Нових Обилића,
На теби је освјећено,
И Косово
И васкрсла слава стара
Срце Србиново.

Куманово! Куманово!
У твом крилу чувај, брани
Храбре пале тиће,
Свесно Српство ново храни
Храбре орле и орлиће.

Куманово! Куманово!
Где се срамна сила смрви
Из гробова меса, крви
И скрханих и костију
Силних осветника
Уздиће се снажна нада
Нових покретника,
Прекаљена, ојачана
Осветничком славом
Крвљу овенчана
И заветном мисли
Напојена, одржана,
Што уздиже и загрева
И сатире и обара
Што не клоне, већ што ствара
И са тога храма крви свете
Чете ће да летје
И наш орлић — он ће знати
На вратима закуцати
И самога Загреб града
Пооштривши мача стара
Усред Сарајева
И горда Мостара,
А врх Задра, по врх Скадра
На Јадрану.
Што се Српству плави,
Побостиће лавор грану:
Стег победни и крвави

Куманово! Куманово!
И тај орлић млади, врли,
Шири крило своје ново,
У будућност смело хрли
Да двоглави оро бели
Српства ране све исцели

Рамановци (код Куманова)

4. јула 1913. год.

Д-р Димитрије Марић,

Долазак

Њ. Кр. Височанства
Престолонаследника
АЛЕКСАНДРА.

Пре подне.

Још од раногa јутра могло је се приметити на лицу свакога Битољца да се нешто радосно очекује. И спољашност вароши се изменила. По улицама триумфалне капије. Куће окићене заставама и зеленилом. Ужурбаност настала. Сваки се жури да сврши своје дневне послове, те да може учествовати у свечаном дочеку.

На једном чује се топот многих коња. — То је народна гарда. Сељани из околних села, окићени српском тробојком, у својој живописној ношњи дошли су да дочекају свога Ослободиоца. И небо се пролама од њихових бурних узвика: Живео наш ослободилац! А сунце, које сија благо као у мају даје целој слици још живописнији тон.

По подне.

Град је добио сасвим свечани изглед. Грађани и грађанке у у свечаном руху врве кроз улице којима ће проћи Престолонаследник.

Одлазак на железничку станицу.

Око 2¹/₂ сата кренуо се председник општине г. П. Лешњаревић са часницима и одборницима општинским на железничку станицу, а тако исто и сви преставници надлештава, као и корпорације.

Дуж целога Железничког Булеvara беше се постројила народна гарда. Дивно је било погледати ту врсту коњаника, која је била дужа од једног километра.

Пред станицом.

На оном полукружном простору пред станицом беху се наместили: Одбор за подизање споменика изгинулим борцима у рату 1912 год., сви овдашњи многобројни еснафи и многобројно грађанство.

На перону.

На перону је била већ постројена почасна чета, са музиком. Ту је био командант битолске дивизије области ђенералштабни пуковник г. Воја

Живановић, начелник окружни г. Марко Новаковић, председник општине г. Петар Лешњаревић, са одборницима и часницима суда, судија г. Мил. Јовановић, заступник просветног инспектора г. П. Косовић и остали шефови оvd. надлештва и конзуларно тело.

Долази воз.

Тачно у 3 сата се указа воз, а његов долазак огласише и топови. Чим је воз стао из салонског агона сиђе наш високи гост Њ. Кр. Височанство Престолонаследник Александар, за њиме председник владе г. Н. Пашић, министар војни ђенерал М. Божановић, министар привреде г. Др. Велизар Јанковић, први ађутант Њ. В. Краља ђенерал г. Јуришић, ђенерал г. Мих. Рашић, посланици г. Јаша Ненадовић и г. Др. М. Спалајкозић. Уз звуке химне Престолонаследник је обишао чету, примио рапорт од дивизијара и командира чете, по томе се поздравио са окр. начелником и председником општине који га је поздравио овим говором:

Ваше Краљевско Височанство,

Година је дана протекла од онога историскога и за наш град најзначајнијег и најлепшега дана, када је Ваше Височанство победоносно и витешки ушло у наш град, и прокламовало слободу, једнакост и братство. Година дана је протекла, али је успомена на тај дан у срцима битолских грађана остала неизгладљива и љубав према нашем Ослободиоцу све више и више расла...

Данас, када се наш град спрема да свечано прослави годишњицу свога ослобођења Ваш долазак, Височанство, испуњава двојубом радошћу срца свију битолских грађана и оно Вам из дна срца шаље своје најискреније жеље љубави, верности и захвалности. У име овога краја, Височанство, ја вам желим добродошлицу и кличем: Да живи наш мили Ослободилац, Престолонаследник Александар!

Сви присутни поздравише Престолонаследника вишекратним бурним узвиком: Живео!

Престолонаследник је заблагодарио са неколико бираних речи пред-

седнику општине, и замолио га да буде тумач Његове љубави према Битољу и грађанству.

По овоме поздраву Престолонаследник приђе одборницима општинским и осталој господи, руковао се са свима, па му је онда предала леп букет цвећа мала ћерчица члана општинског суда г. Ристе Цветковића.

Сви су били очарани љубазношћу Престолонаследниковом и Његовим свежим изгледом и ако је толики велики пут прешао.

Пред станицом.

Када је Престолонаследник изашао из станице притрчала му је једна ученица јеврејске школе и предала диван букет.

Ка цркви.

А потоме је се Престолонаследник кренуо кроз густе редове народа, са обе стране пространог Железничког Булеvara, у цркву св. Богородице. Улицом Краља Петра, Булеваром Престолонаследника Александра, до у цркву Престолонаследника су одушевљено поздрављале огромне масе света и био је обасут цвећем, тако да су кола била препуна цвећа.

У црквеном дворишту.

На уласку у само црквено двориште очекивао је велешко-дебарски епископ г. Варнава са преко двадесет свештеника у свечаном орнату. Они су Га допратили до у саму цркву, а деца овдашњих основних школа су одушевљено, са пуно детињске искренности поздрављали Га. На лицу Високог Госта се јасно оцртавало задовољство.

У цркви

Је одслужено кратко молебствије, па је по томе Престолонаследник отишао у свој стан у Митрополију.

Вечера у двору.

А 8¹/₂ ч. у вече била је у двору интимна вечера на коју су позвати сви министри, ђенерали, командант битолске дивизије, окр. начелник и председник општине.

Долазак Београђана

Луче у 5 ч. по подне донео нам је воз миле госте, заступнике наше дичне престонице Београда.

Београд нам је послао свога председника уваженога г. Љубу Давидовића, а са њиме су допутовали још и г.г. Миша Цукић, нач. мин. у пенз., Душан Ђокић, адв., Јевта Поповић, инспектор, Ђ. Димитријевић, Д. Караулић и М. Илић трговци; Н. Џинић, банк. чин., сви београдски одборници и секретар г. Р. Здравковић. Осем њих допутовали су г.г. Никола Спасић, трг., проф. Чемериќић, Боди, први срп. конзул у Битољу и Мил. Бојић, сарадник „Пијемонта“.

После срдачног поздрава гости су отишли у одређене им станове.

У 8 и по часова била је заједничка вечера у дворани грчке гимназије.

Прву здравицу је напио председник битолске општине г. Лешњаревић, рекавши да су Битољци срећни што о таквој свечаности имају тако драге госте. Битољ сада нема ничега, али ће поћи стопама Београда. Кличе гости-

ма: Живели. Цело друштво је одушевљено пропратило здравицу.

Г. Љ. Давидовић благодари на дочеку, изражава радост што су учесници овакве свечаности. Битољ и Београд

су два брата. Имају исте улоге: Београд на северу, Битољ на југу

За тим је наздравис први српски консул у Битољу г. Д. Боди, па се друштво у најбољем расположењу разишло

ПРОГРАМ

СВЕЧАНОСТИ ГОДИШЊИЦЕ ОСЛОБОЂЕЊА ГРАДА БИТОЉА

II

5. новембра:

1. У 2 ч. по подне дочек Њ. Кр. В. Престолонаследника. После доласка иде се у цркву св. Богородице на молебствије.

2. Дочек Председника београдске општине и одборника, као и осталих гостију на станици у 4 ч. по подне.

3. Заједничка вечера свих гостију у сали грчке гимназије.

6. новембра:

1. У 8¹/₂ ч. пре подне свечана служба са благодарењем у цркви св. Богородице.

2. После благодарења свечано полагање камена темељца за споменик изгинулим борцима — на пољани пред касарном.

3. После тога пријем у двору.

4. Заједнички ручак гостију у сали народног парка.

5. После подне народно весеље на пољани пред касарном.

6. У 4¹/₂ ч. по подне свечана седница одбора суда општине града Битоља, у општинској дворани.

7. У 6. ч. у вече бакљада. Скуп пред општином.

8. У 8¹/₂ ч. у вече банкет у част Њ. К. В. Престолонаследника Александра и осталих гостију у хотел Босна.

7. новембра:

1. У 9. ч. пре подне помен изгинулим борцима на гробљу.

2. Од 10—12 ч. разгледање вароши.

3. У 12. ч. одлазак у манастир Крстофор где ће бити заједнички пољски ручак.

4. Повратак у Битољ у 4. ч. по подне.

5. Заједничка вечера у х. Босна у 6¹/₂ ч. у вече.

6. Велика игранка у дворани грчке гимназије у 8¹/₂ ч. у вече.

108/ax

III 5791/и

ИЗЛАЗИ ЈЕДАН ПУТ
НЕДЕЉНО
а по потреби и
ванредно

Цена годишње 5 дин.

ОПШТИНСКЕ
НОВИНЕ
СЛУЖБЕНИ ВЕСНИК ОПШТИНЕ ГРАДА БИТОЉА

ОГЛАСИ СЕ ПРИМАЈУ
по умереној и
утврђеној
цени

Број . . 0.10 дин.

Периодика

Број 3

Битољ 20 Јануар 1913 год.

Година I

Свети Сава у Битољу

Овогодишња прослава Св. Саве у Битољу била је једна манифестација више оне дивне и величанствене идеје коју је створио Балкански савез. Свети Сава, овај српски народни празник, који се досада скромно и са страхом изводио у српским школама, под строгом и ужасном контролом државних власти, да се не изрази каква смелија мисао или не отпева каква слободнија песма, ове године је постао општи државни празник. Становништво Битоља, без разлике вере и народности, хтело је још једанпут да изрази своју захвалност ослободилаца нашега града, узимајући што више учешћа у прослави овога чисто српскога празника. И никад идеја овог великог светитеља није била боље испољена него ове године, када су се разнородне и досада крвно заважене странке дигле да сви заједно одаду пошту српском светитељу.

Због ратнога стања мислило се да се овај празник ратнички проводе, без помпе, без великих церемонија; али је благодарно становништво похитало да само да овом празнику прави значај, какав он заслужује. То је био један искрен и потпуно спонтан гест. Још рано изјутра, поред пазарног дана, све су радње биле затворене. Најугледнији грађани свију народности, у свечаном руху, похитали су у цркву, у пространу и лепо украшену грчку цркву, да присуствују служби Божјој. Одавно црква није имала овако свечан изглед као овога 14 Јануара. Поред целог официрског кора са својим ђенералом на челу, и симпатичног руског и енглеског консула, ту је било најодличније стано-

вништво битољско оба пола, свију народности. И почела је служба божја, озбиљна, свечана. Битољски митрополит, Г. Хрисостом, са својим лепим и достојанственим гестовима служио је дуго и величанствено. Наш симпатични војни прота, Г. Милојевић, са својим благим гласом уметнички је подешавао словенско читање грчком певању, а војнички хор својим складним певањем будио је осећања побожности и дивљења: онај војник који се тако лавовски борио на пољима Битољским, ево се сад смерно моли Богу и својим уметничким песмама слави светитеља. Војник и уметник у исто доба! Каква разлика између нових и старих господара! И онда је настао говор Митрополитов, говор, само њему својствен, пун поезије, искрен, од срца. Славио је Бога, хвалио је савезничку дивну идеју, дивио се јунаштву српског војника. А као јасан доказ савезничке слоге наш војни оратор, свештеник г. Марјановић, одмах је за њим говорио дуго и лепо, на језику Св. Саве, о његовим заслугама и плоду којим је уродила његова божанствена наука. Ево први пут да се српски и грчки језик чује у овд. цркви, ево први пут да се грчки и бугарски Митрополит братски пољубе при успомени Св. Саве. То су све моменти нови, важни, историски! Што школа па и сама црква нису могле деценијама да створе, ево, српски војник је створио за неколико дана. Престадоше распре, умукнуше братоубилачке пушке, пружица се братска рука.

После службе божије цела она поворка света појурила је у српску школу, да још једанпут ода заслужено признање светитељу и српском војнику. И она пространа школска дво-

рана сад се наша и сувише мала да прими све поборнике савезничке слоге и поштоваоце српскога оружја. Настала је опет свечаност, али не као до сад, са зебњом и страхом, већ права и слободна, са свирањем савезничких народних химни и химном савезничког протектора, великог и братског рускога народа. И весеље је текло дуго и бурно, и наставило се увече српским селом и трајало је дубоко у ноћ.

Наши дани

После битке код Прилепа, на Бакарном Гувну, било је у бугарској школи у Прилепу постављено завојште дринске дивизије I. позива. Рањеника је било веома много да су чак и по ходницима лежали. Лекарни су радили и дању и ноћу само да би се што пре указала помоћ рањеницима, међу којима је било доста и турских рањених војника. Прилепчани, нарочито женски свет, су се утркивали да помогну и лекарима и рањеницима.

Било је то 24 октобра.

Једна од многих Прилепчанки је запајала рањенике у великом ходнику на доњем спрату. Њој је било главно да укаже помоћ нашим војницима. У својој превеликој сестринској љубави она је Турке запостављала. Када је пришла једноме нашем рањенику, до кога је лежао један Турчин и тражио да га запоје, и пружица му чашу чаја, овај јој рече: „Сестро, дај прво овоме Турчину. Сиромаш, још од кад тражи!“

Наша војна болница

По освојењу Битоља сви наши рањеници и оболели војници, којих је био врло велики број, смештени су у привремено основане болнице: по разним школама и надлештвима. Таквих је болница било више. Али постепено број се рањеника и болесника смањивао. Један знатан број рањеника излечи се и вратио у своје команде, а други део, знатно поправљен, послан је у болнице наше старе Србије, које пружају знатно више угодности и средстава за лечење него вове на брзу руку створене болнице. Исто тако и број оболелих војника умањило се. Једним санитетским возом сви опорављени послани су у Србију кућама или у болнице на лечење.

Чим се на овај начин број рањених и оболелих знатно смањило, одмах је по наређењу војног санитета овде образована *стална војна болница*, која је смештена у згради где је раније била подофицирска школа, и у њу су пренесени сви рањени и болесни из свих болница, тако да од 19 децембра пр. год. постоји само ова болница, а све остале су укинуте. Болница је врло лепо уређена. Зграда је врло пространа, собе велике и довољно видне, свуда кревети и чисте постеље. Управник је болнице г. Д-р *Павле Јевтић*, са девет лекара. Специјалисти су г. Д-р *Влад. Краснуха* за очне болести и Д-р *Мил. Велимировић* за хирургију. Остала г. г. лекари су посвећена заразним и унутрошњим болестима од којих највише има оболелих. Ту су Г. Г. Д-р *Андра Николић* Д-р *Ђока Поповић*, Д-р *Драгољуб Поповић*, Д-р *Влад. Маринковић* Д-р *Влад. Стокић*, Д-р *Јосиф Анђелковић* и Д-р *Ђ. Панајотовић*. Сада у болници има око 530 болесника. Свега су шесторица од осталих рањеника, остало су све оболели војници. Раније је тифус био врло јак, а сада је од тифуса не само мали број оболевања, већ се и оболели поуздано опорављују. Највише је болесника од инфлуенце, епитеритиса, реуматизма и бронхитиса. Болесника са оболелим очима има сада девет. Већина болесника већ се довољно опоравила, да од ових 530

има око 300 за евакуисање. Сада се само очекује санитетски воз, да се ови опорављени пошљу кућама.

Болница има и своју врло добро уређену апотеку. Шеф је апотеке г. М-р *Бранко Бугарски* са апотекарима г. г. М-р *Ал. Бонићем*, *Вас. Јовичићем*, *Влајком Фредићем* и *Мишошевићем*.

У канцеларијама радс добровољци богослови.

Уређење болнице је европско. Сви странци, који су долазили у Битољ и посетили болницу, најпохвалнији су се о њој изражавали. У болници раде и наше сестре као добровољне болничарке. Има их девет: једна води бригу о кујни, а остале су распоређене по одељењима. Оне раде са необично много пожртвовања и ревносно, да сами лекари веле, да се осећа

знатан напредак од како су оне дошле: чистоћа у собома и чистоћа постеља знатно су већи но раније као што је и кујна много боља. А да нико тако пажљиво не може да негује болесника као женска, то позната ствар. Захвалност болесника и захвалност свих нас нека нашим милосрдним сестрама буде најбоља награда за ову добровољачку службу.

Нама је пријатно, што се можемо похвалити уређењем ове болнице и лекарима и болничарима, брижљивим и ревносним у лечењу и неговању ратника, који су рана и болести допали, борећи се за нас, за нашу ослобођење.

Спасиоци наших ослободилаца нека приме нашу дубоку искрену и захвалност.

ИЗ ДРУГИХ ЛИСТОВА.

Толеранција Србије

Трибуна, 778 бр. од 13 јануара доноси ову белешку:

Началник нишке главне Војне Станице, пошто је заузео сва државна и јавна здања за војне потребе, па чак и цркве у којима је такође смештен један део бојног материјала и других војних ствари, то је тражио одобрење од г. Министра Просвете и Црквених Послова, да може употребити и тамошњу цамију за исте цели.

Г. Министар Просвете нашао је да се цамија, као светиња наших муслимана, ни у ком случају не може употребити за ову цел и у том смислу издао је потребно наређење г. Началнику. Са гледиштем г. Министра Просвете сложио се и г. Председник Мин. Савета као и г. Министа Војни.

Ово је најбољи доказ са колико се пажње и толеранције поступа према муслиманима у Србији и њиховим светињама, чак и у једном оваквом времену, када је услед државних потреба немогуће имати тако деликатних обзира.

Џавит Пашино писмо

Пијемонт доноси у 10. броју ово саопштење:

Како је већ познато нашим чита-

оцима, пре кратког времена замолио је Џавид-паша српског команданта Недића, да му пошаље серума против дифтерије која је владала у неким местима у којима је боравила Џавид-пашина војска.

Командант Милован Недић послао је Џавид-паши потребну количину и није хтео да прими наплату за лекарије. Џавид-паша се лепо захвалио. Писмо је на француском језику и у своме писму пуковнику Недићу рекао је, отприлике, ово:

Сад живимо у времену примирја а ваља ће, за кратко време, наступити и мир; може бити да ћемо ускоро видети. Оне моје старешине у Цариграду нису ни зашта. Ја се не могу и нећу да враћам у Цариград и, ако ме примите, мени би најмилије било да служим у српској војсци. Ја вас уверавам да сам, свакако, један од најбољих официра у Турској војсци и у вредној српској војсци ја се надам да бих могао постати капетан. Ви сте, заиста, показали да сте људи, па шта ће ми да нас Цариград?

Затим Џавид-паша осуђује оштро Турску и изјављује један не одвиш ласкав комплимент на рачун наших коњице. Његово се писмо завршава овим речима:

— До виђења — ако ме будете хтели примити.

Историје Битоља

На 25 страни књиге *Историја Битољског Вилајета од Мехмеда Тефика*, бив. дуго годишњег директора оvd. турске војне школе, налази се овај интересантан пасус:

Почетком VIII века (по арапском), храбар народ словенског порекла, Срби, имађаху пространу државу од Карпата па све до Дунава и даље на југ. Овом је државом мудро управљао најславнији владалац српски Стеван Душан, 730 г. (арапске) крену он са 150000 своје војске кроз Босну и Херцеговину подчинивши даље својој власти Македонију, Албанију и Тесалију Том приликом пао је под српску власт и Битољ.

Престонице Цара Душана за време његове владавине биле су: Прилеп, Охрид, Призрен, Скопље и Берат. Оне су све до 784 г. (арапске) остале у његовој власти, када падоше у руке Османлија: освојио их је Султан Мурат Освајач.

Пре пада Битоља Стеван Душан одредио је да Охридом управља Војвода Вукашин а Прилепом син Вукашиков Краљевић Марко.

О овој владавини сведоче и многа насеља у Битољском Вилајету која и данас носе српска имена.

Кад су Срби заузели Берат назвали су га тако—што значи Мали Београд.

НАША ОПШТИНА И ЊЕН РАД.

ЗАПИСНИК

осме седнице општине града Битоља држане 17 јануара 1913

Председавао председник Петар Лешњаревић. Секретар А. Павловић. Присутни одборници: Михаило Лазаревић, Борис Крапчев, Ђорђе Анести, Коста Лозанић, Михаил Димчов, Омер беј, Д-р Д. Нака, Ђорђе Генчов, Наум Грујић, Ђенан беј, Јован Продановић, Мемед еф., Н. Пенџерков, Јусула Леви, Пирикли Робев, Јеврем Ризов, Ђорђе Генали, Вахи беј, Хусејин Колоња, Ђамил беј, Наум Мармука, Коста Козмеску.

1. Прочитан је записник прошле седнице и усвојен без примедбе.

2. Председник саопштава да је г. Пилу, запутник Хамудзена, изјавио да не може да план Битоља сврши по уговору у року који му је суд оставио. Према овој изјави. и нарочито према уверењу стручњака да се овај посао онако како је уговором предвиђен апсолутно не може свршити ни за још шест месеци и да нико нема рачуна да га ради по ону цену, општина може слободно, да не губи у времену, одмах предузети посао о изради плана Битоља.

После дуге дискусије: да ли да се ради само план с нивелацијом и са катастром или без катастра. После дискусије *решено* је: да се распише конкурс и за план с катастром и без катастра, да би се добиле цене посла. Рок месец дана од објаве конкурса. Општина се не обвезује према онима који конкуришу да посао мора дати најјевтинијем и да уопште посао мора дати.

3. Председник реферише да је пре кратког времена сазвао конференцију имућних битољских грађана ради саветовања о подвизању једне електричне централе у Битољу употребом водене снаге која би осветљавала варош. Конференција је изјавила готовост да оvd. грађани оснују акционарско дрштво и уложе своје капиталне ради остварења овог плана. По решењу конференције позван је г.

Ђока Станојевић, проф. Београдског универзитета, познати стручњак за електрику и он позиву љубазно одазвао и обећао у скоро доћи. Чита његово писмо. Међутим многи су уверења да је то предузеће рентабилне природе и мисле да би, ако је могуће, требала сама општина де подигне електричну централу. Износи на дискусију то питање пред одбор и моли да одбор о томе донесе своје режење.

После опширне дискусије *решено* је: да се сачека долазак г. Станојевића и његово стручно мишљење о могућности извођења овог плана и количини коштања, да би се потом могло решити: да ли да општина сама подигне електричну централу или да остави да грађани образовањем акционарског друштва остваре ову идеју.

4. За овим је, после обавештења, решено да се приступи изради буџета за ову годину. У комисију су изабрани: Омер беј, Мих. Папазоглу, Ђ. Генчов, Мајмука и Јусула Леви.

5. Председник саопштава да је потребно да се чиновнику на сточном тргу одреди плата као и чиновницима на кланици. Решено: да чиновнику на сточном тргу буде месечна плата 100 динара, на кланици 80 динара, писару на кланици 50 динара, а колџијама на кантару по 40 динара.

Председник саопштава да ови послови и на сточ. тргу и на кланици, који су од скоро прешли у општинске руке, теку врло повољно у сваком погледу за општину и изржава наду да ће ускоро моћи пред одбор показати финансиске напредке ових предузећа.

6. Председник саопштава да је кланицу већ узела општина у своје руке и да и даље наплаћује таксу за клање по ранијој тарифи. Предлаже да се од касапа наплаћује и такса за лекарски преглед и мареним лекарима одреди хонорор. Исто тако да се одреди такса и за свиње. После дискусије *решено* је: да се за говеда, и овце наплаћује такса као и до сада; да се на свиње наплаћује ова такса: за прасе до 10 ока 0.50 дин.; за свињу од 10—50. ока тежине 1 динару, а преко 50 ока 2 динара; да начине привремена кланица за свиње; да се забрани увоз заклане стоке; да се за лекарски преглед за општинску касу наплаћује, и то: за вола бивола 0,10 дин.; за овцу (козу, јагне) 0,05 дин.; за свињу (прасе) 0,20 динара; и да се марвеним лекарима из општинске касе издаје на име хонорда за преглед 6 динара дневно.

7. Председник саопштава да општина сада има три лекара, које плаћа по 150 динда месечно и шефа санитета, који је војни лекар и кога не плаћа. Пшто ће сада лекари имати мног више посла и пошто је потребно да се обвезу да прво раде општинске послове, па после личне, потребно је и да им се плата повећа.

По овоме је *решено*: да се распише конкурс за лекаре; да плата буде изабраним лекарима 250 динара месечно; да се у конкурс детаљно означи дужности, да рок буде 15 фебруар, а да на дужност ступе 1 мар

та. Садањи лекари то престају бити од 1 марта. Они такође имају права конкурисати.

8 Председник чита молбу општинске бабице гђе Костандинке Ристић да јој се плата повећа. *Решено:* да јој од 1 фебруара буде плата месечно 100 динара и да се распише конкурс за још једну општинску бабицу, којој да буде плата 100 динара месечно. Рок пријаве 15. фебруар.

СВЕТОСАВСКЕ БЕСЕДЕ

Беседа Грчког митрополита Н. В. П. Господина *Хрисостома* у цркви на дан Св. Саве

Господине Генерале,

Господо Консули и остали побожни скупце,

Државама које гаје народне идеале и непоколебљиво верују у Христа суђено је да живе и да се увеличају Ову свету истину види философски и далековидни ум да провејава у целој историји света. Државе су тада доспеле до врхунца своје славе и величине док су се напајале, надахнуте биле, народним идеалима и поткрепљивале вером својих отаца. Оне су пак почињале венути и распадати се, када се угушиваху народни идеали и вера у Бога и када је владао материјализам и проклети егоизам.

Ову истину јасно потврђује и сјајна победа, коју су однеле Савезне Балканске Државе над Турском и варваризмом, изгнавши тиранина са крвљу обливане Македоније и пруживши својој баћи, коју је тешки ропски јарам притискивао, добра Божанствена слободе и права цивилизације.

Докле су се оне гложиле у ниској борби како би јадан другоме дубље јаму ископале дотле бејаху мале и ропски понижене толико да их је тиранин вређао и понижавоа и није престајао да мучи и злоставља њихову, у ропству, браћу.

Али, када су се оне отргле од тога и схватиле идеал Хришћанства у лепом складу са својом народном величином, тада су се прославиле опојене хришћанском љубављу чији сјајни

венац мора да краси круне Хришћанских владалаца и оружје Хришћанских легиона.

Нека је слава Богу што се смиловао да на узвишене краљеве Балканских држава и високе министре пусти поветарац љубави и савеза, који је оживео и обасјао стару величину Хришћанства и народног идеала.

Нека је част најпобожнијем цару Русије Николи, чијој великој идеји и јуначком срца припада иницијатива за стварање Балканског савеза.

Ускаснуће те идеје породило је ову свету и благородну борбу у којој су балканске државе као лавови јуришале на тиранина и избавиле из крволочних канџа робље умируће под шапама крволочног звера. Што су у тој благородној и светој борби балканске државе однеле сјајан триумф, дугује се њиховом уједињењу, кое је у њих унело несаломљиву снагу и осећање љубави и јунаштва. Храброст и пожртвовање што су показали ратници на Куманову, Бабуни, Црна, Мелуни Сарантопори, Луле Бургасу и Скадру у стању су да народни идеали изазову само у благородним и надахнутим срцима. Кад су краљице и принцесе и остале госгође високог положаја оставиле краљевски одмор и удобне собе, да узму учешће у рату балканских војскака, и носе сваку зимску невољу, учинише то задахнуте идеалом хришћанске љубави и вером у Христа који је реко „Тиме ће се знати да сте моји ученици ако будете љубили један другог.“

Стога врло оправдано слепо се данас у овај свети храм цвет храбрих српских официра под вођством благородног и витешког ђенерала са оликим силним грађанством нашим ради увеличања величине и славе празника Св. Саве, кога пријатељски и савезнички српски народ слави и поштује као патрона и највећег заштитника и чувара науке и светог народног идеала. Узимајући и ми, као пријатељи, учешће у њиховој радости и свечаности, исказујемо и тиме своју неисказану захвалност, коју осећамо према благородној и храброј српској војсци, која нам је даровала скупоцено добро ове божанствене слободе коју данас уживамо.

Нека Господ Бог сачува и велича узвишеног краља Србије Петра и вре-

линама украшеног Престолонаследника Александра са светлим домом и војском њиховом!

Нека Бог дарује славу и част балканским државама и њиховим узвишеним владарима да до краја изведу ову свету и узвишену борбу за слободу и цивилизацију на славу Христову, чија је моћ и сила сада и увек во вјеки вјеков Амин.

Говор *Г. Косте Лозанића*, заст. директора српске гимназије, којим је поздравио госте у дворани српске гимназије на Св. Саву.

Поштовани скупце, госпође и господо,

И ове године наставници српских школа у Битољу срећни су да прославе патрона српских школа, Св. Саву. Али овогодишња прослава одликује се од минулих прослава, јер се прославља под сасвим другим околностима. До сада смо свог патрона прослављали као турски робови: нисмо смели слободно да искажемо ни своје мисли, ни своја осећања, ни своје жеље, а ове године, захваљујући Богу на његовој милости, доживели смо највећу срећу у своме животу: данас прослављамо Св. Саву у потпуној слободи, коју нам је извојевала наша херојска војска, која је откупила нашу слободу потоцима проливене своје скупоцене крви. Дело ослобођења припремано је и започето школом, традицијом и црквом, како би они, које је просвета преко школе, цркве и касарне наоружала интелектуално, морално и физички, једнога дана уз јеку топова и прасак пушака извршили и остварили дело ослобођења, што је на нашу велику срећу и радост ево и остварено.

Што је просвета у овим крајевима и под тешким несносним турским режимом могла напредовати има да се захвали будној и свестраној помоћи до јуче мале а данас велике и моћне миле наше отаџбине Краљевине Србије. Живећи у 20. веку, веку национализма, историска је нужност била да дична и витешка српска војска пође у свети рат за ослобођење и нама овамо уз благослов Божји донесе слободу. Овим чином, овим епохалним делом, наша војска је створила нове основе за срећни напредак народне просвете. Просветни радници, нарочито ових крајева, свесни су

великог успеха Богом благословеног српска оружја. Али свесни, да се слава српског оружја има да проноси и даље, до крајње победе и пуног остварења народног идеала, и да се то може постићи само продужењем просветног рада, српски наставници узимају сада на себе још већи и тежи задатак и одговорност, да свој народ просвете, изведу из таме у којој је вековима чамио и упуте путем светлости и сазнања истине, културе и идеализма.

Високо ценећи значај просвете и резултата, које она доноси, ми просветни радници, одајући на данашњи дан пошту сени Св. Саве, дужни смо да поднесемо нашу велику захвалност носиоцу наше слободе, културе и просвете, Њ. В. Краљу Петру, његовом првом помагачу и милом ослободиоцу града Битоља и свега живља у овим крајевима, дичном и младом хороју Њ. В. Престолонаследнику Александру.

Нека је светао помен првом просветитељу Св. Сави из прве династије Немањића и нека живи глава данашње славне династије Њ. В. Краљ Петар и његов светли дом!

Нека живе балкански владоци и моћни заштитник балканских народа и православља, руски цар Никола!
Живео српски народ!

Битољске Вести.

Њ. В. Престолонаследник у болници

Њ. Височанство Престолонаследник Александар приликом свог доласка у Битољ ради инспекције своје војске, којој је командант, посетио је и овдашњу војну болницу. У болници је пробавио пуна три сата, идући од постеље до постеље, од војника до војника, разговарајући са сваким љубавно и милостиво.

Престолонаследник се интересовао живо о борбама у којима су оболели војници учествовали и где су се и кад разболели. Лекарима су му давали потребна обавештења о природи болести и изгледу на оздрављење. Болесници су били дубоко тронуте пажњом и љубављу Престолонаследника

Грчка општина Српском Црвеном Крсту

Православна битољска грчка општина је приложила свој дар Српском Црвеном Крсту у 2000 динара у име захвалности за ослобођење Битоља.

Митрополит грчки Њ. В. Г. Христостом предао је ову суму Г. Генералу Ил. Гојковићу.

Нека је хвала нашим суграђанима Грцима на овом доказу пажње и пријатељства.

Наши у Битољу

Најугледнији наши политичари последњих дана су посетили Битољ. Пре недељу дана дошао је у нашу средину г. Милован Лазаревић, председник Народне Скупштине, и провео неколико дана у разгледању Битоља и упознавању са околином, народом и народном привредом. Живо се интересовао о позицијама на којима се борба водила и о жртвама поднесеним у крвавој битољској борби.

Хришћани заробљеници

Београдски листови јављају да је наш министар војни решио да се из ропства пусте сви они хришћани, које је наша војска у овоме рату као турске војнике заробила. Ми радосно поздрављамо ово ослобођење и уверени смо колико ће ова вест с радошћу и захвалношћу бити примљена код свих становника Нове Србије.

Ослобођени хришћани, а бивши турски војници, већ су упућени у њихова родна места.

Пелцовање — бележење.

До сада је у општинском физикату пелцовано 9783 лица. Пелцовање се и даље врши сваки дан од 9—11 пре подне и од 3—4 после подне.

Наша царинарница

Пре три дана у Битољ је дошао управник битољске царинарнице Г. Драг. Андријашевић ради организовања овдашње царинарнице. —

Царијене робе вршиће се по вредности. На вредност робе, која се има доказивати оригиналним рачуницама наплаћиваће се 11% царине.

Канцеларије царинарнице биће смештене на овдашњој железничкој станици где ће заинтересовани моћи добити подредна обавештења.

Општинска кланица

Наша општина је раскинула уговор, којим је ранија општинска управа била дала под закуп приходе од кланице, и од 16 овог месеца кланица је прешла у општинске руке. Тако је општина дошла до једног важног и знатног прихода.

Али предузимање кланице у сопствену режију није само за нашу општину важно са финансиског гледишта већ је још важније у погледу здравља нашег грађанства. Општина је сада на кланици поставила своје особље које ће се бринути о чистоћи и реду на кланици, а марвени војни лекари најбрижљивије сваки дан ће прегледати месо од заклане стоке и уништавати одмах све оно месо, које је од нездраве стоке.

Тако је данашња општинска управа ово питање корисно решила и по своје финансије и по здравље грађана.

Грађење нових кућа

До сада је општина одобравала планове за подизање нових кућа као и преправке старих. Сада је начелство округа битољског саопштило нашој општини, да се ниједна нова кућа не сме подизати, док се после одобрења општинског не добије и одобрење начелства. Мање преправке, које не мењају ни облик ни положај куће која постоји, одобраваће сама општина и у будуће.

Жеља је наших власти да се не подижу куће у улицама које се морају проширити и да се једном престане са подизањем кућа где ко хоће и како хоће.

Качак дуван

Наредбом Врховне Команде забрањена је продаја отвореног дувана. Ко се ухвати да овај дуван продаје, биће строго кажњен. Да пак произвођачи не би имали штете због ове забране, допуштено је да сваки може из наше земље, преко границе, извести, експортирати, отворен дуван, у листу и сечен.

Стога се препоручује свима нашим грађанима да овај отворен дуван, ако га имају, не продају овде, да не би били кажњени, већ да га из земље преко границе извезу.

Прилози за сиротињу

Госпођица М-р Рајна Алексова, апотекарка оvd. приложила је 100 дин. за битолску сиротињу.

Г. Јања Константиновић, начелник среза битолског, послао је на дан своје славе, Св. Антанасија, 20 динара на име свога прилога за сиротињу.

Г. Вилхелм Дијемант, војни марвени лекар мајор, приложио је 120 динара за општинску касу и 30 за општинску сиротињу.

Општинска болница

Јавили смо у прошлом броју нашег весника, да је општински одбор решио да уступи зграду општинске болнице гђици Катарини, Мекел, племенитој. Енглескињи, која је на себе примила главни ерет издржавања ове болнице.

Тако је ова болница потпуно уређена и спремљена. Српски војници — болничари тако су дивно успреммили ову болницу, да се можемо у погледу уређења и чистоће такмичити са најбоље уређеном болницом. Пословима око уређења болнице руководио је шеф нашег санитета Д-р Мил Живковић. Тако уређена болница предана је госпођици Мекел на управљање.

У болници сада има *двадесет* постеља, то: десет за мушке и десет за женске. Сви сиромаси, којима је потребна болничко лечење, без обзира на веру и народност, наћиће места у њој. У болницу ће се примати само они, који претходно од општине добију *упутницу* за болницу. Због тога је потребно да се сиромашни болесници после лекарског прегледа обратe општини за упут у болницу.

У болници ће болеснике лечити општински лекари, који ће тамо имати сваког дана ординацију у одређено време.

Болница од 21. ов. месеца почиње да прима болеснике.

Ред возње

Железнички воз из Битоља полази у Солун у 7 55 сати пре подне, а из Солуна долази у Битољ у 4 часа по подне.

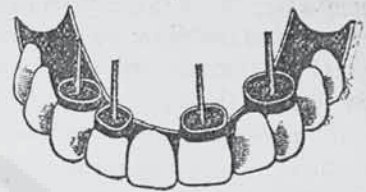
Миодраг М. Чолић

Миодраг М. Чолић, ред V пешадука, после дугог боловања умро је у овдашњој боници, 17 ов. мес. и са војним почастима сарањен 18 ов. м.

у оvd. гробљу. Његов отац Милисав Чолић, народни посланик, бавио се у Битољу више од месец дана, чинећи као отац све, што смрт и могу чинити, да спасе свог једног сина, али заман: белет је за болешћу долазила и кад су се више болести, опасних и јаких, истовремено јавиле, организам је подлегао и смрт је наступила. Погреб је био свечан; поред официра са ђенералом г. Ројковићем било је врло много грађана мештана.

Трговци су у главној улици затворили дућане, да изразе своје саучашће. У цркви је проша Милојевић трону све својим говором, којим се опростио са покојником. Најзад, на гробљу три плотунска праска били су последње збогом младоме Миодрагу

који се јуначки борио и учествовао у свима борбама од границе до Битоља.

АЛЕКСАНДАР ШТРАЛА ХИРУРГ - ЗУБНИ ЛЕКАР

дипломиран у Паризу
преко пута грчке цркве у Битољу

НВ. У Битољу нема више ниједног
са париском дипломом.

АПОТЕКА**РАЈНЕ АЛЕКСОВЕ**

широка улица

снабдевена је свежим лековима и најновијим препаратима које употребљује модерна медицина.

СРПСКА КАФАНА

Преко пута начелства округа Битолског одликује се одличном кафом чистим природним вином, добром ракијом и пивом најбољег квалитета.

Чистоћа примерна, услуга брза, цена солидна. Молим за посету.

ТАШКО ТРИФУНОВИЋ.

РУСИДИ & ЦАЛИ

Велика деликатесна радња (Главна улица) === Највеће и најстарије стовариште деликатеса у Битољу. Продаје сваковрсну хранливу конзерву, сардине, тонфиш итд. **Сиреве** разне: домаће и европске. Саламе и шунке. **Бисквит, чоколада, ратлук, бутер** свежу у пакету, **Маслинке** и маслиново уље. **Компоти** и слатка од сваковрсног воћа. **Ајвар** црн и јапански. **Чајеви** руски Попов у пакету. **Макарони** итд. итд.

ВИНА И ЛИКЕРИ: Велико стовариште Његошког вина, црна и бела. Вино **БОРДО**. Француски и грчки **КОЊАК**. Различни слатки **ЛИКЕРИ**. **МИНХЕНСКО ПИВО**. Ракија итд. итд.

ТАКСЕ

Општински одбор је у својим седницима прописао аве таксе:

I Такса за продају и пециво хлеба

ПРОДАЈЕ СЕ:

Хлеб од црна брашна (№- 3)	пола оке	0' 20 дин
Хлеб од бела брашна (№ 1)	драма	0' 20 дин.
Бевреци и симити		0' 05 дин.

ПЕЧЕ СЕ

Обичан хлеб за		0' 05 дин.
Хлеб у тепсији тежи од оке, ђувеч пита		0' 15 дин
Сваки хлебар је дужан да по овој тарифи продаје хлеб и наплаћује пециво. Ко продаје јексик хлеб или непечен хлеб или скупље од тарифе. биће кажњен. Нека грађани суду достављају све неисправности овдашњих хлебара.		

II Такса за возњу

I. За возњу по варошу дању

1. За возње која траје 1/2 сата или мање од пола сата		1' 40 дин
---	--	-----------

2. За возњу која траје више од пола сата или пун сат 2' 50 дин.

3. На сваки други сат, после једног сата возње, плаћа се 2' —дин,

II. За возњу по вароши ноћу

Плаћа се поред ове таксе (под I) још 0' 50 дин.

III. За возњу на железничку станицу

1. Са фијак. станице до желез. станице или обратно 1'—дин.

2. Од фијак. станице до кућа и одагле до станице или обратно 1' 50 дин.

3. Од удаљених крајева вароши до жел. станице или обратно 2'—дин.

1. Од Битоља до Трнова

одл. 8 дин; одл. и повр. 12 дин

2. Од Битоља до Киселе Воде

одл. 3 дин; одл. и повр. 5 дин.

3. От Битоља до Христофора

одл. 5 дин. од. и повр. 8 дин.

4. Од Битоља до Дихова

одл. 6 дин. одл. и повр. 10 дин

Ноћ се рачуна зими од 7 сати увече до 6 изјутра, а лети од 9 сати увече до 5 сати ујутру.

Као удаљени крајеви Битоља сматрају се: Јени Мала, Арнаут Мала, Бела Чесма, Бајир и Крива Воденица.

НАЈБОЉА КУЈНА у Хотел „БЕОГРАДУ“

која у Битољу постоји већ двадесет година. Призната од свих посетилаца Странци у својима кореспонденцијама најпохвалније су писали о нашој кујни.

Храна чиста, укусна, здрава

ЦЕНЕ СОЛИДНЕ

Моли за посету.

ДАРИНКА КРСТИЋА.

1—3

Трговачка Штампарија (кварт Салаташ) ради све штампарске послове

=== ЧИСТО, БРЗО И ЛЕВТИНО. ===

КОМИСИОНАРСКА И ПОСРЕДНИЧКА РАДЊА Браћа Пантазијевић

Врши све комисионе и посредничке послове: прима у комисион разну трговачку у робу и индустриске производе, последује при продаји и куповини робе и имања; даје обавештења о кретању цена појединих артикала као и о кредитној способности појединих фирми и кредитних установа, налази капитале итд.

==== КУПУЈЕ ШИШЕНИЦУ =====

ОБУЋАРСКА РАДЊА БОЈЧЕ КОСТИЋА

У улици код Драгора на ДЕМИР ЂУПРИЈИ препоручује своју обућу од добре и фине коже, јаке израде и елегантна кроја.

ЦЕНЕ СУ УМЕРЕНЕ

ПРВА СРПСКА БЕРБЕРНИЦА

„ОСЛОБОЂЕЊЕ”

НАУМА ГРУЈИЋА

ШИРОК СОКАК

(у близини Аустриског конзула)

==== МОЛИ ЗА ПОСЕТУ =====

Чистоћа примерна, хигијенско бријање, одлично шишање, модерно фризирање.

СРПСКА КЊИЖАРА

==== МЕТОДИЈА ОЦЕВИЋА =====

Има на стоваришту целокупног канцелариског материјала, свих школских книга и осталих за школу потребних учила.

==== Календара за 1913 годину српских, =====

==== малих и великих и са сликама. =====

Све српске новине. Сlike са српског бојног поља у масним бојама.

ИЗЛАЗИ ЈЕДАН ПУТ
НЕДЕЉНО
а по потреби и
ванредно

Цена годишње 5 дин.

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ВЕСНИК ОПШТИНЕ ГРАДА БИТОЉА

ОГЛАСИ СЕ ПРИМАЈУ
по умереној и
утврђеној
цени

Број . . . 0.10 дин.

Број 5.

Битољ 3 Фебруар 1913 год.

Година I

Домаћи и стра- ни капитали.

Битољску општину очекују многи и важни радови. Међу њима има и таквих који су од неопходне потребе и не трпе никакво одлагање. Водовод, канализација, електрично осветљење, регулација вароши, калдрмисање улица, то су све ствари које треба што пре отпочети и извршити. Од извршења тих радова зависиће једино напредовање Битоља и уврштање његово у праве, модерне, вароши. Овакав какав је, он је још једно некултурно село.

Да се изврше сви ови радови, треба много напора и много жртава. Општина је већ предузела кораке да оствари нешто од ових радова, али, са средствима којима она за сад располаже, далеко је од тога да сама изврши све те послове. За то треба приватне иницијативе, личног пожртвовања наших суграђана. За то треба доста капитала и умешности наших трговаца.

Многи од ових радова су веома рентабилне природе. Капитали који се улажу у таква предузећа доносе скоро увек стоструки плод. Примери су нам за то многобројне вароши, где су овакви радови извршени, утркивањем разних новчаних друштава да предузму у своје руке овакве радове. Нашој су општини већ стигле неколике понуде страних капиталиста за предузимање појединих послова, и то је јасан доказ да се ти радови могу без бојазни и код нас отпочети. За те је послове требало једино јавне безбедности, политичке сталожености, и како је то све код нас постигнуто,

то се ти радови могу слободно предузети.

Стога, кад смо већ на прагу оваквог политичког и економског препорођаја, треба да смо врло пажљиви и да искористимо ове прилике које нам ново стање пружа. Пред нама је широко поље за рад, на сваком нашем кораку наилазимо на какав посао који можемо да предузмемо и од кога можемо да имамо добру корист. Треба имати само мало предузимачке смелости, трговачке увиђавности па извући добру корист за себе и за наш град.

У нашем граду има доста добрих трговаца, има неколико јаких капиталиста. На њима је сада да искористе ову прилику која им се пружа и да предузму ове послове, који нас очекују. Ми имамо пред собом пуно примера који нам показују колико су овакви послови рентабилни и треба да се користимо искуством других вароши које су пре нас извршиле ове радове. Сама појава страних капиталиста, који се журе да добију концесију за извршење ових радова, показује колико се може имати користи од њих и наша је дужност да још једном упозоримо наше трговце и капиталисте да им се пружа једна добра прилика да удвоструче своје капитале и да не испуштају странцима ону добит коју могу имати сами за себе.

Наши дани

За време битке код Куманова одиграло се пуно сцена, због којих мора срце да заигра свакоме Србину. Из њих се види, било крајње одушевљење нашег национално потпуно свесног војника, било јунаштво. Једна од тих сцена је и ова.

Када је вршен јуриш на Турке, за време кумановске битке, један пешак наш паде мртав уморан. И ако није био рањен био је толико изнурен трчањем, да није могао даље ни корак. Трупни лекар, који је ишао за луком, спази га и пожури да му да помоћ. И ако је видео да није рањен ипак га је упутио у позадину да се одмори. Но војник, пијући дати му чај, стајаше неодлучно. Када га лекар опомену да уђе у кола ради евакуирања у позадину, војник рече: „Нећу господине да падне Краљева клетва на мој дом! Идем са браћом!“

Ејуб Сабри беј у Битољу.

Ових дана је Ејуб Сабри беј прошао кроз Битољ. Он је родом из Охрида и био је највиђенији председник младотурске политике. Био је мајор у турској војсци и са Ниџијом и Асан Тосумом 1908 год. извезо је младотурску револуцију у овим крајевима. После победоносне револуције, кад је стари режим срушен и устав прокламован, Ејуб Сабри је дао оставку у војсци и сав се предао политици. Кад је секретар младотурског комитета Хаџи Адил постао министар унутрашних дела, тада је Ејуб Сабри постао секретар комитета, најпре у Солуну, а потом у Цариграду, кад је тамо комитет пресељен. Ејуб беј спада у ред најактивнијих Младотурака и припада оном малом броју исправних и скромних Младотурских политичара, који су предано и с одушевљењем радили да препороде турску империју.

Кад је започео рат, Ејуб беј је од-

мах напустио Цариград, дошао у Охрид, скупио добровољце и код Битоља се борио против српске војске. Кад је овде турска војска потучена и разбијена, тада се Ејуб са разбијеним четата даље повукао али се пре месец дана морао предати српској војсци у Охриду. И војне и цивилне власти на дату часну реч пустили су Ејуб беја, да се по Охриду слободно креће, указујући му сву потребну пажњу. Сад су му војне власти одредиле Скопље као место становања и он је, пролазећи за Скопље, пробавио један дан овде у Битољу. Допутовао је у друштву једног нашег капетана, овде је ноћио код своје сестре и кретао се потпуно слободно.

Г. Јован Ђирковић, шеф наше организације, стари познаник и пријатељ Ејуб бејов, посетио га је код куће и са њим подуже разговарао. Из тог врло интересантог разговора доносимо верно ове пасусе.

— Ја сам, рекао је Ејуб Сабри беј, у највећој мери изненађен и бројем и уређењем и опремом и наоружањем српске војске. Ко би се могао надати да малена Србија може извести тако одлично војнички спремљену и тако савршено модерно наоружану војску, да са таквом брзином и толиком силином потуче нашу војску, која је пред њу увек излазила по броју у равной снази и на природно добрим положајима. Е, али сви су потцењивали Србију...

— Како су вас примиле наше власти кад сте се предали? Да нисте имаки каквих неприлика?

— А не. Ја сам задивљен понашањем и предусретљивошћу српских официра. Никад нећу заборвити ону пажњу и љубазност коју су српски официри као победници показали према мени као побеђеном. Немам речи да се нахвалим њиховим држањем. То су интелегентни и озбиљни људи. Љубазност коју ми је указао г. Душан Туфегџић, потпуковник у Ресну, неће ми никад сићи с ума ни избрисати из срца... Пријатно опхођење, којим ме је предусрео генерал г. Гојковић, изненадило ме.

— А знате ли, Ејуб беје, рекао је г. Ђирковић, да су наши непријатељи кроз стране веснике пустили глас, да је наша војска турске породице му-

чила, клала децу, бешчестила девојке, палила села...

— То је лаж, енергично је пресекао Ејуб беј нашег г. Ђирковића. Ја сам ваш непријатељ и борио сам се против вас, али отворено кажем: да су се Срби показали као културан и цивилизован народ и да заслужују да се назову најкултурнијим народом на Балкану. Не само да није било убијања, пљачкања и паљења, већ је било пажње више него што је ико смео очекивати: Власти су указивали пуну пажњу према Муслиманима и њиховим обичајима. Не само да никојем Муслиману није длака с главе фалила, већ им је указивана пуна заштита и помоћ. И тако се понашају не само власти, не само официри, интелегентни људи, већ се тако понашају и

прости војници. Муслиманске жене пролазе слободно и не само да им се ниједанпут није ништа непријатно десило, већ војници окрећу главу на страну кад прођу мимо њих...

— То значи не само да су ови главои наших непријатеља одвратна лаж, већ да су у Охриду ред и мир потпун.

— Да, наставио је Ејуб Сабри. Такво понашање официра и војника и такав рад ваших цивилних и војних власти улио је становништву поверење у ред и безбедност и данас се Муслимани крећу свуда слободно као и пре, радови су почели и свак се одао своје послу...

Ја вам честитам, завршио је Ејуб Сабри беј, растајући се са г. Ђирковићем.

ИЗ ДРУГИХ ЛИСТОВА.

Железнице у нашем округу

У прилог тачности нашег маљка *Будућност Битоља* ево шта пише београдски весник *Штампа* у бр. 29 од 29 јануара ове године у чланку *Железнички пројекти*:

Друга врло важна пруга биће предужење железнице Солун-Битољ до Јадранског Мора. Та ће пруга излазити на Драч или Валону и биће од велике користи јер су крајеви кроз које би пролазила плодни и богати. А према садашњој прузи Солун-Битољ, која даје добре приходе, даје се закључивати, да би се и нова пруга добро рентирала, у толико пре, што трошкови око грађења ове пруге, због погодности терена, не би били много велики. Пругу Солун-Битољ градило је Друштво источних железница и оно је од све до сада и експлоатисало.

Ова нова пруга од Битоља на Јадранско Море може да иде преко Ресна (860 м. надморске висине), Орида и Струге на Елбасан, или би могла ићи јужно од Преспанског и Оридског Језера; али је на сваки начин севернија траса боља и простија, а уз то има и ту добру страну што би се лако од Струге преко Дебра могла спојити са дунавско-јадранском железницом. Од Елбасана би пруга после 65 километара изашла

код Драча на Јадранско Море, или би могла, са два пута већом дужином преко Берата да иде на Валону.

Поред ове пруга била би корисна и пруга, која би везивала Битољ преко Прилепа са Велесом. Исто тако од Битоља би се ова пруга могла везати преко Бера са грчким железницама.

Како Срби поступају с побеђеним.

Самоуправа, у 18 бр. од 22, јануара ове године доноси ово писмо *Тетфик еф.*

Господине уреднице,

Учтиво Вас молим, да изволите дати места у свом цењеном листу ову скромну изјаву захвалности.

Славна и победоносна српска војска заузела је 5. новембра 1912 године и град Битољ. Ђаци, питомци наше пређашње војне гимназије у Битољу тада бејашу остали и без најпотребнијег, насушног хлеба. Број питамаца износи 283. Али великодушни командант дивизије, ђенерал г. Илија Гојковић, показао је како треба да поступа сваки победилац, који заслужује част и поштовање код свакога. Наређењем својим г. ђенерал Ил. Гојковић учинио, те се ђаци још истога дана снабдеше животним на-

мирницама. Такође треба имати у виду помоћ команданта места, пуковника г. Бр. Гаталовића, председника општине, г. П. Лешњаревића и г. Ристе Цветковића. Г. Цветковић, својим заузимањем код пређашње турске власти, може се рачунати као први покретач српског питања у Битољу. Поменути је уживао част и поверење код свих надлештава турске управе. Али он је показао своје патриотско осећање и према осталим овдашњим народностима. Његовим заузимањем код команданта места, обезбеђено је слободно кретање по вароши свима нашим ђацима. Школа (пансионат) снабдевена је животним намирницама. Дневне потребе увек су редовно примане, многим ђацима указана је помоћ да могу слободно отпутовати својим кућама, без обзира да ли су изван овога вилајета. Баџи, као и сви становници Битољски, обезбеђени су те се могу занимати слободно и слободније но што су то икад до сада могли. Великодушност команданта дивизије спровела је 158 ђака од Битоља до Солуна бесплатно. Све породице турских официара тако лако добивају путне објаве, да се речима не може исказати. За њих се, колико то допуштају силе човечје, чини и ради да им се све по вољи учини. У сваком погледу показује се човечност и великодушност Срба. Оваквим поступком учинили су Срби да им њихови поданици увек буду захвални. У овоме су највише захвални пређашњи чиновници и учитељи, којима се највише обраћала пажња и на сваком кораку помагало. Ред је потпуно заведен у овим крајевима. Цело становништво ужива потпуну безбедност у сваком погледу. Сматрам за дужност захвалити господину начелнику окружном, команданту дивизије, команданту места, мајору Ј. Јовановићу, г. председнику општине П. Лешњаревићу, г. Ристи Цветковићу, и осталим поштованим личностима, како у име моје тако и у име наставника пређашње турске војне гимназије у Битољу, на њихову заузимању ради набављања животних намирница, у једном таквом тренутку, на помоћи и олакшицама за путовање

и слободно кретање по Битољу и ван Битоља.

Битољ, 19 Јануара 1913. год.

Директор
пређашње турске војне гимназије
пуковник **Тешик**

„Козмос“, грчки лист који излази у Одеси у броју од 20. I. -913 г. доноси овај допис из Битоља, одакле видимо ове интересантне пасусе:

Свету је познато а и „Козмос“ је објавио свету ослобођење Румелије од Турске Тиранке.

Ово чудо је извршио Балкански Савез хришћанских држава, које су до јуче биле у крвној завади.

Битољ и сав северни део до Воштара и Клабушнице заузела је српска војска, а јужни део од Битоља заузела је Грчка војска.

Срби су осведочили јунаштво, дисциплину и ратну вештину, уништивши Турске у свима борбама. Пуну 96 сата трајао је двобој између Срба и Турака пред „Свет. Недељом“ и западно од „Св. Недеље“, уз ужасан пљусак кише, која је до костију квасила војнике и преплављивала баровиту реку „Црну“, поред које се крвава борба водила, и 6. новембра Битољом је марширала победоносна српска војска, одушевљено дочекана од ослобођеног становништва. Полумесец је пао, а подигнути крст, на висовима изнад Битоља, славио је победу Хришћанства.

Од месеца октобра по целом вилајету апшени су као сумњиви, хришћани. Само у битољским апсанама било је ухапшено 2.300 душа. На грозан начин убијено је на путу из Орида за Битољ 5 угледних грађана.

У Србици као што је познато заклали су турци у тамошњем затвору око 75 ухапшених хришћана, кад се је грчка војска приближила.

Исте би среће били и битољски затвореници да није било руске песнице, коју је показао руски консул г. Н. В. Кохмански, који заступа овдешњег конзула г. А. М. Петрајева, једног од најодличнијих наших радника. Г. Петрајев био је цивилни реформни агент за време Хилми Паше...

Битољске Вести.

Народни посланици у Битољу

Ових дана нам је у Битољ долазио г. Јеремија Живановић, професор, књижевник и народни посланик. У нашој средини бавио се неколико дана, најживље се интересујући о раду и уређењу наших власти у вароши и округу.

Банке у Битољу

Београдски листови јављају да је наша Народна Банка одлучила да отвори неколико филијала у овим новоослобођеним крајевима. Као прва места у којима ће Народна Банка отворити своје филијале означују се: Скопље, Призрен и наш Битољ.

Исто тако је и Београдска Задруга, један од најсолидних београдских новчаних завода, одлучила да поред филијала, који је већ имала у Скопљу, отвори своје филијале у Битољу и Призрену.

Тако ћемо кроз кратко време добити овде две наше банке, које ће не само олакшати новчани саобраћај и кредитом помоћи развијање трговине и радиности, већ ће, целом економском животу нашег краја, ударити здраву основу. Наша је жеља сада, да ове и друге солидне српске банке дођу овамо што пре, јер оне су овде не само потребне него и брзо, прешно, потребне.

Посета Београду

Пред одбором наше општине налезе се на решењу многобројна и компликована питања, која се односе на уређење вароши, подизање водовода, електричног осветљења, изради нивелациона и регучациона плана вароши, зидању нове и модерне кланице и т. д. Сва та питања захтевају врло много стручне спреме и искуства, да би се могла решити правилно, на корист вароши, најбоље што треба. На жалост општина нема тог стручног техничког особља, чије би мишљење одборници при решавању имали као поуздан критеријум.

Стога се код свих одборника јавила жеља, да једно изасланство одбора оде у посету Београду и да се са

свима потребним стварима тамо у-
позна, јер је београдска општина сва
ова питања после дугог испитивања
решила корисно и добро, да би ис-
куство милог Београда било од
неоцењене користи по нашу општи-
ну. Поред тога тамо би наши одбор-
ници видели све ове установе ство-
рене, подигнуте, уређене; од дирек-
тора техничког одељења Београдске
општине и управника других уста-
нова добили би детаљне податке и
обавештења о свему.

И извесно, по расположењу наших
одборника и по потреби која се осе-
ћа да се Београд посети, наши би
одборници већ до сад били тамо, да
рат није понова почео. Али, ипак, ка-
ко су послови ради којих се иде у
Београд, неодложне природе, то из-
гледа да ће се на првој идућој седници
решавати о том путу.

Организовање царинског надзора

На предлог овдашње царинарнице
Командант Морајске Дивизије из-
дао је наредбу командантима пред-
стража да кордон, који је напред ис-
стављен, обрати пажњу и на то: да
се кришом не би у наше нове об-
ласти увозила роба без плаћања ца-
рине и контрибуционе таксе.

Дејства овог наређења већ се о-
сећају. Не прође ни један дан а да
се овдашњој царинарници не спро-
веду кривци, ухваћени у покушају да
робу недозвољеним путем и начи-
ном увезу. Према таквим лицима
примениће се законска строгост.

То је оправдано и разумљиво. Тр-
говцима је потпуно све једно, коли-
ка ће царина на робу бити—јер њу
не плаћају они већ потрошачи. Али
је трговцима много стало до тога да
се роба увози под подједнаким усло-
вима за све. Ако те једнакости при
увозу робе нема, онда се у трговини
ствара једна несолидна и несношљива
конкуренција у којој морају да
подлежу баш они, који савесно испу-
њују све обавезе, које државно уре-
ђење од њих захтева.

Овакав поступак власти пријатно
је обрадовао трговце, лојалне гра-
ђане наших нових области.

Они из дана у дан добијају доказе
да се при увођењу свих нових уста-
нова одржава једно и исто начело:
да су сви наши грађани пред зако-

ном потпуно једнаки; да је закон у-
век један и исти за све наше грађа-
не па били они православни, мухаме-
данци или католици, звали се они:
Срби, Бугари Грци, Турци или Цин-
цари.

Школе у Битољу

Између многих лажи, што се про-
турају, измишљена је и једна као да
је наша власт овде забранила рад у
румунској гимназији која је била по-
чела да ради. Те лажи су деманто-
ване. Деманти гласи:

„Последњих дана пуштају се вести,
као да су српске власти затвориле
румунску школу у Битољу и бугар-
ску школу у Штипу.

Како се те вести протурају у на-
рочитом циљу потребно је знати да
је школа у Битољу употребљена за
болницу по самом пристанку школ-
ских власти. У осталом на исти на-
чин употребљене су и све српске и
турске школе, јавне, државне па чак
и многе приватне зграде. Чак су по-
једине српске школе распуштене тек
после уласка српске војске, као на
пример српска гимназија у Битољу.

Што се пак тиче бугарске школе
у Штипу, у коликој је мери та вест
неоснована, најбољи је доказ, што
тамо и нису српске грађанске влас-
ти него бугарске.»

У Битољу не ради ниједна школа,
ни српске школе, исто онако као што
не ради ниједна школа у нашој ста-
рој Србији. Сваки увиђа да је ово
ратно време, сада је цео народ под
оружјем и када се још на свима стра-
нама бој бије, и када се интересима
војске мора све жртвовати и на рас-
положење ставити. Рат и мирни про-
светни рад, не иде упоредо. Први за
моменат онемогућава други, кад то-
пови грме, перо мирује. И сваки о-
нај ко би сада овде тражио и мис-
лио да у школи ради, тај би показао
да га се овај рат не тиче да неће
делу ослобођења ни у чем да помог-
не. Српске власти ником нису бра-
ниле да у школи раде, али нико ов-
де није ни помислио да то од наших
власти тражи, јер знају да су сад
ратне прилике и да ће се просветни
рад у овим крајевима наставити пос-
ле рата, кад се утврди мир, без кога
нема просветног рада, и исто онако
и по истом систему као и у нашој
старој Србији.

Конкурс за лекаре

Општини града Битоља потребна
су три дипломирана лекара.

Општински лекари су дужни: да
сиротињу бесплатно лече, да лече све
болеснике у општинској болници, да
врше санитетско-полицијску прегле-
де над свима животним намирница-
ма и да врше све послове, који дола-
зе у обим санитетских послова оп-
штинских, како то прописују срп-
ски закони.

Месечна плата је 250 динара.

Рок пријаве 15. фебруар. Изабрани
ће ступити на дужност 1. марта.

Конкурс за бабицу

Општини је потребна једна дипле-
мирана бабица!

Дужности су: да бабичке услуге
бесплатно указује свима сиротим по-
родиљама у вароши Битољу.

Плата 100 динара месечно.

Рок пријаве 15 фебруар. Ступање
на дужност 1 март.

Варошки водовод

Међу многобројним питањима, ко-
ја стоје на дневном реду и која оп-
штина мора што пре решити, јесте
питање о снабдевању Битоља добром
и здравом водом. Вода је данас гото-
во у целој вароши, изузев малог де-
ла горње вароши, загађена и по здрав-
ље опасна. Наши војници су нарочи-
то страдали у Битољу од ове рђаве
воде.

Отуда је готово најважније пита-
ње за Битољ питање о варошком во-
доводу. Потребно је затворити све
старе бунаре и загађене изворе и у
варош довести са Перистерера и околи-
не, која је богата добром и здравом
водом, што пре воду за пиће.

Ради тога општина је предузела по-
требну студију овог питања. У про-
шлој одборској седници ово је пи-
тање дискутовано поводом реферата
који су о овом питању суду поднели
два стручњака француза. Изабрана
је комисија у коју су ушли Г. Г
Папазоглу, Мемед еф., и Генчов, који
ће ово питање проучити и одбору
поднети о том опширан реферат.

Наш гост

На молбу и позив Наше Општине
пре два дана стигао је у наш град г.
Ђока Станојевић, професор Београд-

ског универзитета и познати стручњак за електриктехнику.

Добро нам дошао!

Извештај Одбора за Св. Савску Проклаву у Битољу

Потписани, у име Одбора, објављује овим да је на овогод Св. Савској Забави добивено чиста прихода дин-263. Према одлуци Одборској овом је сумом помогнуто на 150 поболелих сиромашних војника оvd. војних болница. Помоћ је дата у новцу и јестиву првенствено болесницама који су ових дана отпутовали санитет. возом у друге болнице или својим кућама. Помоћ је раздавана лично и преко г. г. лекара шефова оделења Сем овога за санитетски воз, Одбор је спремио већу количину куваних јаја и воћа (мандерина) што је предато управнику воза г. д-р Мих. Величковићу, ради раздавања болесницама на путу.

Уједно потписани сматра за дужност да и овим путем топло захвали Њ. Високом Преосвештестенству грчком митрополиту Г. Христостомосу на служењу и одржатој говору у цркви, Њ. Високопреосвештестенству бугарском митрополиту Г. Аксентију, што је изволео присуствовати Св. Савској прослави у гимназији, командантима III и II пешад. пука п. пуковнику г. Ив. Павловићу и п. пуковнику г. Влад. Ристићу што су ставили Одбору на расположење бесплатно музике дотичних пукова, г. П. Ивановићу, капелнику што је спремио нанатав. хор као и војном певачком хору III пеш. пука.

Председник одбора,

Заст. директора срп. гимназије
Проф. К. Лозанић

Варошки паркови.

Општински одбор је на последној својој седници решио, да се одмах предузме уређење варошких паркова, засађивање дрвета крај Драгора и стварање скверова на празним местима у вароши.

Рад на овом послу је отпочео. Сада се засађује део пута што води станици и парку т. зв. Керим-пашиној башти. Све се стазе у Керим-пашиној башти поправљају и засађивање разноврсних дрвета врши се. Парк до станице такође ће се уредити. Тако ћемо ово лета имати два лепо

уређена парка, где ће грађани наћи дивна места за одмор и шетњу.

Паркови су плућа вароши, они су здравље грађанима. Због тога општина неће жалити новчаних жртва да што боље уреди варошке паркове, који ће не само бити места уживања већ и место где ће грађани свежим ваздухом испрати плућа и тиме увећати здравље своје и продужим живот свој.

Из градског физиката

Од сада ће наше новине у сваком броју доносити извештаје градског физиката о заразним обољењима и смртним случајевима, којих буде било у току једне седмице.

У прошлој недељи било је три нова случаја великих богиња и три срдоболе.

Умрло је у току минуле недеље од:

	мушких	женских	свега:
великих богиња	4	2	6
срдоболе	3	—	3
тифусне грознице	1	—	1
запаљења плућа	11	2	13
туберкулозе	9	—	9
запаљења мозга	2	1	3
капље	2	—	2
мане срца	6	2	8

запаљења бубрега	1	—	1
хроничног пролив.	2	—	2
бабиње грнзница	—	2	2
свега	41	9	50

Од њих по вери:

	мушких:	женских:	свега:
православних	6	3	9
мухамеданаца	33	4	37
мојсијеваца	2	2	4

процентуално:

православних	18%
мухамедоваца	74%
мојсијеваца	8%

по годинама:

	мушких:	женских:	свега:
од 1-5 год.	17	2	19
„ 5-10 „	5	—	5
„ 10-20 „	1	—	1
„ 20-30 „	4	2	6
„ 30-40 „	1	1	1
„ 40-50 „	4	1	5
„ 50-60 „	2	—	2
„ 60-70 „	3	1	4
„ 70-80 „	2	1	3
„ 80-90 „	2	—	2

Оволико умирање муслимана даје се врло лако објаснити необично рђавим хигијенским приликама у којима живе, као и рђавим лечењем, јер лекара врло мало зову.

НАРЕДБЕ

ГРАЂАНИМА ГРАДА БИТОЉА.

Према упуству Команданта Моравске Дивизије I позива. а у циљу реда и поретка и у интересу самих грађана Битољских, издајем ову наредбу:

1 Забрањује се беспосличење. Сва беспослена лица у року од 3 дана имају се пријавити суду општинском. Ко противно томе уради или ко се беспослен нађе, биће кажњен затвором, па потом из Битоља протеран.

2 Скупљање у гомиле по улицама и другим јавним местима, као и скупљање по приватним домовима, најстрожне се забрањује. Сва лица која власт буде затекла у гомили на улици или скупљене у прив. дому биће одмах ухапшена и строго кажњена.

3 Забрањује се тумарање ноћу по улицама после 9 час. Свако оно лице које се после тога времена буде

нашло на улици без озбиљног узрока или без дозволе, биће одмах ухапшено и строго кажњено.

4 Кафане не могу бити отворене после 8 час. у вече. Само оне кафане могу бити и после тога времена отворене, које за то добију писмену дозволу. Ко уради противно томе биће строго кажњен, а у поновљеном случају одузеће му се право кафанисања.

5 Сви хотелијери и све ханџије, пријављиваће своје госте-путнике Начелству непосредно и у року од 24 сата — неизвршење биће кажњено најстрожије, и после друге казне затвориће се тај хотел или хан.

6 Никома се неће, без писмене дозвילה власти допустити улазак у варош или излазак из ње. Ни излазак у непосредну околину вароши без дозволе, не допушта се.

7 Најстрожије ће бити кажњена она лица, која буду измишљала лаж-

не гласове, или их, већ измишљене, буду протурала.

8 Свако, ма у којој намери извршено, потцењивање срп. држ. новчаница најстроже се забрањује. Лица, која покушају такву радњу, биће одмах ухапшена и строго кажњена.

9 Нарочито се забрањује грађанима ношење или скривање оружја. Ко се ухвати да има оружје или да га крије, или да зна да га код другог лица има, па неће власти да јави, биће одмах ухапшен и стављен под ратни суд.

Обраћа се пажња свима грађанима да по овој наредби поступе, и њене прописе извршују, јер ће казне бити замашне и безизузетне.

Битољ, 26. јануара, 1913 г.

Бр. 866

Начелник окр.
БРАНИСЛАВ Ђ. НУШИЋ

О продаји дувана и дуванских прерађевина.

1, Продаја дувана и дуванских прерађевина за ослобођене крајеве вршиће се и у будуће само у Монополском Стоваришту у Скопљу, а купцима и препродавцима се даје за њихов труд и трошкове проценат. За округ битолски на купљену вредност дувана до 2,500 динара 15%, а преко 2,500 динара 17%.

2, Да би се могла вршити контрола да су купљени дувани и дуванске прерађевине доиста однети у поједина места дотичних округа, Стовариште ће свима оним купцима, који имају право на већи проценат од 8% давати при свакој куповини дуванске робе само 8%, а остатак процента исплаћиваће им кад му поднесу као доказ рачун о купљеном дувану с потврђењем месне државне власти: да је купљени дуван по том рачуну доиста донет у означено место дотичног округа ради продаје.

Све те рачуне, које стовариште буде примало као доказ да је дотични купац доиста однео купљени дуван у означено место дотичног округа и по којима оно буде исплаћивало купцима остатак процента преко 8%, задржаваће за себе као документе којима ће моћи да правда исплаћене проценте преко 8%.

3, Да великокупци дувана и дуван-

ских прерађевина могу давати проценат препродавцима (малопродавцима) дувана на ситно по слободној погодби између њих.

4, Да и великокупци и препродавци (малопродавци) могу слободно, без нарочите дозволе, продавати дуван и дуванске прерађевине потрошачима, али ни у ком случају скупље од означених цена на завојима, паклицама и кутијама појединих врста дувана и дуванских прерађевина.

О овоме ће водити контролу и кажњавати продавце, због скупље продаје дувана и дуванских прерађевина, месне државне и општинске власти.

О продаји таксених марака и других монополисаних предмета.

1, Таксене марке и хартије продаваће без нарочите дозволе само банкарске и мењачке (сарафске) радње и препродавци (малопродавци) дувана и дуванских прерађевина и они ће добијати 2% провизије кад од једном купе таксених марака или меница или таксених хартија у вредности најмање 200 динара. А приватна лица могу куповати марке и таксену хартију најмање за 100 динара вредности и они на име провизије добијају 1%.

Провизија се даје у таксеним маркама.

2, Остали монополисани предмети: цигар-папир, жижице, со, петролеум и алкохол продаваће се по одређеним државним продајним ценама.

О продаји и куповини дувана у листу за извоз.

Дувани у листу, који су се затекли у ослобођеним крајевима од бербе 1911 и 1912. године, могу се слободно продавати за извоз под оним истим условима под којима је вршена продаја дувана за извоз и за време владавине турске, т. ј. наплаћиваће се од продаваца—произвођача дувана у корист државне касе на име десетка и др. 11½% од вредности продатог дувана.

Ову наплату 17½% од вредности продатог дувана вршиће купци дувана за извоз на основу књига рачуна, које су нарочито за то прописане и наштампане, а које ће сваки трговац — купац дувана за извоз моћи добити од Благајника монополског стоваришта у Скопљу на реверс.

Свака књига рачуна има по 100 дуплих рачуна: уникат и дупликат. Трговци — купци дувана за извоз морају и уникате и дупликате тачно и верно да испуњавају по рубрикама приликом куповине дувана од продаваца — произвођача у присуству месног кмета дотичне општине из које је продавац — произвођач дувана, па пошто оба испуњена рачуна потпишу и купац и кмет општински, купац ће при исплати купљеног дувана издавати дупликате рачуна сваком продавцу — произвођачу дувана, а уникате рачуна, заједно са наплаћеним сумама на име 11½% од вредности купљеног дувана, предаваће Благајнику монополског стоваришта у Скопљу, од којег ће на предаване суме добијати признанице које су такође нарочито за то прописане.

Сем тога, сваки трговац — купац дувана у листу за извоз дужан је сваку куповину дувана пријавити месној државној власти, како би ове могле водити и вршити надзор и контролу да се откупљени и у магацинима смештени дувани не би до извоза трошили у земљи. А да би месне државне власти могле знати и уверити се, колико је који купац купио и сместио дувана у својим магацинима, дужан је сваки трговац да сваку партију откупљеног дувана за извоз премери на општинском кантару и о томе добивене општинске признанице да уз пријаву предаје својој месној државној власти, које ће, према примљеним признаницама о премереним дуванима на општинским кантарима, састављати спискове и по један такав списак слати Благајнику монополског стоваришта у Скопљу, а у тим списковима мора бити назначено: име и презиме сваког продавца — произвођача дувана и место одакле је, количине продатог односно купљеног дувана, цене по којима је продат односно купљен дуван, име и презиме трговца — купца дувана за извоз и место, у коме се налазе купчеви магацини у којима је смештен откупљени дуван.

Ако који од трговаца — купца дувана за извоз не би у свему поступио по овоме пропису или би учинио превару или у опште злоупотребу како при убележавању цена у књиге рачуна тако и приликом наплаћивања од продаваца — произвођача дувана 11½% од вредности купљеног дувана, казниће се по кривичном закону.

наши уколавају у заузетим позицијама. Скадар мора ускоро пасти.

НИШ. Наше нове брзометне хаубице, што су за време примирја примљене, инсталиране су и послане у помоћ нашој војсци код Једрена.

СОФИЈА. Једрене стално, без прекида, бомбардују српске и бугарске трупе, које постепено сужавају опсадни прстен. Овде се верује да се предаја Једрена можда очекивати кроз десет дана најдаље.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

телеграми од 4 ов. мес.

СКОПЈЕ. После крвавих борби српска и црногорска војска заузеле су најважније стратегијске тачке око Скадра, Бушати и Бардањола. Сад је Скадар потпуно опкољен и оцепљен од свих области. Ни одкуда више Скадар храну, ни помоћ добити не може. Сада се

АПOTEKA

РАЈНЕ АЛЕКСОВЕ

широка улица

снабдевена је свежим лековима и најновијим препаратима које употребљује модерна медицина.

СРПСКА КАФАНА

Преко пута начелства округа Битољског одликује се одличном кафеом чистим природним вином, добром ракијом и пивом најбољег квалитета.

Чистоћа примерна, услуга брза, цена солидна. Молим за посету.

2—3

ТАШКО ТРИФУНОВИЋ.

НАЈБОЉА КУЈНА

у Хотел „БЕОГРАДУ“

која у Битољу постоји већ двадесет година. Призната од свих посетилаца Странци у својима кореспонденцијама најпохвалније су писали о нашој кујни.

Храна чиста, укусна, здрава

ЦЕНЕ СОЛИДНЕ

Моли за посету.

1—3

ДАРИНКА КРСТИЋ.

КОМИСИОНАРСКА И ПОСРЕДНИЧКА РАДЊА

Браћа Пантазијевић

Врши све комисионе и посредничке послове: прима у комисион разну трговачку у робу и индустријске производе, последује при продаји и куповини робе и имања; даје обавештења о кретању цена појединих артикала као и о кредитној способности појединих фирми и кредитних установа, налази капитале итд.

==== КУПУЈЕ ПШЕНИЦУ ====

ОБУЋАРСКА РАДЊА БОЈЧЕ КОСТИЋА

У улици код Драгора на ДЕМИР ЂУПРИЈИ препоручује своју обућу од добре и fine коже, јаке израде и елегантна кроја.

ЦЕНЕ СУ УМЕРЕНЕ

ПРВА СРПСКА БЕРБЕРНИЦА

„ОСЛОБОЂЕЊЕ”

НАУМА ГРУЈИЋА

ШИРОК СОКАК

(у близини Аустриског конзула)

==== МОЛИ ЗА ПОСЕТУ ====

Чистоћа примерна, хигијенско бријање, одлично шишање, модерно фризирање.

СРПСКА КЊИЖАРА

==== МЕТОДИЈА ОЦЕВИЋА ====

Има на стоваришту целокупног канцелариског материјала, свих школских книга и осталих за школу потребних учила.

==== Календара за 1913 годину српских, ====

==== малих и великих и са сликама. ====

Све српске новине. Сlike са српског бојног поља у масним бојама.

Штампарија Хр. Киријас & Илија Иванов у Битољ.

ОПШТИНСКЕ
НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ВЕСНИК ОПШТИНЕ ГРАДА БИТОЉА

ОГЛАСИ СЕ ПРИМАЈУ
по умереној и
утврђеној
цени

Број . . . 5 пара

УРЕДНИК: МИЛОРАД Д. ДЕДИНАЦ.

ТЕЛЕГРАМИ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА.
и Председника Н. Скупштине.

О прослави годишњице добио је од Њ. В. Краља Петра, председник наше општине овај телеграм:

ГОСПОДИНУ ПЕТРУ ЛЕШЊАРЕВИЋУ,
председнику града Битоља

БИТОЉ.

Особито Ми је драго, да драгим грађанима лепога Битоља, преко вас, на дан годишњице њиховог ослобођења, пошаљем Моје срдачне поздраве.

Тврдо сам уверен да ће Битољци сједињени у слободи са својом браћом, која их ослободише, својски радити на културном и привредном напретку свога града и своје околине, а на срећу и величину наше отаџбине.

На томе путу пратиће их Моје добре жеље и усрдна потпора.

П Е Т А Р.

Председник Народне Скупштине г. Андра Николић упутио је овакав телеграм:

ГОСПОДИНУ ПЕТРУ ЛЕШЊАРЕВИЋУ,
председнику општине — БИТОЉ.

У име Народне Скупштине, част ми је и срећан сам, послати битољском грађанству усрдну честитку данашње лепе светковине.

Дао Бог да у слободи здружена браћа, загрљена љубављу и слогом, напредују у култури и привреди, на корист народа и на славу Краља!

ПРЕДСЕДНИК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ, АНДРА НИКОЛИЋ.

Истог дана је председник наше општине упутио телеграме Њ. В. Краљу и председнику Народне Скупштине, који гласе:

ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ КРАЉУ СРБИЈЕ ПЕТРУ I.
БЕОГРАД.

На данашњи дан, када се навршила година дана од кад смо верни поданици Вашег Величанства, од када смо упознали шта значи живети у слободи, грађанство града Битоља сматра за своју најпречу дужност да Вашем Величанству изрази своју најоданију поданичку верност, као и топле жеље за дуг живот и здравље Вашег Величанства и Вашег светлог Краљевског Дома.

ЖИВЕО КРАЉ ПЕТАР.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ, ПЕТАР ЛЕШЊАРЕВИЋ.

ГОСПОДИНУ АНДРИ НИКОЛИЋУ ПРЕДСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
БЕОГРАД.

Данашњег дана, када славимо годишњицу ослобођења, поздрављамо Народно Представништво оне земље, наше миле мајке Србије, која нас је спасла ропства и дала нам слободу.

ЖИВЕЛА НАРОДНА СКУПШТИНА!

ПРЕДСЕДНИК ГРАДА БИТОЉА ПЕТАР ЛЕШЊАРЕВИЋ.

Наше славље

6. новембар.

Огрануо је диван и ведар дан, дан какав се само пожелети може.

Битољ је био свечан.

Побожни народ хитао је у цркву св. Богородице да се помоли Богу за покој душе палих за слободу, као и за дуг живот нашег високога госта, Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра. Црква је била препуна, а ни пространо двориште црквено није могло да прими у се онолике хиљаде народа, те су с тога многи отишли право на пољану где ће се ударити камен темељац споменику.

Благодарење.

У 9 ч. завршена је служба и онда је Њ. П. Епископ г. Варнава са многобројним свештенством изашао из цркве и прешао на трибину, која је била нарочито за овај случај спремна, и започео благодарење.

Благодарењу је присуствовао Њ. В. Престолонаследник Александар са својом свитом, председник владе г. Никола Пашић, министар војни генерал г. Милош Божановић, министар привреде г. В. Јанковић, први ађутант Њ. В. Краља генерал г. Јуришић, генерал г. Мих. Рашић, председник београдске општине г. Љуба Давидовић, са осталом г. г. изасланицима београдске општине, начелник округа битољског г. Марко Новаковић, командант битољске дивизионе области генералштабни пуковник г. Воја Живановић, председник битољске општине г. Петар Лешњаревић, са часницима и одборницима општинским, управник битољске сталне војне болнице санитет. пуковник г. Др. Милутин Никетић, командант артиљер. пука пуковник г. Милан Јовановић и други многобројни представници војних и грађанских власти, као и консуларно тело. Осим тога сви еснафи са заставама.

У току благодарења је одржао диван говор Преосвећени г. Варнава, у коме је пластички истакао муке и невоље нашега народа за време ропства, као и колика је благодарност његова што га је српска војска спасла свега тога и учинила слободним.

Када је Преосвећени Владика за-

вршио свој говор узвиком: да живи Краљ, да живи наш ослободилац, Престолонаследник, онда је се небо проламало од одушевљењих усклика: живели, живели!

Ка споменику.

Ускоро је завршено благодарење и онда се кренула свечана литија ка пољани где се има ударити камен темељац за споменик. За литијом је је ишао Њ. Кр. В. Престолонаследник Александар и сви остали уз пратњу многобројног народа.

Ишло је се Булеваром Престолонаследника Александра, Краља Петра улицом, Железничким Булеваром на пољану.

Све ове улице биле су препуне народа који је веома одушевљено поздрављао свога ослободиоца.

На самом месту где ће бити споменик беше се искупило веома много света; ту је била постројена и војска, као и народна коњичка гарда, а ту је очекивао и митрополитски намесник, ректор богословије г. Стева Веселиновић, председник одбора за подизање споменика, са осталим члановима одбора.

Ударање темеља.

Чим је Престолонаследник приспео са литијом, одмах је Њ. П. Владика Варнава отпочео водоосвећење и помен изгинулим борцима за слободу Битоља. Тада је ректор богословије г. Стева Веселиновић држао овај говор:

*Ваше Краљевско Височанство,
Поштовани гости,
Драги Битољци,*

Ми смо се искупили данас да заједнички прославимо ослобођење Битоља — срца Македоније — храбрим српским трупима, на дан 6. новембра 1912. године.

Мисли наше заузеле су сада само оним, што се збило на овом терену, у незаборавне дане 4-дневне борбе, у којој је Србин у исти мах савладао: силна и љута непријатеља, елементе природе и небројене физичке препоне. Уздигнувши се изнад себе, изнад природних људских моћи, Србин је ушао у Битољ и објавио слободу потлаченој браћи.

6. новембар 1912. значајан је дан, како за Битољ, који јенајзад дошао до своје слободе, — тако и за целу

Србију која је показала како изгледа у духу и на делу.

У битољској битци је сатрвена Вардарска армија; цвет турске војске је погажен; ударац који је овде задат Турској био је тако силан, да је изазвао слом, од којег силна турска царевина посрте и стропошта се. Ослобођење Битоља остаће вечним спомеником лавовске храбрости и дурашности шумадискога сељака; — спомеником његовога неподраженога пожртвовања и славе; — спомеником ретке војне вештине и умешности команданата и официра; — спомеником те војничке и моралне зрелости наше, у коју странци нису хтели веровати. У битољској борби развиле су се све врлине скромног Србина, којима се овај никад није разметао.

Битољска је битка покидала и последње остатке ропских ланаца; и њој имамо да захвалимо што се данас можемо овако слободно састати под отвореним небом у заједничком слављу.

Битољска је битка сахранила турску тиранију и неправду у овим крајевима. Она је начинила крај сузама што су 500 г. текле без престанка, и вапајима који небо параху.

У битољској битки је пао Голијат... Али с Голијатом падоше и многи наши витезови, они мирни шумадишки домаћини, који на први позив општине оставише своја топла огњишта, свој мирни кров, своје плодне њиве, обасјане жарким нашим сунцем, да би у даљини примили огњено крштење у паклу пушчане, топовске и митраљеске ватре, и постали откупном жртвом своје потиштене браће у Македонији. Они падоше верни завету својега народа; они падоше као жртва највеће љубави. Али, као што је од крста Господњег са Голготе синула светлост да обасја свет, тако је из ове крваве долине и са крвавих литица планина ових, обилато заливених врелом крви српских војника, синула светлост слободе, једнакости и правде на нашу потиштену браћу у Македонији.

Битољци нису пропустили прилику да одмах по ослобођењу својем захвале славноме Краљу Србије Петру I, и витешком ослободицу Њ. В. Престолонаследнику Александру, који

је с мачем правде донео у ове крајеве и закон човекољубља, и насеље његово закрилио правдом и безбедношћу.

Али се на тој изјави није застало. Битољци су још јасније проговорили речју захвалности на дан 29. августа ове год. када су, кроз уста уваженог грађанина нашег др. Чкатровића, предложили: да се херојима, палим за слободу Македоније, подигне величанствен споменик, који ће бити видан знак срдачна признања и захвалности Битољаца.

И ево, овога часа почеле се и остваривати племенита намера наших драгих Битољчана. Пред лицем овога многобројног скупа, Ослободилац Битоља, Њ. К. В. Пр. Александар ударио је камен темељац новом споменику. За мало још и дићи ће се споменик од гранита, гвожђа и челика, од свега тога што је најтврђе у области метала и минерала, те да достојно одговара сили, јачини и чврстоћи српског војника, и — да трајно напомиње сувременицима и потомцима ту велику откупљену жртву, коју је српски сељак принео на олтар жртвени за слободу Македоније, побуђен на то великој делу: превеликом љубављу и законом човекољубља.

Удружени с Битољчанима у прослави њихове слободе, удружимо се с њима и у пијетету према жртвама палим у борбама око Битоља!

Нека је за то славахеројима, који жостима својим, потрусише пелагонску равницу и висције мориховске, облаковске и перистерске!

Нека се имена њихова захвално спомињу, с колена на колени, из рода у род, из века у век!

После тога је метута у боцу са зејтином на пергаменту исписана споменица ове садржине:

Народ округа битољског
подиже овај споменик
племенитим српским јунацима изгинулим у борбама 1912. год. за ослобођење од петвековног турског rop-ства, за време владе

**Његовог Величанства Краља
Србије**

ПЕТРА I.

Камен темељац удари својом руком
Његово Краљевско Височанство

Престолонаследник

АЛЕКСАНДАР

о прослави годишњице од уласка српске војске у Битољ

дана 6. новембра 1913. год.

Освећење при полагању камена темељаца извршио Његово Преосвештенство велешкодебарски епископ

Варнава.

Ову су споменицу пре тога били потписали: Њ. Кр. В. Престолонаследник Александар, Њ. Пр. Епископ г. Варнава, председник Краљевске владе г. Никола Пашић, министар војни генерал г. Милош Божановић, министар привреде г. Велизар Јанковић и председник битољске општине г. Петар Лешњаревић.

Боца је запечаћена и тачно у 10.42 ч. је Њ. В. Престолонаследник Александар, нарочито спремљеним и српском тробојком украшеним чекићем, три пута ударио у камен темељац и исто тако својеручно га зазидао.

Смотра војске.

Кад је и овај свечани чин завршен онда је Престолонаследник извршио смотру постројене војске за време које је музика интонирала нашу химну.

Пријем у двору.

Њ. Кр. В. Престолонаследник Александар се затим одвезао у свој стан где је примио све преставнике грађанских и цивилних власти, одбор за подизање споменика и друге корпорације. Престолонаследник се врло љубазно разговарао са свима примљенима.

Ручак у двору.

На подне је био интиман ручак у двору на коме су били и чланови краљевске владе.

Излет на позиције.

По ручку је Њ. Кр. В. Престолонаследник Александар, са свитом и члановима владе учинио излет на позиције. Ту је Он објашњавао председнику владе г. Н. Пашићу и осталима присутнима ток четвородневне битољске борбе.

Веома расположен вратио се Престолонаследник у 5 ч. у свој стан.

Народно весеље.

Дивно време омогућило је да се

приреди народно весеље на месту где ће бити споменик.

Чим је завршено полагање камена темељаца за споменик одмах је настало весеље. Ту су се пекли на ражњу волови и овнови, а свирачи свирали овдашње игре, које су сељани врло лепо изводили. Ту је ишло врло весело све до самога мрака, када су се сви кренули пред општинску зграду.

Свечана седница.

За 4.30 ч. по подне била је заказана свечана седница која је у одређено време и почела. Извештај опширан са те седнице наћи ће читаоци на засебном месту — Рад у одбору и општини — а овде ћемо само изнети решења са те седнице:

1. Да се за подизање споменика изгинулим борцима за ослобођене Битоља изда 20.000 дин.

2. Инвалидској фонду 20.000 дин.

3. Награда од 500 дин. да се изда писцу најбољег описа битољске битке.

4. Да битољска општина издржава једног питомца у вођарској школи, једног у ратарској и два на београдском универзитету.

Пред општином.

За време док је одржана свечана седница лагано је падао мрак и у брзо и месец обасјао снежне врхове Перистера.

Кеј Драгорски, дуж Булевара Престолонаследника Александра био је дивно осветљен. Разнобојни лампиони су били нанизани с обе стране Драгора и пружали чаробну слику.

Бакљада.

Хиљадама душа се беше окупило пред општином.

У 5. 45. ч. се појавише председници београдске и битољске општине са одборницама и ставише на чело поворке и уз звуке музике кретоше ка стану Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра. Уз пут је се клицало Престолонаследнику, а поворка се све више увеличавала.

Пред двором.

Кад је поворка стигла пред стан Престолонаследников захори се из хиљада грла: »Живео, живео наш ослободилац!» Узвцима није било краја, а када је се Њ. Кр. В. Престолонаследник појавио на прозору

френетички узвици су проламали небо.

Г. Риста Цветковић, члан суда општине града Битоља, одушевлено је поздравио престолонаследника овим говором:

*Ваше Краљевско Височанство,
Љубљени ослободилоце наш,*

Данас је година дана како си нас Ти ослободио са Твојом храбром војском; данас је година дана како си Ти с јуначком Твојом војском вратио Битољу слободу, изгубљену пре 550 година; данас је година дана од славне битке пред Битољем, која је Теби, Твојој славној војсци и храбром српском народу донела славу, изазвала дивљење у целом свету, прибавила свуда поштовање, а непријатељу улила страх; данас је година дана како се ми Битољчани срећно грејемо на сунцу дароване нам слободе и како уживамо плодове културе наше мајке Србије.

Велико је дело, које си Ти испунио; велика је благодарност коју Ти отаџбина Србија дугује; неисказана је и горостасна љубав коју ми, ослобођени робови, осећамо према Теби, ослободилоце наш.

Ти си испунио завет твог славног претка народног војда Карађорђа; Ти си границе Србије помакао на југ близу граница Душановог царства.

Нека би Бог дао да Ти до краја испуниш заветну мисао српског народа и оствариш идеје Карађорђево. Ми Битољци бићемо најсрећнији, да под Твојим вођством с онолико готовости пролијемо крв за ослобођење наше још неослобођене браће са колико су племенитог пожртвовања Твоји војници пролили крв за наше ослобођење.

У овоме свечаном тренутку бескрајне среће, коју осећамо што те видимо опет у нашем граду, ми се осећамо дубоко благодарни Теби, ослободилоце наш, и храброј нашој српској војсци, којој си ти био јуначки и мудри вођ, кличемо:

Живео Твој узвишени родитељ, наш мили Краљ Њ. В. Краљ Петар I.

Живео нам мили ослободилоце!

Живео српски народ и храбра српска војска!

Живело Српство!

Пријатно дарнут поздравом Њ. Кр.

В. Престолонаследник Александар је одговорио:

Драги Битољци, у захвалном осећању на славну битку битолску, која вам је донела жељену и давно очекивану слободу, Ја се радо одзивам вашем позиву да узем и личног учешћа у данашњој знаменитој прослави, гледајући у вама и вашој оданости најбољи доказ да крв српских витезова, ослободилаца ваших, није узалуд проливана. Ја вам благодарим за нове изразе захвалног поштовања према сени Мога великог прадеде, врховног Војда и сву поданичку оданост и љубав према Моје узвишеном родитељу Његовом Величанству Краљу Петру и за вашу искрену захвалност према ослободилачкој војсци српској, за овај ваш топли и одушевљени поздрав— Ја вам из свег срца захваљујем браћо Битољци!

Престолонаследников је говор поздрављен са пуно ентузијазма.

Ка општини.

Од двора сви учасници бакљаде кренули се натраг ка општини и тада се разишли, а кроз улице се дуго и дуго орили узвици: »живео наш ослободилац!«

Банкет.

Дивно је било украшена гимназиска дворана у којој је општина приредила банкет у част Њ. В. Престолонаследника и осталих драгих гостију.

У 8.30 ч. приспео је Престолонаследник бурно поздрављен од стране 120 учасника на банкету.

Низ здравица отворио је председник наше општине г. Петар Лешћаревић, који је наздравио Њ. В. Краљу Петру и Њ. Кр. В. Престолонаследнику Александру овим речима:

Ваше Краљевско Височанство,

У памети битолских грађана су још врло свежи они знаменити дани из прошле године када су топови одјекивали пред нашим вратима пуна четири дана, а ми у смртној агонији очекивали исход оне судбоносне, страховите, али за нас, ипак, драге битке. Ми смо знали да је Ваше Височанство у нашој непосредној близини, наша су срца силно куцала од нестрпљења, очекујући тренутак

када ћемо примити у загрљај своју браћу.

И ми доживесмо онај срећни дан, наше вековне наде се одједном испунише, наши снови се обистинише и ми видесмо првог српског војника у лицу Вашег Височанства и добисмо слободу из руку Вашег Височанства.

И онда чусмо, од наше браће, војника и официра, оне дивне приче о јунаштву Вашег Височанства, и онда дознасмо како сте за време борбе, под кишом куршума и шрапнела, поводи и по снегу летели из једног положаја у други, дивили смо се томе херојству, и слобода нам би двапут милија, јер смо је добили после силних и изванредних пожртвовања.

Данас на дан годишњице нашег ослобођења, прва наша мисао, са побожним пијететом лети ка ономе који је први зачео ову велику мисао ослобођења, ка оној сретној звезди српскога народа који је, од првог тренутка свога доласка на престо, окренуо судбину српскога народа сретној будућности, наша мисао лети к узвишеном нашем Господару и миломе Краљу, који је наставио дело Великог Војда и, уз припомоћ Вашег Височанства и храбре српске војске, извео ово дивно дело ослобођења.

Ја напијам ову чашу у здравље нашег узвишеног Господара, милога Краља и нашега ослободилоца Александра и кличем:

Да живи Њ. Величанство Краљ Петар I.

Да живи наш мили ослободилац, Престолонаследник Александар!

Да живи Краљевски Дом!

На здравицу председникову одговорио је Њ. Кр. В. Престолонаследник овим говором:

Господине председниче, срећан сам што лично учествујем у прослави значајног дана, годишњице ослобођења нашег поносног Битоља. Прошле године на данашњи дан победоносна прва армија српске војске, којој сам имао срећу бити командант ушла је после тешке и крваве битке у зидове овога града и донела нам давно очекивану слободу. Дан с сам се заједно с вама, а у име Мога узвишеног родитеља Његовог Величанства Краља Петра, поклоним сенима слав-

них витезова и јунака наших, који су својим костима омеђили и овај крај наше отаџбине. Дошао сам да заједно с вама поздравим све оне живе борце, ослободиоце ваше, који су својом крвљу и пожртвовањем завршили ослобођење и ударили темељ лепшој и већој будућности српском народу. Дошао сам да заједно с вама поздравим оне свесне, и српским духом прожмане раднике, који ће уверен сам, тек сада развити сву снагу и моћ своју за достизање и остварење наших највиших културних циљева. Захваљујући вам, господине председниче, за ваш срдчан поздрав, ја вас молим да грађанству Битоља изјавите моју захвалност за овај топли и искрени дочек. Пијем за срећу и напредак Битоља.»

Бурно живео орило се дуго времена.

И тада су ишле здравице једна за другом.

Краљевској влади наздравио је члан општинског суда г. Михајло Папазоглу:

Господине Председниче Краљевске Владе!

Господо министри!

Дан по дан и протекла је тачно година дана од триумфалног уласка српске војске у нашу варош. На овај велики догађај војничке вредности тако огромне цео свет оста још зачуђен и запрепашћен.

Ако би требало одати част и славу људима, — мртвим и живим — људима, рекох, који су се борили топом и бајонетом са својим војсковођама, отварајући пут слави Краљевској застави и који су овековечили име Србије — такође треба одати исту част и исту славу Краљевској Влади, која је, својом политичком мудрошћу, својим топлим патриотизмом и речју не само упутила народ високим идеалима, него је такође очеличила народ у погледу њихових идеала.

Ви знате, Господо Министри, године пролазе и једна за другом тону у понор и јуре у вечност, али велика дела остављају за собом светле трагове.

Такође велика српска дела у светској историји остаће светла и неизгладива.

И докле буде било људи од пушке и бајонета који су спремни да се жртвују за свога Краља и Отаџбину,

и докле буде људи на управи земље као Ви, Господо Министри, обилни политичке мудрости и сјајног патриотизма ми ћемо моћи отворено гледати са гордошћу нашу будућност и ићи, сигурним кораком, остварењу наше будуће судбине.

Добро нам дошли драги гости и ја Вас молим у име грађана битољских да ми допустите да ову чашу попијем у ваше добро здравље, хоћу рећи, у здравље балканског Бизмарка и његових другова, који већ четрнајест месеци неуморно лебде над судбином, наше заједничке отаџбине, нове, лепе и Велике Србије.

Председник Краљевске владе одздравио је овим речима:

Поштована господо, дозволите ми да вам у име Краљевске Владе захвалим на топлим и сјајном дочеку, који сте приредили Његовом Височанству Престолонаследнику Александру, ослободиоцу града Битоља и члановима Краљевске Српске Владе. Мило нам је што нам се дала прилика, да узмемо учешћа у првој прослави ослобођења ових ретких и дивних крајева овога прекрасног града. Исто тако испуњени смо радошћу, што смо узели учешћа у полагању темеља споменику наших славних јунака, који пролише крв своју за слободу овог дивног краја одајући у исто време пошту јунаштву наших живих хероја. Краљевска Влада обратиће своју највећу пажњу уређењу нових српских крајева, и нарочито ће се постарати да се подигну железнице и друмови, који су основ сваком напретку, како би се саобраћај увећао и осигурао и како би се дало маха брзом напретку, брзој култури. Она ће се постарати да осигура живот, имање и слободу сваког грађанина без разлике стања и вере. Битољ, овај наш бедем на југу и драги камен у круни Краљевској постаће центар напретка, просвете и радиности кад га вежемо железницом са Скопљем, са Охридом, Дебром и Јадранским морем, кад га вежемо са Прилепом, Велесом, Штипом и Кочанима, кад му отворимо пут ка Јегејском и Јадранском Мору, и центру Србије и Европе. У име те сјајне и велике будућности града Битоља и овога краја подижем чашу и пијем за здравље Битољаца «Живели».

Војсци, узданици нашој, наздравио је директор овд. гимназије г. Петар Косовић:

Господине Министре Војни,

Пало ми је у део да наздравим српској војсци.

Није ми намера том приликом да ређам њена скорашна дела, то није ни потребно, знамо их сви, зна их цео свет, а она су при томе тако велика и тако многобројна!

Хоћу само да дам одушке својим осећајима да одам хвалу коју петвековни роб дугује својим ослободиоцима. Не умам химне да им певам: Место тога ја кличем:

Слава Херојима са Куманова, Прилеп, и Битоља!

Слава соколовима који муњевитом брзином прелетише албанске горе и дубраве и слетеше на обале сињег, српског мора!

Слава лавовима брегалничким!

Слава осветницима, који осветише Косово, покајаше Сливницу, који славу имена српског ускрснуше из козовске гробнице и подигоше, да се изразим речима песниковим, »над облаком у витешко царство где Обилић над сјем влада!»

Слава витезовима који мртвима дадоше живот, робу Слободу!

Слава, вечна слава и вечни помен палим борцима, на чијим се костима подиже величанствена зграда нове домовине, над чијим хумкама расутим свуда по српској земљи доскорашњи роб, место посмртне песме, пева хину слободи!

Може се већ мислити како је одушевљено примљена ова здравица нашој дичној војсци.

Са великом је пажњом саслушан говор Министра Војног, ђенерала г. Милоша Божановића:

Господине директоре, благодарим вам на искреним изразима осећања захвалности, које управљате делима и сенима оних хероја, који су име Србиново славно пронели широм света, који ослободише своју потлачену браћу од петвековног робовања и осветише тужно Косово. Мени је особите мило, господине директоре, што ћу код наше храбре војске бити тумач ваших осећања благодарности за њена учињена јуначка дела а поносим се што је баш мени, као учаснику ових догађаја, указан тренутак среће да лично у име војске

и лично се уверим о одушевљењу целог ослобођеног Битоља. У вашем величању јуначких сени наших изгинулих бораца, у вашем поштовању учасника знамените битољске битке, у вашој утакмици у љубави и у одушевљењу према нашем узишеном Краљу и вашем храбром ослободiocу Његовом Височанству Престолонаследнику Александру, ја видим најлепшу награду срећној ослободилачкој војсци и најбоље јемство, да ћете и ви, наша ослобођена браћа, по примеру ваших ослободилаца, који вас примеше са братском топлином у свој загрљај, бити свакога тренутка готови да дате крв и живот своја Краља и отаџбину. Са оваквим уверењем у вашу љубав и оданост према Краљу и отаџбини ја дижем ову чашу и кличем: Живели наши врли Битољци.

И онда је настало весеље. Учасницима банкета је било веома пријатно што је Престолонаследник очевидно расположен задржао се на банкету све до 11.30 ч. када је отишао одушевљено поздрављен. Ускоро се и остали гости разиђоше.

7. новембра.

Престолонаследник на излету.

У 7 ч. ујутру Њ. Кр. В. Престолонаследник Александар је са целом својом свитом, члановима краљевске владе, начелником окр. Битољског и командантом битољске дивизије, отпутовао аутомобилом преко Ресна за Охрид и Стругу.

У Ресну су тога дана славили годишњицу свога ослобођења те су се веома срећни осећали што су, ма и за неколико тренутака, имали у својој средини свога ослободiocа.

Дуж целога пута је народ дочекивао свога ослободiocа веома радосно. Сеоске куће су биле окићене зеленилом и тробојкама српским.

У пролазу кроз Охрид је поздрављао народ, у густим гомилама окупљен, свога будућег краља.

У Струзи Га је, на челу одушевљеног народа, поздравео лепим говором прота Серафим Крстић.

Њ. Кр. В. је ту разгледао риболове.

Разгледање Битоља.

Наши гости из Београда, у пратњи наших општинара, разгледали су

да сви кренули у манастир Христофор.

На путу за Христофор.

На пролазу кроз село Буково били су гости веома усрдно поздрављани од сељана, који су на улазу направили лепу капију од зеленила и српских тробојница.

Ручак у Христофору.

После лепе шетње и разгледања манастира приступило се одмах ручку. Сад смо сви већ били стари познаници и тешко нам је падало што се ближи час растанку.

За време ручка су измењане лепе здравице између председника београдске општине г. Љ. Давидовића и нашег.

Одборник наше општине г. К. Ј. Космеску напио је Београђанима ову здравицу:

Господине председниче,

Господо одборници града Београда!

У име општине града Битоља имам част да поздравим Ваш долазак у нашу средину приликом прославе најсветлијег и најрадоснијег дана за нас Битољчане: годишњицу ослобођења, кад и Ви, као представници наше престонице, узимате видног учешћа у тој нашој радости.

Поштовани гости,

Приликом доласка представника града Битоља у лепу престоницу — где смо били кнежевски дочекани — зашта ми немамо речи да Вам захвалимо — имали смо ту срећу да видимо каквих људи има наша мила престоница и какве су њихове заслуге у овоме светом рату. Зато вама Београђанима, ми ослобођени дужни смо да захвалимо за део, којим сте узели учешћа у нашем ослобођењу.

Драга Браћо,

Ми, као новоослобођени житељи краљевине Србије, нисмо у стању да Вас дочекамо тако, како ви умете, јер смо јуче видели зрак слободе. У нашој вароши нећете видети оно што треба да има једна модерна варош, као што смо ми видели у нашој престоници. Тамо смо видели и то: како вода може да иде уз брдо.

Уверавамо Вас, мили гости, да ћемо се и ми трудити да од Битоља направимо модерну варош. Зато се не ослањамо само на нашу моћ. Имамо потпуно уверење, да ће нас у том нашем циљу потпомоћи наша

краљевска влада и братска општина града Београда, која нам је и до сада чинила. Дошло је и то време: да Битољ буде Београдски, а Београд Битољски.

Са овим уверењем, даће те нас свему помагати, можемо вам рећи да ће Битољ у погледу индустрије и трговине напредовати и за кратко време имаће варош канализацију, водовод и електрично осветљење.

Модерна варош не може бити без споменика. У знак највеће захвалности палим борцима за ослобођење Битоља, наша општина сматра за свету дужност да подигне један величанствен споменик: споменик ослобођења, као трајну успомену. По моме мишљењу, овај би споменик представљао слободу, коју држе два див јунака, два краљевића: један, легендарни Краљевић Марко; а други Краљевић, наш храбри престолонаследник Александар.

Господо одборници наше престонице, још један пут Вам захваљујем у име општине града Битоља на вашој посети, којом сте нас удостојили и радост нашу заједно са нама поделили.

Живели Г-дине Председниче!

Живели Господо одборници!

Живела наша мила браћа Београђани!

Говор г. Космеска био је веома расположио госте.

Натраг у Битољ.

По ручку се сви пешице упутили на место где је прошлу зиму презимио XVI п. п., где се још познају оградне шаторске вешто израђене пружем. Тако је наш војник градио себи привремену кућу. Ту су и лепо израђене леје јагодама засађене. У виду леја је израђено име пука, као и Њ. В. Краља. Одатле су гости посматрали пространу Пелагонију, као и снегом покривени Перистер и Ницу.

У селу су свратили гости у једну кућу, да је разгледају. Домаћини су врло љубазно дочекали и почастили све. Сви се опростише са домаћинима и онда се колима вратише у Битољ.

Повратак Престолонаследника са излета.

У 8 ч. у вече вратио је се Престолонаследник са Охридског језера.

Велика игранка.

Велика гимназиска дворана, лепо украшена, била је препуна најодабраније битолске публике, која је пуна радости очекивала долазак Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра.

У 9.15 ч. појавио се Престолонаследник необично одушевљено поздрављен. Музика је интонирала химну, а многоструко »живео« орило се кроз дворану.

Кроз дуг шпалир лепог женског света, у модерним и дивним тоалетама, прошао је Престолонаследник до места за Њега опредељеног.

Одмах по доласку Његовог музика је засвирала »Србијанку«, коју је повео Престолонаследник са г-ђом Маргитом М. Новаковића окр. начелника. За час је коло било велико, јер је сваки похитао да поигра оно коло, које води ослободилац Битоља, наш омиљени Престолонаследник.

Игранка је настављена, а Престолонаследник је разговарао за то време са многима присутнима гостима.

У 11.30 ч. је Престолонаследник отишао са играчке уз звуке химне бурно: Живео!

Игранка је весело настављена до 2 часа по поноћи.

Одлазак Престолонаследника.

8. новембра у 7 ч. ујутру отпутовао је наш гост Њ. Кр. В. Престолонаследник аутомобилом преко Прилепа у Велес.

Код стана Његовог испратише Га Њ. Пр. Епископ Варнава са свештенством, окр. начелник г. Марко Новаковић са чиновништвом и председник наше општине г. Петар Лешњаревић са одбором.

Престолонаследник се веома љубазно опростио са свима, а г. Лешњаревићу изјавио је своје задовољство на лепоме дочеку.

Са Престолонаследником су отпутовали и чланови Краљевске владе, сем министра привреде г. В. Јанковића, који је отпутовао за Солун.

На изласку из вароши, код цркве св. Недеље, била је постројена почасна чета, а ту је био и командант битолске дивизије ђенералштабни пуковник г. Воја Живановић са официрским кором и многобројним народом.

Њ. Кр. В. Престолонаследник се љубазно опростио са Командантом

дивизије и господом официрима, па је одмах отпутовао необично одушевљено поздрављан од стране г. г. официра и присутног народа.

Излет Београђана.

Сви гости из Београда, одмах по одласку Престолонаследниковом, отпутовали су на Охридско језеро. Тамо су били лепо дочекани од стране Охриђана и Стружана, па се 9. о. м. вратили у Битољ око 6 ч. у вече.

Заједничка вечера.

Истог вечера била је у хотел »Ронајалу« заједничка вечера београдских и наших општинара.

Одлазак гостију.

10. о. м. наши драги гости отпутовали су преко Солуна.

Срдечно смо их испратили, али нам је растанак био веома тежак.

„До виђења! До виђења! биле су последње речи.

ЈЕДНА ВЕЛИКА МАНИФЕСТАЦИЈА

Прослава годишњице битолске битке у Бечу

Беч, 5. новембра

У дворници једне велике кафане на Рингу прослављена је вечерас јединствено годишњица битолске битке.

Иницијатива за прославу годишњице овог светлог историског догађаја дошла је од стране овдашњег српског академског друштва »Зоре«. Њен председник, г. Жика Марковић сазвао је за вечерас омладинску скупштину. На скупштини су узели учешћа и хрватски и словеначки студенти и она је претворена у једну крепку манифестацију српско-хрватско-словеначког народног јединства и велике вере у нашу општу народну будућност.

Гости на овом омладинском збору били су госпође и госпођице, — представнице овдашње српске женске колоније, и далматински посланици у аустријском парламенту, хрватски г. г. Тресић-Павичић и Смодлака, српски г. г. Баљак и Вукотић.

МУЗИКАЛНА САЛА.

Посланици наше далматинске браће дочекани су бурним аплаузом.

После кратког поздравног говора г. Марковића, који се је захвалио представницима хрватске и словеначке омладине, далматинским посланицима и осталим гостима две „Зорине“ скупштине, једна група српских омладинаца певача отпевала је одушевљено једно бурно „Хеј, трубачу“. Ништа као ова песма није могло престављати бољи увод у једну радосну манифестацију српских, хрватских и словеначких студената у Бечу приликом прославе годишњице битолске битке: ведри и снажни младићски гласови одјеквали су звуцима нашег громовитог убојног поклича; омладинци који су певали ову пророчки велику песму изгледали су преображени од одушевљења.

Приметило се је да је сала у великој кафани код Прикла на Рингу веома музикална. Гости, Бечлије, који су се налазили изнад дворнице у којој је одржата скупштина „Зоре“ били су изненађени дивним звуцима једне њима непознате песме. Они, наравно, нису могли ни слутити шта се дешава у младим грудима одушевљених „Зориних“ певача.

ОМЛАДИНСКИ ГОВОРИ.

После овог сретног увода у скупштину, говорио је о битолској битци и о славним српским победама у Првом Балканском Рату уопште председник „Зоре“, г. Марковић. Његов говор саслушан је пажљиво и праћен бурним аплаузом. Са исто толико пажње и одобравања саслушани су и поздрављени говори двојице хрватских омладинаца и једног словеначког. Из њихових говора могло се стећи уверење да је српски ослободилачки рат најдубљи утисак изазвао међу нашом браћом на западу, и да он представља почетак нове епохе код хрватског и словеначког дела нашег народа, епоху преображења и васкрсења вере у нашу општу велику народну будућност.

После омладинаца изрекла је у име бечке српске женске колоније неколико топлих патриотских речи госпођа овдашњег српског свештеника. Госпођа је прочитала и једну своју лепу песмицу, посвећену мајкама српских јунака палих за вели-

чину Србије. И говор и песма примљени су од свију присутних врло симпатично.

ГОВОР Г. ТРЕСИЋА-ПАВИЧИЋА.

Затим се, поздрављен френетичним аплаузом, попео на говорничку трибину посланик у бечком Рајхсрату, познати хрватски књижевник г. Тресић-Павичић, који је недавно био гост Београда.

— Ја немам печи — рекао је г. Тресић-Павичић, — да изразим своју радост, коју осећам у овим тренуцима прославе годишњице славних српских битака. Већи од свију догађаја у нашој историји последњи српски ратови представљају почетак једног светлог периода живота нашег целокупног народа. Они су нас ослободили једног вековног непријатеља и открили нам сву пакост и мржњу нових душмана наше народне среће и наше опште народне будућности. (Прочитавши затим своју најновију песму „Рибе из Орида“ инспирисану народном песмом о Краљевићу Марку и Тему Брђанину, г. Тресић-Павичић је продужио):

— Војнички успеси Србије после Првог Балканског Рата нису били награђени онако како је заслужио храбри народ у југо-истоочом делу наше Велике Отаџбине. Србији није дато приморје старе српске државе; стари наш противник Арбанас, наставши помоћ код нових српских душмана, одбио је Србију од обала нашега мора. Али му та помоћ неће донети дуготрајније користи. Јер лек за спасење не може се добити од тешких болесника. Кад би га у њих било они би прво излечили саме себе. После Другог Рата, Србија је једним делом васпоставила своје старе славне границе, Али само једним делом. На југу она није проширена до својих природних међа; на северу и западу њене међе, узгред буди речено, никад у прошлости нису биле природне. Али ће доћи дани награђивања великих напора. Ја се надам и верујем у будућност дивног нашег целокупног народа. Верујем и да ће двоглави бели орао стајати једном на подножју двобојних коцака (грбу Хрватске)...

„ЖИВЕЛА СРБИЈА!“

Утисак говора г. Тресића-Павичића није нужно описивати.

После њега говорио је посланик далматинског града Спелта, онога Спелта у коме су тако дивно одјекивале све победе наоружаних синова Србије, г. Јоза Смодлака. Он је говорио о моралној победи Србије над оним лажима и клеветам, које су ширене кроза свет баш из ове вароши. — Ништа, рекао је г. Смодлака, што је свето нашој слободној браћи у Србији није остало обесвећено од стране овдашњих клеветника Србије. Њихов клеветнички посао био је тако велик и тако систематски извођен да је и један део нашега овамошњег народа — онај мало обавештени део, наравно — престао да има веру у велику мисију Србије. Тај систематски извођени посао није ни данас занемарен. Баш ових дана један овдашњи лист („Рајхспост“) донео је, на пример, вест да су у Србији не само огроман део свештеника него и саме владике — аналфabetи. Али се никад више неће у нашем народу у црно-жутим границама поколебати вера у Србију. Њен морални триумф, то је једна наша општа велика победа и ја из дубине душе кличем: „Да живи Србија!“

РЕЧ Г. Г. БАЉАКА И ВУКОТИЋА

Познати представник Срба са далматинског Косова, г. Душан Баљак, говорио је о културности Србије, о лепом утиску, који су оставили српски делегати на Лондонској Конференцији Мира код најваспитанијег народа на свету, о племенитости српског сељака, и о високом културном нивоу трпске интелигенције у Србији. Он је ставио на срце овдашњој омладини да неуморно ради на културном пољу рада и да се и дану и ноћу спрема за значајну улогу, коју ће српска интелигенција имати у данима наше велике блиске и даље народне будућности. Бокелски посланик г. Вукотић говорио је такође о светлим данима којима иде у сусрет наш народ препоручујући омладини неуморно припремање за улогу која је чека.

РАД С ОВЕ СТРАНЕ САВЕ И ДУНАВА.

После понова отпеване песме „Хеј трубачу!“ и хрватске и српске химне, проговорио је неколико речи и

ваш овдашњи дописник. — Не сметрам, рекао је он, за нужно да говорим о мисији Србије, о њеним будућим задацима и о томе с колико ће она вере у себе приступити извођењу својих задатака. Предговорници, наши поштовани хрватски представници у аустријском парламенту, имали су наша млада срца кад су говорили о тој благородној теми. Потребно је, да се каже неколико речи о раду нас овде, с ове стране Саве и Дунава, од Алпа до Оршаве. Он не сме бити упућен у правцу који се укршта са смером којим је пошла наша звезда; противно досадашњим сепаратистичким тенденцијама ми сви заједно, Словенци, Хрвати и Срби у овим странама морамо радити у потпуној заједници имајући стално на уму ону истоветност наших општих жеља и тежњи које су се дивно манифестовале у радости свију нас за време грмљавине топова по балканским брдима и равницама.

Затим је ваш дописник изразио своје дивљење за данашњи говор г. Тресића-Павичића, молећи га да његове речи прими као скромну сатисфакцију за онај немил инцидент који је недавно, против њега, учињен са српске стране.

Скупштина је завршена око поноћи. Она је оставила дубок утисак на све, који су имали задовољство да на њој учествују.

»Пијемонт«, Бр. 308.

М. Цветков.

Рад у одбору и општини.

Залисник.

Одборске седнице одржане 29. октобра 1913. године.

Присутни одборници: Мајмука, Тамил беј, Ризов, Оцевић, Јус. Алви, Б. Крапчевић. Камхи. Усеин Колоња, Мемед ефенди, Ђорђе Анести, Грујић и К. Козмеску.

Председава председник г. Пет. Лешњаревић, записник води секретар г. Мих. Лучић.

І. Председник отрара седницу и реферише о путу у Београд куда је ишао са кметовима општинским г. г. М. Паназоглом и А. Алтипармаком,

ради позива на прославу 6. новембра Њ. В. Краља, Њ. В. Престолонаследника Александра, краљевску владу, Народно Представништво, Београдску општину и друге виђене личности. Њ. В. Престолонаследника нашли су у Скопљу и позвали га, обећао је доћи. Позвали су Њ. В. Краља преко маршала двора, краљевску владу, народно представништво и друге.

Напомиње да су сви позвани изјавили жељу да посете прославу.

За овим председник предлаже да се спреми и утврди програм за обављање прославе. После дуге дискусије и саветовања утврђен је програм за прославу.

II. Председник предлаже да се на данашњој седници приступи избору општинског књиговође између пријављених кандидата према објављеном конкурсима; чита све пријаве са квалификацијама кандидата.

Решено: да се за општинског књиговођу прими г. Танасије Палигорић, чиновник крагујевачке Трговачке Банке, са годишњом платом од 2400 динара.

III. Председник извештава да се приближава крај буџетске године и да би што пре требало довести у ред све финансиске општинске књиге и учинити све припреме за прављење буџета за идућу годину. Како се на овим књигама није радило скоро месец дана, јер општина није имала књиговођу, потребно је изабрати и помоћника књиговођи — ликвидатора књиговодства општинског. Па како има пријављених кандидата и за тај положај, предлаже да се одмах изврши избор.

Решено: да се за ликвидатора општинског књиговодства изабере Драга Ђирићева, из Крагујевца, са годишњом платом од 1440 динара.

За овим је седница закључена.

Записник

свечане одборске седнице одржане на дан прославе годишњице ослобођења Битоља 6. новембра 1913. год.

Седници су присутни: сви одборници, председник општине београдске г. Љуба Давидовић са одборницима општине београдске г. г. Мишом Цукићем, Душаном Л. Ђокићем, Јевтом Поповићем, Ђ. Димитријевићем, Д. Караулићем, М. Илићем и секретаром г. Р. Здравковићем. Затим велешко-дебарски епископ г. Варнава,

први српски конзул у Битољу г. Д. Боди и многи гости.

Председавају г. г. Давидовић и П. Лешњаревић, записник води секретар г. Мих. Лучић.

Председник г. Лешњаревић отвара седницу читањем честитке Њ. Величанства Краља. Присутни су стојећи саслушали честитку и бурним ускликом поздравили су Краља са: живео.

Даље г. Лешњаревић вели: отварам ову седницу под двогубим и јаким емоцијама: прво што је ово дан који нам срца испуњава неизмерном радошћу, дан који нас потсећа на прошли 6. новембар, када нам је тако неочекивано, тако изненадно, брзо синило сунце слободе и срећног живота, друго, што на овој свечаној седници имамо тако високе и тако драге госте који нас својом љубављу и великом пажњом ево годину дана обасипају и својим присуством данашњу радост удвостручавају.

Али поред радости коју данас осећамо, господо, ми се са побожним пијететом морамо дивити и издржљивости и пожртвовању наших драгих гостију који се од прошлога шестог новембра непрестано труде, да нам поред слободе пруже и све благодети наше културне и напредне земље. Ви се сви сећате, господо, онога хаоса и онога нереда који је владао у овим крајевима а специјално у нашем граду пре 6. новембра. Ви се сви сећате како је изгледао Битољ пре тога дана и ми се морамо дивити овом мирном и тихом изгледу који је Битољ добио за тако кратко време. Да се до овога дође требало је много труда и напора, много озбиљнога рада и ми морамо бити дубоко захвални, господо, нашим гостима за онај труд који су уложили и непрестано улажу за добро ових крајева. Да се, после оне анархије која је овде владала, дође до овако легалног и напредног живота, да се од јучерањих робова створе грађани пуноправни и слободни, требало је много братске љубави од стране онога напреднога и европски васпитаног парламента, који улаже сав труд да у ове крајеве уводи постепено и мудро сва она права која се са нашим способностима и нашим васпитањем слажу и доносе нам реалну корист.

Ви се најбоље сећате, господо битолски одборници, онога стања у

коме смо затекли ову нашу општину онога дана када смо у њу ушли. Какве су прилике биле у целој земљи такве су владале и у овој општини. То је био само зачетак општине, нешто налик на општину, али далеко да буде права модерна општина. Са таквим стањем општине и са онаким скромним способностима с којима смо ми располагали, ми не би смо могли, господо, да будемо на висини свога задатка, да нас није наша старија сестра, београдска општина, од првога почетка почела братски и искрено потпомагати. Ви се сећате, господо, онога првог писма које нам је упутио уважени председник београдске општине г. Давидовић, које ми као светињу чувамо у нашој архиви, у коме нас г. Давидовић онако братски, онако свесрдно бодри и обећава да ће нам београдска општина за све што нам треба изаћи на сусрет. И заиста, господо, није остало само на томе писму, већ нас је београдска општина за све ово време, још од првог дана, упућивала својим саветима, пружала обилату помоћ и ако ова наша општина има до данас каквих успеха ми то у великој мери дугујемо београдској општини. Ми смо ту скоро имали изасланика београдске општине г. Леже-а, кога нам је београдска општина онако великодушно послала да нам изради пројекте за радове око улепшавања нашега града. Ми и данас имамо код себе геометре, које нам је београдска општина уступила, а саветима београдске општине дошли смо и до инжењера из братског нам града Љубљане. Најзад, изасланици београдске општине, пошавши на нашу прославу донели су нам за нас најлепши поклон, донели су нам слику нашег милог ослободиоца, Престолонаследника Александра, коју видите овамо на зиду.

С тога ми је дужност, господо, да пред овим скупљеним гостима који су уложили сав свој труд око нашега добра и увеличали ову нашу данашњу радост, искажем своју дубоку захвалност и узвикнем:

Да живе наши мили гости!

Живела наша мила Отаџбина Србија!

За овим је узео реч г. Давидовић. Напомиње да је непотребна нарочита захвалност општини београдској

пошто је она вршила своју дужност. Напредак општине зависи од људи који јој стоје на челу, који у њој раде. Битољска општина је међу првим општинама у нашој краљевини, она ће за врло кратко време постати најнапреднија општина. Београдска општина је увек готова да укаже помоћ својој сестри општини битољској кад год се она буде на њу обратила. Ми имамо грешка којих се треба чувати, а искуство најбоље показује где се може грешити.

Захваљује се г. Лешњаревићу на поздраву и изјавама захвалности београдској општини.

При свршетку говора г. Давидовића су присутни поздравили са: живео!

Г. Лешњаревић напомиње да је потребно што више настојавања и рада на прикупљању прилога за подизање споменика изгинулим јунацима за ослобођење Битоља. Предлаже да општина битољска од своје стране да за споменик 20.000 динара.

Решено: да се ова сума унесе у буџет општински за идућу годину.

На предлог г. Лешњаревића *решено је:* да се у буџет општински за идућу годину унесе помоћ инвалидском фонду у 20.000 динара.

На предлог г. Лешњаревића *решено је:* да се награди најбоље дело о битци битољској са 500 динара, и да се ова сума унесе у општински буџет за идућу годину.

Г. Лешњаревић наводи да нам је потребно да имамо што више писмених људи. Потребно је да и општина учини што може. Мисли да би требало да општина издржава 4 питомца, једног у винодељској, једног у ратарској школи и два на универзитету у Београду.

Усвојен је предлог г. Лешњаревића с тим, да се доцније на другој седници детаљније реши ово питање, да се одреди начин на који ће се бирати питомци и каква и колика ће им се помоћ давати.

За овим је седница закључена.

Записник су сви присутни потписали.

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ примају огласе по умереној и утврђеној цени

Грађанска Касина у Битољу.

Још пре два месеца је био сазван збор за оснивање Грађанске Касине. На збору је био изабран одбор коме је стављено у дужност да изврши све претходне радове за оснивање Касине.

Одбор је довршио свој задатак и 17. о. м., у недељу у 10 ч. пре подне одржан је збор у хотелу »Централ«.

Збор је отворио судија оvd. окр. суда г. Милан Јовановић и представио полициског комесара г. Драгом:ра Јовановића, члана кварта београдског.

За овераче записника изабрати су: г. П. Лешњаревић, председник општине и г. П. Косовић, директор гимназије, а за секретаре г. Ал. Павловић, adv. и г. Јанковић, званичник судски.

У своме лепом говору судија г. Јовановић, вели: Престала је рика топова и прасак пушака и настало је прибирање оних које је куршум поштедео.

Наши савезници имају разлога да буду задовољни, али ми Срби имамо разлога да будемо двојном задовољни, с обзиром на положај српскога народа за неколико прошлих деценија. Последњих деценија Српство се осећало тужно, уништено, згажено. Српство је било депримирано. Тежак камен лежао је на срцу српскога народа. Сад је тај камен оборила српска војска; она је повратила углед српскоме народу својим радом од Једрена до Јадрана, од Лерина до Видина. Ослобођење повлачи уређење; прво је криво и кратко, друго је мирно и дуго. Треба уредити целокупни живот: привредни, културни и др. То је задатак државе и то нас овде сада не интересује. Овде се осећа друга једна потреба: приближавање људских духова. Та се потреба осећа нарочито овде у Битољу, некадашњем центру пропагандистичком. Битољ је диктовао Маџедонији. Свака је група мислила само о себи, свака је вукла на своју страну, општег рада није било. То данас и треба и мора да престане. Ми то осећамо и хоћемо да радимо на томе, с тога и оснивамо Грађанску Касину у којој хоћемо све раније да заборавимо. У њој хоћемо да се осећамо сви као синови једне државе и у њој хо-

ћемо да постигнемо изједначавање и интереса и осећаја. Ми сазивачи позивамо све у заједничко коло. Национални карактер тусе не губи, ми хоћемо да смо добри грађани једне државе — Србије.

Говор је био врло лепо примљен. Г. Ј. Б. Мандил adv. чита нацрт правила.

Г. Ал. Павловић, адвокат, вели да је потребно створити једно средиште у коме ће све стране нашег живота духовног и физичког, наћи задовољења. Ранији политички режим, влада непријатеља, — поцепала је била Битољце и они су, раздвојени и омрзнути, различним начинима тражили да сатру заједничког непријатеља. Данас је заједничког непријатеља, који је био узрок поцепаности, уништила победничка војска, те су и створене прилике за развијање и приближавање. Касина треба да буде тај центар у коме ће се сви упознати и зближити. Износи њене ближе задатке.

Затим се прешло на претрес правила, која су са малим изменама примљена.

Друга тачка дневног реда била је упис у чланство. За чланове су се уписали сви многобројни учасници збора.

Најзад је извршен избор управе. У управу су изабрана ова господа: Милан Јовановић, судија окр. суда; Др. Ђорђе Чкатровић, општ. лекар, П. Косовић, директор гимназије, Филип Левензон, adv., Мих. Сонти, трг. Др. Р. Алеви, лекар, Ј. Продановић, проф., Др. Христиди, лекар Милорад Дединац, секретар град. физиката, Влад. Вемић, школски надзорник, Јов. Филиповић, трг., К. Ј. Козмеску, проф. Т. Христодуло, рентијер, Чопи, апотекар, А. Хаџи-Илијевић, трг. и Спас Петровић, судски писар.

За овим је збор закључен.

Проглас Зорин

Српско акад. друштво „Зора“ у Бечу издало је овај проглас, поводом годишњице нашега ослобођења:

Срби академичари,

Годину дана је од херојске, надчовечанске борбе наше браће на Балкану.

Племе наше у Старој Србији и Маџедонији ослобођено је...

Вековима је оно било убијано, про-гођено, обесчашћивано, вековима смо водили крваву борбу за голи живот, први смо објавили буну и борбу за слободу, и први смо из крви загрлили парче слободне земље чекајући нове, боље дане које је борба за културу у Јевропи, обећавала свима народима.

Онда смо дочекали да доба опште културе, цивилизације великих на-рода, доба победе чисте науке, доба слободе човека и грађанина, слободе сваке нације, да то доба донесе ко-лонизалну политику моћних држава са најгрубљим насиљима, чија смо жртва ми били, и несрећни положај нашега народа ишао је до очајања...

Нијани и одгајивани песмом слобо-де, коју су наши незаборављени претци јунаци испевали у збеговима, вођени снагом, мудрошћу, карактером, вели-ком и племенитом српском душом, притешњени и угрожени са свију страна, понесени бујицом и навалом жеље и права на живот, наша бра-ћа малене слободне земље, једини Шпартанци, одпевали су пуштајући душе своје, крваву косовску епопеју дуж целог Вардара и до Адрије ...

Убијано, окрвављено, разнесено пле-ме наше ослобођено је ...

У великом и големом поносу наше генерације, која је на здравом теме-љу што га наши претци поставише повела и успешно извела Ослобођење поноси се и наша „Зора“ својим ма-леним али постојаним радом на диза-њу националне свести.

И „Зора“ прослављајући ове годи-не педесет година свога родољуби-вог рада, дочекала је зору једног дела нашег народа.

Сећајући се Ослобођења кога вели-ки, слободни и лепо Битољ просла-вља 6. Новембра (19-ог по новом), узимајући учешћа у њиној и нашој радости, одајући пијетет своје велике туге за палим јунацима, српско акад-друштво „Зора“ у Бечу, сазива све-чану седницу у уторак, 5. (18. по новом) Новембра у 8½ час. у вече у просторијама: Kaffee Prückel, Stu-benring, 24.

Српска омладино,

Позивамо вас да честитајући сло-боду драгој браћи и сејама лепог Би-тоља, поздравимо сву нашу браћу простране нове слободне земље, по-здравимо гробове свих њиних кроз ве-

кове палих синова и нове непобусане гробове светих и великих хероја на-ших генерација. А онда када их бу-демо походили да им честитамо Срп-ску Слободу, када се у великој ра-дости будемо братски загрлили, онда када видимо олистале њихове тужне и поносне планине, али сада не да чувају горске народне хајдуке, него да својим шумом струје и јављају и слободу природе, онда ћемо са њином децицом побожно, испуњени тугом која растрже, љубити и осузити сва-ку груду те наше земље окрвављене у борби о слободу...

За српско академско друштво „Зору“

Секретар, Председник,
Марко Поповић, Жика Марковић,
медицинар. — медицинар.

У Бечу, 1. Новембра 1913. додине

Битољске Вести

Београдска Општина - нашој
Општини.

Приликом свога доласка у Битољ изасланици Београдске Општине пре-дали су нашој општини дивно изра-ђену слику Њ. Кр. В. Престолона-следника Александра. Сliku краси ску-поцени оквир, на дну којег је натпис:

Београд — Битољу

о прослави годишњице осло-бођења 6. новембра 1913.

Бољи дар наша општина није мог-ла да добије онога дана када је про-слављена дан који је донео слободу.

Дар Београдске Општине.

Г. Љ. Давидовић, председник Бео-градске Општине предао је нашој општини:

За битољску сиротињу 300 дин. у злату;

За паљене свећа изгинулим војни-цима (на војничком гробљу) 20 дин. у злату;

Музикантима XVI. пешад пука 50 динара;

299 књига „Нове ратне песме“, 623 књига „Хаџи Лоја“ и 92 књиге „Ко-совска Трагедија.“ Све ове књиге има-ју да се разделе оvd. грађанству.

На овим лепим даровима наша оп-

штина изриче Београдској Општини срдачну благодарност.

Народни посланици у Битољу.

У нашем граду бавили су се про-шле недеље народни посланици г.г. Настас Петровић, Милутин Станоје-вић, Мита Димитријевић и Пера Јо-вановић.

Француско-српска банка у Битољу.

Француско-Српска Банка оснива свој филијал у Битољу. Директор филијала је г. Корницер. Банка ће ускоро почети свој рад.

Наша гимназија

Изашао је указ којим су у нашој гимназији постављени: за директора друге класе др. Данило Катић, про-фесор треће београд. гимназије.

За професоре: Драгиша Лазаревић и Михаило Ђ. Миладиновић, проф. из Пожаревца.

За суплента: Милан Радојичић, суплент из Ниша.

за професора Мијаило Ђорђевић, професор скопљанске гимназије;

за помоћницу Данка Митрановиће-ва помоћница пљевљанске гимназије;

за привременог учитеља гимнасти-ке Богдан Каутек, привремени учи-тељ нишке гимназије;

за хонорарну наставницу језика Љубица Минићева пређашња хоно-рарна наставница.

Наше основне школе.

У нашим основним школама по-стављени су за учитеље: Јован Фи-липовић, учитељ из Обреновца; Ми-лева Секулићка, учитељица из Вел. Дренове, окр. крушевачког; Стојадин Петровић, учитељ са Чукарице, окр. београдског.

Занати у нашим крајевима.

Ради проучавања заната у нашим крајевима допутовао је у наш град г. др. Миливоје Савић, инспектор ми-нистарства народне привреде.

Пошумљавање градске околине.

Да би се голет која окружује наш град пошумила, општина је умолила Г. Министра Привреде, да нам се по-шаљу младице разних шумских др-вета. Г. Министар ће свакако изаћи на сусрет нашој молби, те ће и наш град за, сразмерно, кратко време и-мати шуме у непосредној околини.

Физикус окр. битолског г. Др. Александар Протић, допутовао је 12. о. м. на своју дужност.

Лазифево позориште.

Позната позоришна дружина Михаила С. Лазифа допутовала је у наш град. Дружина ће стално остати у нашем граду, а само ће на кратко време одлазити у околне градове. На своме путу за Битољ дружина је остати у Солуну и тамо приредила неколико представа.

Љубитељи позоришне уметности, а и остали грађани радују се што ће наш град добити такву тековину, без које се не да замислити модеран град.

Први добротвор Грађанске Касине.

Угледни крагујевачки трговац г. Б. Михајловић, Битолац родом, бави се у нашој средини. Он је дошао да види свој родни крај у слободи.

На збору за оснивање Касине био је и г. Михајловић и положио 100 дин. улога за члана добротвора.

И тако је Касина још првог дана свога живота, стекла првог члана добротвора.

Словенци за нас.

Угледни љубљански „Slov. Ilustrovali Tednik“, због великог интересовања словеначке публике за наше крајеве, решио је да прве две свеске своје библиотеке, која почиње од Н. Године, посвети нашим крајевима. У тима књигама ће се наша драга браћа Словенци упознати са нашом земљом, привредним, културним и социјалним приликама. Тога ради ће децембра месеца допутовати овамо уредник „Slov. Ilustrovanog Tednika“ г. Милан Плут, да би спремио грађу за то дело.

Од уредништва

Свима сарадницима на свечаном броју нашега листа, уредништво изриче срдачну благодарност и лепо их моли да се и у будуће сећају нашега листа.

Рукописи, који нису ушли у број стигли су сувише доцкан и штампаће се у идућим бројевима.

Књижевни огласи

Ишао је из штампе октобарска свеска „Дела“ за овим садржајем: Под Једреном, песма од А. Тресића-Павичића.

Бездан, приповетка од М. Вукасовића.

„Господин“ Божо, приповетка од Невесињског.

На Млави, слика од Л. Михајловића.

* * * песме од Симе Пандуровића.

На мору, песма од Јосипа Косора.

Бергзона теорија органског развића, од Др. Бранислава Петронијевића

Словенско право (к објашњењу имена „Словенско Право“) од Др. Свети-тислава Ђорића.

За југословенску философију културе, од Дим. Митриновића.

Ђузепе Верди (поводом стогодишњице рођена), од А. К.

Браћа Карамазови, роман од Ф. Достоевског.

Тајда (Таџ), роман од Анатола Франса.

Економски преглед:

Царинска тарифа од 1904 год., њена примена и њен утицај на производњу, од Др. Миљивоја Савића.

Оријенталне жељезнице, од Др. Јована Лончарића.

Социјални преглед:

Задатак социологије, од А. Лорие

Књижевно-научни преглед:

А. Loria, Les bases économiques de la justice internationale. Реферат од Др. Немање Вукићевића.

Ј. Иванов, Етнографска карта Јужне Македоније. Реферат од Др. Александра Белића.

Силвен Рудез, Књига о срећи. Реферат од Т. Марковића.

V. Cerina, Janko Polic Kamov. Реферат од Б. Јевтића.

Позоришни преглед:

Краљева Јесен, од М. Бојића и Стана Биучића, од Милана Беговића.

Реферат од П. С. Талетова.

Хроника:

IX. Међународни Конгрес Физиолога од Др. И. Ђаје.

Одбор за организацију уметничких послова Србије и Југословенства од Ст.

Белешке:

Друштва.

Књижевност.

Наука.

„Дело“ излази сваког 25. у месецу у свескама од 10 штампаних табака.

Претплата на „Дело“ за годину стаје 16. — динара.

Босанска Вила.

Ишао је 19. и 20. број овога одлично уређеног и најстаријег српског књижевног листа, који већ 28 година високо држи српску заставу у Херцег-Босни.

Садржај последњег броја: С т и х о в и:

Владимир Станимировић, *Снага ције*. — Сима Падуровић, *Тако бити*. — Коста Петровић, *Београд вече*. — Из пољске лирике: Марија Конопњица, *Одлазак*, *Не плачите*, *Тужни* и *Зашто је ова прола*, с пољског Л. Р. Кнежевић. Проза: Нико Андријашевић, *Литерлина*. — А. И. Куприн, *На месечини*, с руског Т. Кашиковићева. — Ото Хаузер, *Несрећни Луцидор*, с њемачког Влад. Ђоровић. — Уводни члана к: *Интегрална поезија*, од Симе Пандуровића. — Различити чланци: Пиро Слеччевић, *Видовдански Храм*. — Димитрије Митриновић, *Естетичке контемплације: О критици, које нема, или Одбрана Разграђености*. — Српске народне умотворине: *Цар од Стамбола* и *Бановић Секула*, забиљежио Р. Васиљевић. — Оцјене и прикази: Станислав Винавер: *Мисли*, од Боривоја Јевтића. — Евген Филиповић: *Аграрна политика* од Д. У. — Биљешке.

Српски Витез.

Родољубиви лист за витешко народно васпитање изашао је и разаслат свима претплатницима завршни број 9—12 за 1912. и 1913. год. уједно.

Услед ратних прилика „Српски Витез“ није могао раније изаћи, а од нове 1914. год. ступа у своју V год. и доносиће подробен опис српског ратовања и многе бојне доживљаје.

Годишње стаје само 6 дин, а ван Србије 8 круна. Ко сада положи претплату на целу годину, бесплатно добија I књигу «Споменица на Косовску освету.»

Новац ваља слати: Редакцији «Српског Витеза» у Београду Душанова улица 48.

Ишао је из штампе:

Рат са Бугарима

у прози и песми 1913 уредио и за народ оштампао В. Д. Илић, адв.

Цена 0.60 дин.

«БАЧКИ НАПРЕДАК» дечје новине са сликама.

Овај познати дечји лист који у прошлој години није излазио због ратних прилика, почеће ускоро поново излазити.

Извештавајући о овоме уредништво моли: сараднике да радове одабирају и шаљу, поверенике и пријатеље да се заузму око прикупљања претплате, и ширења листа а дужнике да му се одуже и тиме помогну еа лист што боље одговори намени својој и буде што кориснији деци и школи нашој.

Лист ће и даље излазити два пута месечно, а цена му остаје и даље 2 дин. на годину.

Претплату, рукописе и др. слати: Уредништву Б. Напредка — Лесковац.

ЧЕСТИТКЕ

ОПШТИНИ О ПРОСЛАВИ ГОДИШ- ЊИЦЕ ОСЛОБОЂЕЊА.

Алексинач.

После петстогодишњег робовања
честитамо годишњицу ослобођења.

Колегијум учитељске школе
и гимназије.

Алексинач.

Наставници и ученици учитељске
школе честитају најтоплије данашњу
прославу желећи сваки напредак ле-
поме Битољу.

Управник
Букашиновић.

Алексинач.

Алексинчани са пуно жара, братске
љубави, радосно честитају грађанима
града Битоља прославу годишњице
ослобођења од турског јарма, желећи
им сваку срећу у животу под сунцем
слободе, кличу: живели наши драги
Битољци, живела Велика Србија!

У име грађана града Алексинца
Председник општине
Милун Миљковић.

Бела Паланка.

Срдечно честитам годишњу просла-
ву ослобођења петвековног ропства.

Петар Гашић.

Београд.

Честитам грађанима прославу прве
годишњице ослобођења. Да Бог да је
вечито славили.

Љубомир Стојановић.

Београд.

Прославу годишњег ослобођења ва-
шега лепога Битоља искрено честита
Јоксимовић

бивши порезник.

Београд.

Годишњицу ослобођења српског
града Битоља и присаједињења Кра-
љевини Србији честита

Дража Павловић
народни посланик.

Београд.

Уредништво «Политике» срдечно
честита вароши Битољу данашњу го-
дишњицу ослобођења.

Београд.

Српскоме Битољу честита годи-
шњицу ослобођења и присаједињења
српској отаџбини

Уредништво «Одјека».

Београд.

Најсрдчније честитам годишњицу
ослобођења. Нека велики и милости-
ви Бог даде да се српски град Би-
тољ за чију је слободу везана једна
од најсјајнијих успомена о јунаштву
српске војске, развија у просветном
и у опште културном погледу, да би
брзо достигао културну висину, која
му припада по природи положаја.

Нека се честити грађани битол-
ски, добра браћа наша, прославља-
јући најлепши и најсветлији дан у
свом животу, сете заслужних синова
наше отаџбине, који живот свој по-
ложише за њихову слободу. Слава
им и вечан спомен!

У то име кличем:

Живело Његово Величанство Краљ
Петар!

Живео ослободитељ Битоља Ње-
гово Краљевско Височанство Престо-
лонаследник Александар! Живела ју-
начка српска војска и цео добри и
племенити српски народ!

У име наставничког колегијума и
ученица

Управитељ
Женске Учитељске Школе
Љуб. М. Протић.

Београд.

Делећи радост, коју осећате у сло-
бодном Битољу шаљемо честитање
слободној браћи. Милан Мостић.
Чеда Костић.

Београд.

У Београду се роди сунце слободе
које обасја и моје родно место. Уче-
ствујем у општем весељу узвикујући:
слава изгнулима!

Михајло Томић
правник.

Београд.

Своје најлепше жеље за добро Би-
тоља, срећу Битољаца и успех ва-
ших озбиљних задатака, придружу-
јем жељама осталих Срба и родо-
љуба. Срећно вам славље!

Алексијевић.

Београд.

Данашњу прославу, као успомену
на ослобођење града Битоља, чести-
там са жељом да својим радом, уз
сарадњу вредних и оданих Битољаца,
послужите општем добру и напретку
града. Живко Срећковић.

Београд.

Слави вашој придружује се и ис-
крено честита Доктор Кујунџић.

Београд.

Захваљујући се на позиву делим
заједно са вама радост ослобођења
града Битоља желећи му сваки на-
предак у слободној домовини и кли-
чем: живео ослободитељ и ослобо-
ђени!

Паја Мијатовић
трговац.

Београд.

Уредништво «Општине» срдечно че-
стита поносним и дичним Битољцима
данашњу годишњицу прославе осло-
бођења са жељом да под скиптром
Краља Србије Петра I. и зрацима
српскога сунца дочекају највеће бла-
гостање.

Живео Краљ и Његов Дом!
Живела наша храбра војска!
Живели наши дични Битољци!
Живео српски народ!

Уредник
Рад. Мил. Војиновић

Београд.

Вековечно прослављали Битољци
данашњи дан.

Милутин Степановић.

Београд.

Честитам вам велики дан, који Би-
тољу донесе слободу, а српској кру-
ни драгоцени алам камен. Дај Боже
да и битолски војници непобедну
српску заставу развију над Котором!
Слава Битољу!

Живела српска војска!

Дан. А. Живаљевић.
општ. одборник.

Београд.

За мене је у животу најсретнији
дан био данашњи дан, прошле годи-
не, када сам с војском, а под коман-
дом Његовог Височанства Престо-
наследника Александра, нашега оми-
љенога и славног команданта I ар-
мије, ушао у лепо Битољ у коме сам
пет месеци провео и уживао у сло-
боди тамошње наше браће, коју су
слободу и они осећали и осећају с
чега и приређују данашњу светкови-
ну. Шаљем срдечну честитку слобод-
ној браћи, која никада неће забора-
вити на жртве пале за њихово осло-
бођење. Слава палим витезовима који
почивају испод Перистера. Грађани
града Битоља само љубављу, слогом,
поштењем и енергичним радом по-
дићи ће свој лепо град Битољ у кул-
турном погледу на ону висину коју
по своме географском положају пот-
пуно заслужује.

Миленко Чабрић
квестор Н. Скупштине.

Београд.

Прославу ослобођења дичног Битоља поздрављамо са жељом да лепота културе и слободе, коју је наша храбра војска унела у тај силни град одјекне из њега као весник трајног мира и напретка.

У име Српско-Јеврејског певачког друштва
секретар,
Шемајо Демајо.

Београд.

Срдачно честитам годишњицу слободе Битоља.

Иван Иванић
некадашњи вице-конзул
битољски.

Београд.

Коло Српских Сестара најсрдачније честита годишњицу ослобођења лепога српскога града Битоља и жели му у слободи најбољи напредак.

Председница
Љубица Луковићка

Београд.

Жалим не могах присуствовати. У име своје и као председник Правничког Удружења одушевљено честитам прославу ослобођења вашег поносног града. Слава Битољу и његовим честитим слободним грађанима.

Гершић.

Београд.

Београдско Певачко Друштво честита годишњицу ослобођења Битоља са жељом да српски бели орао ускоро закрили као слободне и осталу нашу браћу од Битоља до Будима, где год српских тића има.

Потпредседник
Прота Божић.

Београд.

Честитам годишњицу ослобођења.
Милош Велимировић
свештеник.

Београд.

Најлепше жеље за напредак ваше лепе вароши, јужне страже Србије, шаљу
М. Драшковић
Милан Марковић
народни посланици.

Београд.

Честитам ослобођење и ступање у коло културе желећи да Битољ први покаже како се у слободи живи и напредује.

Проф. Ђ. М. Станојевић.

Београд.

Славном српском граду Битољу честитам значајни празник ослобођења

желећи његовим грађанима сваки напредак и срећу у заједници са њиховом ослободитељком матером Србијом. Као поглавар српске цркве свима шаљем свој архипастирски благослов.

Митрополит
Димитрије

Београд.

Српска краљевска академија честита битољским грађанима прву годишњицу ослобођења и жели да у култури и напретку што пре стигну и престигну своје суграђане из старих граница Србије.

Председник Новаковић.

Београд.

Јеврејској општини. Битољ.

Потписати у име управе црквеношколске јеврејске општине у Београду честитају вама и осталој браћи српским Јеврејима врлог града Битоља данашњу прославу са жељом да поверена вам општина под дичном и славом ованчаном династијом Карађорђевића цвати и напредује на општу корист свих српских Јевреја и толерантног српског народа.

Председник Аврам Озеровић.

Београд.

Честитам прославу.

Бенерал Живковић.

Београд.

Годишњицу ослобођења Битоља срдачно честитамо. Желимо својој браћи у Новој Србији да радом на културном напретку постигну успехе којим се можемо сви поносити.

Живели Битољци!

Живео српски народ!

Управа

Фонда за потпомагање сиромашних универз. ученика

Београд.

Уредништво »Правде« најискреније честита прославу годишњице ослобођења Битоља и жели нашој драгој браћи Битољцима напредак и срећу у Великој Србији.

Директор »Правде«
Манојло Сокић.

Београд.

Учествујем у радости ослобођења битољских грађана. Слава ослободцима! Живели Битољци и њихов први председник г. Лешњаревић!

Ратибор Наихут
хотелијер
Хотел Бристол

Београд.

Трговачка комора Краљевине Србије жали што се није могла одозвати вашем љубазном позиву да она лично учествује у првој прослави ослобођења вашег града; у прослави која оживљава још тако све же успомене на самопрегоревање јунаштво српске војске о чему ће вечито сведочити својим шумом Црн. Река, која је хладним таласима загрлила за вечита времена многе јунаке наше; у прослави која је доказ патриотског одушевљења са којим су Битољци приступили у заштити Србије. Али кад већ није била срећна да у тој вашој великој и радосној свечаности узме личног удела Трговачка Комора Краљевине Србије хита да преко Вас, господине председнице, Битољцима овим путем изрази своја честитања и да им, сматрајући њихов лепо и напредни Битољ као понос проширене Србије, пожели да он у новој отаџбини не само задржи но и увелича свој значај и да богатством и активношћу својом постане стуб српске трговине и српске културе на јужном делу наше домовине.

Председник
Трговачке Коморе,
Коста Др. Ризнић.

Београд.

Честитамо годишњицу слободе. Нека слобода буде ослонац за будући напредак, нека свевишњи подари да жртве принесене на олтар ваше слободе уроде најкориснијим плодом, под скиптром краља Петра и славне династије Карађорђевића.

Прота Милан Ђурић.

Београд.

У име своје, као и у име мојих другова из управног и надзорног одбора Београдске Задруге, благодарим премилостивом творцу што ми је доделио срећу да дочекам ослобођење славнога града Битоља храбром српском војском од петвековног турског јарма и да вама господине председнице, као представнику грађана града Битоља, најсрдачније честитам данашњу прославу прве годишњице ослобођења. Слава и вечан помен српским херојима за ослобођење његово.

Председник Управ. Одбора
Београдске Задруге
Лука Беловић.

Београд.

Честитамо вам прославу историјског дана, кога је прошле године, после напорне борбе и надчовечанске истрајности, ушла наша херојска војска победоносно у Битољ и раскинула окове петвековног ропства. Желим да вам милостиви творца свију светова даде истрајности, да извршите велико дело препорођаја лепог Битоља, те да га уздигнете у ред напредних градова. У то име кличем: да живи Њ. В. Краљ Петар, да живи Њ. В. Престолонаследник Александар, да живи српска храбра војска!

Манојло Клидис.

Београд.

Најискреније честитам прославу годишњице ослобођења вашег гордог града.
Антоније Гоцевић
правник.

Београд.

Овај историски, за цело Српство значајан дан, на који је равно пре годину дана победоносна и јуначка српска војска донела слободу и културу и ударила камен темељац великој будућности српскога града Битоља, поздрављам одушевљено и ја из центра Велике Србије.

Одборник
Методије Оцевић.*Београд.*

Са сузама радости поздрављамо поносно данашњи дан ослобођења града Битоља, коме су пре годину дана славни и дични див јунаци донели златну слободу, са искреном жељом за јединство и напредак ослобођене браће, сећајући се при томе са благодарношћу и одајући највећу пошту сенима неумрлих палих јунака, који су своје драгоцене животе положили за славу и част наше драге отаџбине, указујући нам тиме пут да стазе и путеве натопљене њиховом врелом крвљу, узамјним радом донесу срећу и напредак целом Српству.

Јевта М. Павловић и Коми.

Београд.

Честитајући граду Битољу прославу ослобођења желим му толико среће и напретка са колико га је пожртвовања и јунаштва ослободила наша храбра војска.

Генерал Бојовић.

Београд.

Уредништво »Српске Заставе«, која је прва поздравила ослобођење Битоља као српске вароши, која се месецима усамљена залагала да се уговор с Бугарима поништи и Битољ као и цела Македонија остане Србији. Од свег срца поздрављамо прославу ослобођења Битоља. Његово ослобођење донело је неизмерне користи српском народу и »Српска Застава« се радује што су напори српске војске, које је она достојно оценила и свесрдно потпомогла, крунисани успехом. Српском Битољу и целој српској Македонији она жели најбољи напредак.

Уредништво »Срп. Заставе«.

Београд.

Са најлепшим жељама за напредак слободног, лепога Битоља и срећу и напредак његових становника честита данашњу прославу.

Коста Д. Главинић.

Београд.

Слава свима који допринеше да поносни Битољ може славити своје ослобођење.

Јово Ковачевић
уредник »Босне«*Београд.*

Честитам годишњицу ослобођења, слава ослободиоцима, част ослобођенима.

Петар Типа.

Београд.

Захваљујем на позиву и молим Вас да примите у име ваших грађана, и ваше сопствено, најсрдачнија честитања и све најбоље жеље за напредак родољубивог града Битоља.

Богдан Поповић.

Београд.

Вама и милим Битољцима честита данашњи радосни дан када је Карађорђева звезда, која се развила у велико топло сунце и почела својом топлином грејати поносни Битољ. Дан када је дични херој Њ. В. Престолонаследник Александар са херојском војском донео вам слободу, мир и једнакост, те данас благодарећи свемогућем творцу, сви грађани града Битоља, без разлике вере, осећају се слободни, радосни и задовољни. Кличем: живео ослободилац Битоља Њ. В. Престолонаследник Александар, живела херојска српска војска, живело изасланство краљевске владе, Народне Скупштине, општине поносне престонице и мили Битољци!

Моша Пинто, учитељ.

Београд.

Честитам прославу. Желим напредак.
Божа Стевановић.

Београд.

У име академског удружења »Побратимство«, молим вас да примите најтблије честитање приликом прве прославе ослобођења наше браће битољских грађана.

Секретар Миливоје Павловић.

Београд.

Вама и милим суграђанима свесрдно честитамо прву годишњицу ослобођења од многовековног ропства, које коначно уништи наш витешки Престолонаследник Александар, узданица, носилац и остваралац српског идеала на Балкану, са витезовима и херојима борећи се за крст часни и слободу златну, хитајући да вама Битољцима донесе Христову гранчицу мира, слободе, братства, љубави и једнакости, примајући и вас у загрљај велике и славне српске будућности, уводећи вас у заједницу и под покровитељство првога архиепископа и просветитеља српског светог Саве Немањића и у исто време молимо вас да пред браћом Битољцима будете тумач наших жеља и да им испоручите наш архипастирски благослов и срдечно поздравље. Ваш доброжељни молитвеник
епископ шабачки
Сергије.

Београд.

Најсрећнији сам што доживех дан кад су лепо и богато крајеви наше Македоније ослобођени и присаједињени Краљевини Србији. Честитајући вам од срца прославу годишњице ослобођења лепог Битоља са пуно одушевљења изјављујем своје најискреније жеље да упрвим данима слободе, као слободни грађани краљевине Србије, постигнете у најкраћем времену оно благостање и напредак што вам прошлост у деспотским владавинама ускратила била.

Коста Стојановић.

Београд.

Типографско певачко друштво »Јакшић« придружује се радости вашој. Пресрећни смо што видимо остварење идеала великога песника духовнога патрона нашега, Буре Јакшића, верног и изразитог тумача душе нашега народа. Нека је част и слава палим борцима за отаџбину.

Секретар

Председник

Љуба Јоксимовић Гаврило Давидовић

Београд.

Српском Битољу честитамо прославу ослобођења.

Уредништво »Дела«
Др. Марковић.

Београд.

Усрдно честитам прославу ослобођења и повраћај Великој Србији. Нека би слобода под вашим мудрим управљањем донела јужном српском центру и родољубивим Битољцима напредак и благостање.

Жика Лазић
нач. окр. београдског.

Берлин.

Берлинско српско студентско друштво »Јединство« честита својој браћи Битољцима годишњицу ослобођења и жели им сваки напредак.

Председник
Др. Драгољуб Јањић.

Беч.

Придружујем се свима учесницима прославе годишњице ослобођења.

Посланик Јовановић.

Већ

Vaše pismo dockan stiglo ovamo. Poslah članak eventualno za drugi broj. čestitam Bitolju. Brajski pozdrav.

Dr. Smodlaka
poslanik Splita

Већ

U duži slavim s vama srpsko slavlje. Slava osloboditeljima. živeo Bitoly, tvrda kula predstraža srpskoga juga.

Dr. A. Tresić-Pavičić

Букурешт.

Благодарим на вашем позиву. Шалем слободном Битољу своје најлепше жеље на данашњи свети дан његов и придружујем се усклицима: слава свима палима за дело ослобођења! Ристић.

Велес.

Спречени великим послом да узмемо личног учешћа у прослави годишњице вашег ослобођења, молимо вас, у име наших грађана, да будете тумач њихове радости код вашег гграђанства. Живели ослободиоци Битоља! Живели Битољци!

Председник општине
Бано Богдановић

Деловођа
Милутин Беловуковић

Власотинце.

Грађани вароши Власотинца теби и грађанима града Битоља честитају

прву прославу ослобођења од турскога јарма са жељом да скоро и осталу потлачену браћу таква слава постигне.

У име грађана вароши Власотинца
Председник Прока Трајковић,

Врање.

Годишњицу ослобођења града Битоља честитам и заједно са вама кличем: да живи српска војска.

А. Вилдовић, окр. начелник.

Врање.

У име града Врање срдачно честитам прву прославу ослобођења града Битоља.

Живео Краљ!

Живела Војска!

Председник општине
Манасије Јовичић.

Врање.

Срдачно честита прву прославу ослобођења града Битоља.

Рачуновођа општине врањске
Трајко А. Трајковић.

Врлика (Далмација).

На сад примљеном одличном позиву срдачно захваљујемо и братски честитамо годишњицу вашег славног ослобођења.

Општина.

Vršovice (код Прага)

Браћо Словени! Данас можемо срећно рећи да је Словенство, Јужно Словенство, учинило велики корак у напред. Да не заборавимо! Оставимо наше смртне борбе, наше безумне себиčnosti! Покажимо да смо достојни носити име и славу народа Славскога. Господ Бог да окрепи и осоколи Вас на благо и величину Славије. Звѣсти — Звѣсти.

Гиљане.

Прославу годишњице ослобођења српскога Битоља срдачно честитам у име грађана града Гиљана.

Председник општине
Тома Поповић.

Горњи Милановац.

У име наставника и ученика Г.-Милановачке гимназије најсрданије честитам свечану годишњицу ослобођења дубоко уверен да ће ослобођени и српски Битољ ускоро културним сјајем задивити цео свет.

Директор Милан Петковић.

Грац.

Српским грађанима поносног Битоља честита славу слободе

Градачка Омладина.

Дебар.

Са грађанима града Дебра хитам да вам честитам прославу једногодишњице ослобођења града Битоља, од петвековног ропства турскога, жељећи славном граду Битољу сваки напредак. Завидимо му што ће он бити велика жижа просвете и културе наше миле Велике Србије. Радимо мушки и са самопрегорезањем. Ви тамо просветом и трговином, ми испред Дебра мачем и огњем за славу и величину отаџбине, а на страх врагам. Живели Битољци. Живела Велика Србија!

Председник општине
Никола Козаревић.

Дубровник.

Радујућ се ослобођењу искрено учествујем данас у вашој слави.

Доминковић.
уредник »Dubrovnik«

Загреб.

Данашњи велики дан лепом Битољу честита »Србобран«.

Зајечар.

Годишњицу слободе честитам.

Ракић, инспектор и
командир чете са Облакова.

Јагодина.

Срдачно честитам Битољцима годишњицу ослобођења. Силно одушевљење обузима и мене што смо сада под једним кровом и што ћемо од сад без сметњи заједнички делати на бољој будућности српскога народа.

Сретен Николић
директор гимназије.

Јагодина.

Честита годишњицу ослобођења.

Јован Чолић, професор.

Јагодина.

Наставници учитељске школе јагодинске срдачно честитају грађанству прославу дана ослобођења.

Управитељ Хаџић.

Кавадар.

У име народа повереног ми округа најсрданије честитам прославу годишњице ослобођења града Битоља са највећим жељама за славом и напредком у слободној Србији.

Начелник окружни
Душан Николић.

Крагујевац.

Честитам годишњицу ослобођења и ступање под окриље двоглавог белог орла кличући: живели косовски осветници, живели нови грађани Велике Србије!

Анђелковић, управитељ В. Ж. и учитељске школе.

Крагујевац.

Као прва српска учитељица, која сам ударила темељ просвети у Битољу и која сам радила једанаест година за проширење Српства и пропагирала у тим крајевима, данас се находим најсрећнија кад доживих срећу да могу честитати милим Битољцима годишњицу ослобођења од турскога ропства. Уколико је могла просвета она је учинила своје, а храбра српска војска доврши и ослободи. Живео краљ Петар, живео престолонаследник Александар, живела српска храбра војска, живели моји мили Битољци!

Са мужем и сином честита

Јелена Банковић—Даниловић.

Крагујевац.

Битољци из Крагујевца хитају да вама и вашим суграђанима срдачно честитају дан ослобођења. Користећи ову прилику сматрају за свету дужност да одаду пошту сенима оних хероја који своје животе положише на олтар ослобођења хиљадама наше браће од петвековног ропства.

Бока Михајловић, Коста Ристић, Михајло Јелић, Сима Палигорић, Трифун Палигорић, Тодор Палигорић, Сотир Стојановић, Милош Ломић, Наум Михајловић, Димитрије Грамата, Браћа Бока и Никола Михајловић, Коста Дамјановић, Димитрије Ристић, Димитрије Кумсан, Димитрије Чомић, Панта Чомић, Никола Нешић, Јован Голић, Дим. Тасић, Дим. Ђорђевић, Браћа Тотани, Риста Голић, Тодор Мишић и син, Ванђел Риза, Риста Палигорић, Панта Николић, Антоније Голић.

Крагујевац.

Колегија прве крагујевачке гимназија честита својим драгим Битољцима годишњицу ослобођења и жели да Битољ види у будућности као средиште српског народа.

Директор Вуловић.

Крагујевац.

У име грађана округа крагујевачког, поносне Шумадије, одакле је прва буктиња српског ослобођења синула, честитам вам панашњу годишњицу ослобођења, које пре годину дана извршише надчовечанским хероизмом и пожртвовањем храбри српски јунаци.

Желим Битољцима напредак у духу српског патриотизма, културе и

прегаоштва, а под мудрој владавином витешког Господара.

Да живи Њ. В. Краљ Србије Петар I.

Да живи јуначки војсковођа Престолонаследник Александар.

Слава јуначким ослободиоцима Битоља!

Да живи српски народ!

Начелник окр. крагујевачког,
Бурашковић

Краљево.

Честитам прославу ослобођења и желим да град Битољ под новим режимом привредно цвета.

Управитељ сточарске школе,
Тодоровић

Крушевац.

Грађанима града Битоља честитам прославу данашњу и шаљем братски поздрав.

Марковић
окр. начелник.

Крушевац.

Придружум се вашој радости и годишњицу ослобођења вашег срдачно честитам.

Драгутин Катић
предузимац.

Крушевац.

У име грађана града Крушевца, старе престонице Цара Лазара, част је потписатоме, најсрдачније честитати прањанству града Битоља годишњицу ослобођења и уједињења са слободним народом Краљевине Србије, желећи да горди град Битољ на југу Србије буде нов центар за културни напредак ослобођена Српства.

Живели Битољци!

Председник
окр. града Крушевца
Велимир Виторовић.

Крушево.

У име грађана вароши Крушева са неисказаним жељама честитам дан прославе годишњице ослобођења града Битоља.

Заступа
председника општине
Харалампје Анастасијевић.

Курумџија.

Честитајући граду Битољу годишњицу ослобођења у име грађана вароши Куршумља, молим да окодите гробове палих јунака око Битоља.

Председник општине,
Мих. Милосављевић.

Лапово.

Драги Перо, ослобођење и прославу годишњице лепога Битоља чести-

та теби и твојим грађанима, са општинским часницима општине гложанске.

Теодосије Ст. М. Миљковић, Мрашић, Драг. Ђ. Војновић, М. Јовановић, Јова Пантић, Милош Вулић.

Лесковац.

И колегијум лесковачке реалке хита да на данашњи дан свечане годишње прославе ослобођења Битоља достави своју срдачну честитку његовом достојном представништву, да поносном културном стожеру и пиониру на крајњем југу нове, проширене и ослобођене Србије пожели највећи успех и напредак у будућности под управом и руковођењем просвећених и патриотских представника и синовима му.

У име колегијума

директор
Цвет. К. Матић.

Лесковац.

Грађани града Лесковца честитају Битољцима данашњу прославу, дан ослобођења њиховог града од Турака, кога је дана јуначка српска војска крвљу и костима својим засејала поља и дубраве, ослобођавајући своју до тада неослобођену браћу, те њима донели лепу слободу. Желимо да овако прослављају што скорије сва неослобођена српска места.

У име Лесковчана.

Председник општине,
Баба-Милкић.

Лешница.

Честитам вам годишњицу ослобођења.

Председник
општине лешничке,
Љубомир Исаковић.

Лозница.

Наставници лозничке гимназије честитају годишњицу ослобођења желећи граду Битољу у новој ери слободе напредак у сваком погледу.

Директор Војновић, професори: Милосављевић.

Љубљана.

žaleč da proslavi obletnice oslobodjenja Bitolja osebno prisustvovati ne morem želi pri tej slavnosti prilici v imeno stolnega mesta Ljubljane vso srečo bratski opštini bitoljski.

župan
Dr. Ivan Tavčar.

Љубљана.

К вашој лепој прослави молим да примите моје најискреније честитање! нека ослобођени Битољ живи, расти и цвати.

Иван Хрибар.

Љубљана.

Radujem se iskrenom dušom proslave vaše in vikam: živel srpski Bitolj, živel narod!

Dr. Ivan Oražen.

Љубљана.

Поздрав из Љубљане:

Поноситом граду Битољу који се у првом часу свога ослобођења онако братски сетио наше беле Љубљане назвавши њеним именом једну од својих главних улица, честитају у име Словенског Клуба прву годишњицу ослобођења испод турског јарма, уз топлу жељу, нека град Битољ, у слободном југословенском сунцу, живи, цвати и напредује!

Председник, Тајник,
Иван Хрибар, Рас. Пустослескешек
председник «Љуб- Уредн. «Словенск.
љанске Кредитне Народа.»
Банке»

Младеновац.

У име грађана вароши Младеноваца честитам прославу ослобођења српског града Битоља желећи му најлепши напредак.

Председник општине,
Перовић

Младеновац.

Срдачно честитам прославу ослобођења.

Фабрика саламе
Милан Павловић

Мостар.

Радосно поздрављам годишњицу ослобођења своје срећне браће. Жалим што сам позив касно добио, те не могах брзојавно поздравити.

С поштовањем,
Свет. Ђоровић

Наталинци.

Шаљем прилог 20 динара за сиротињу. Честитам.

Наум Костић, трговац
Маловиштанин.

Неготин.

Наставничко особље, из чије су средине седморица као резервни официри учествовали у ослобођењу нових крајева, честита вам годишњицу ослобођења.

Управник винодељске школе,
Мијалковић

Неготин.

Вама и Битољцима потомци Хајдук Вељка из града Неготина братски честитају данашњу прославу, годишњицу ослобођења, и заједно с вама кличу:

Живео ослободилац Краљ Србије
Петар I!

Живео Краљев Дом!
Живела српска војска!

Председник општине,
Асра Панчић

Неготин.

Пуни радости честитамо годишњицу ослобођења.

Наставници гимназије: Владислав Сантнер, Коста Јовановић, Данило Магазиновић, Александар Кузмановић, Никола Будац, Мих. Поповић, Мирослав Станимировић.

Неготин.

Вековима раздвојени.

Сад заједно коло вије,
Омладина Србадије!

Ђаци учитељ. школе
у Неготини.

Неготин.

Сва Хајдук Вељкова Крајина духовно учествује у прослави дана ослобођења браће Битољаца. Честита и узвикује: Живели Бирољци.

Деловођа окружни,
Рашковић.

Нови Пазар.

Честитамо најсрдачније годишњицу ослобођења града Битоља и желимо да грађани града Битоља ускоро осете благодет добре демократске српске управе.

Начелник окружни,
Миливоје Петровић
начелник срески,
А. Стевановић.

Ниш.

Узоритим Битољцима честита прославу ослобођења

Пешадски мајор,
Светислав Симоновић.

Ниш.

Срдачно честитам свечану прославу годишњице ослобођења града Битоља и јако жалим, што и лично не могу бити присутан и саучествовати у радости коју на данашњи дан сви осећамо.

Братско поздравље.

Др. М. Стевановић
санитет. потпуковник

Ниш.

У име грађана града Ниша честитам дичним Битољцима годишњицу ослобођења, тековину надчовечанских напора јуначке српске војске.

Председник општине нишке
Пера Аранђеловић.

Ниш.

Из гордога Ниша, у коме је Њ. В. Краљ Петар, узвишени родитељ вашег ослободиоца Њ. В. Престолонаследника Александра, потписао прокламацију за слободу и ослобођење наше браће у Турској, честитам го-

дишњицу ослобођења града Битоља достојног жртава поднесених за његово ослобођење.

Петар Ђ. Благојевић
начелник окружни.

Ниш.

Данашњи дан буди и у нас војничке и патриотске осећаје: силазак наше дивизије са Облакова и Кирамарице у славни Битољ. Честитајући данашњу прославу Битољцима желимо да им енергични и умешни Лешњаревић још дуго година остане председник и да успешно заврши започето дело, те како би Битољ постао јужна жижга српскога народа.

Живео председник Лешњаревић!
Живели Битољци!

Пуковник Кушаковић
Потпуковник Белић.

Ниш.

Не могуће је не сетити се када се II. пешад. пук «Књаза Михаила» под командом свог храброг команданта почившег пуковника Владимира Ристића саза узете Кирамарице спустио у Битољ, не могуће је заборавити оне исте успомене које нас везују за наш боравак у ослобођеном Битољу. Честитајући данашњу прославу Битољцима, им се поносимо што бисмо учесници њиховог ослобођења, а желимо ни онолико среће и напретка колико смо се ми осећали срећни и задовољни налазећи се дуже времена у њиховој средини.

Командант,
пуковник Кушаковић
са официрима

Ниш.

Поносећи се срећом да учествујем духом у срећи ваше слободе, честитам вам славље. Нека се победна српска тробојка лепрша на белом Битољу у слози и љубави грађана.

Директор «Србадије»
Ставра Динић.

Нови Сад.

Лепа хвала на позиву за историјску свечаност града Битоља на дан 6. нов. 1913. Да сам млађи, радо, бић дошао у братско српско друштво. Живели Битољци!

Српски поздрав,

Др. Мих. Полит-Десанчић.

Нови Сад.

Захваљујући на позиву придружужем се општој српској радости.

С одличним поштовањем,
Др. Милан Савић.

Обреновац.

Везан тамошњим гробом мога јединца сина Миодрага, који положи свој млади живот за ослобођење, срдечно честитам прославу ослобођења града Битоља. Молим будите тумач, вашим суграђанима, мојих жеља за напредак и културу Битоља.

Милисав Чолић

Охрид.

Грађанство града Охрида са најлепшим жељама честита вам прославу годишњице ослобођења.

Врши дужност председника општине: Ставрић, чланови: Дим. Заревић, Борђе Битраковић, грађани: Климе Симоновић, Димко Хаџић, Никола Ташковић, Риста Тотмаровић, Климе Тримчевић са још триста потписника.

Охрид.

Грађанима града Битоља честитам прославу ослобођења.

Игњат Ранчић,
начелник срески.

Охрид.

Најсрдачније честита грађанима вароши Битоља прославу ослобођења

Тасић.

Паланка.

Спречен да лично узем учешћа у прослави прве годишњице ослобођења ипак узимам као син Маловишта ја живље учешће у прослави са жељом: срећно нам било!

Витешкој српској војсци слава и вечита захвалност, погинулим за слободу наше земље, у којој је Битољ једна светла жижа, мир пепелу њихову и лака им српска земља била.

Живео Краљ Србије Петар I. и Његов Дом!

Живели Битољци и сав народ Нове Србије!

Васа Ђорђевић
кафеџија.

Параћин.

Великом старославном граду српском Битољу од свег срца честитам прославу ослобођења од петстогодишњег ропства.

Живели ослободиоци Битоља!

Живео Битољ, пионер Српства на југу!

Живели родољубиви Битољци!

Наставници параћинске гимназије: Јован П. Митровић, Стева Чутурило Живко Петковић, Поп Вучета Стојановић, Никола Гуглета, Драгомир Ди-

нић, Миливоје Анђелковић, Душан Коњевић, Тоша Андрејевић, Зорка Поповићева, Франц Халцер.

Параћин.

У име грађана вароши Параћина, част ми је да вама и грађанству града Битоља најискреније честитам прославу годишњице ослобођења ваше вароши, радујући се што сте ви и грађани ваше вароши, после петвековног ропства, благодарећи нашој храброј и поносној војсци, постали слободни грађани слободне и велике свима нама миле Краљевине Србије. Живели!

Председник општине,
Миливоје М. Танацковић.

Параћин.

Као учитељ славнога града Битоља сматрам за веома пријатну дужност да вам честитам прославу годишњице ослобођења.

Милорад Миловановић
учитељ.

Пирот.

Светозар Мисирлић, трговац и резервни поручник, учасник у ноћњем препаду на Облаково срдечно честита годишњицу ослобођења.

Пирот.

У име Пироћана и од своје стране најтоплије честитам браћи Битољцима прославу њиховог ослобођења, шаљући братски српски поздрав.

С поштовањем

Станоје Белић
начелник окружни.

Пирот.

Грађани општине Бабушничке срдечно честитају годишњицу ослобођења града Битоља од петвековног ропства.

У име грађана:

Александар Костић, полициски писар, В. Црноглавац, управник породељења, Др. Божа Банковић, срески лекар, Танча Ранђић, председник општине, Атанасије Поповић, свештеник, Славко Поповић, свештеник, Чедомир Поповић, учитељ, Хрисафовић, пор. пом., Александар Поповић, ср. званничник, Михаило Милић, општ. деловођа, Лазар Станковић, механџија, Видојко Јовановић, општ. писар, Вукашин Лозанић, трг., Јевта Илић, одборник.

Пожаревац.

Данашњу прославу ослобођења Битоља, који под старањем вашим и ваших поштованих другова очекује сјајну будућност, честита са жељом да Битољ овај дан прославља као јужна престоница Србије. Српско поздравље.

Драг. Ј. Бабић
благајник.

Пожаревац.

Придружујем своје најлепше жеље и радујем се дану слободе.

Аца Лазаревић.

Призрен.

У вашој прослави ослобођења славнога Битоља призренска општина узима живог учешћа шаљући своје поздравље и најлепше жеље за Битољ, његову сјајну српску будућност и цветање.

Председник општине,
Коста М. Скакаљевић.

Приштина.

Данашњу прославу ослобођења града Битоља, у име грађана града Приштине, срдечно честита и захваљује на позиву.

Председник општине,
Михајло Филиповић.

Прокупље.

Грађани града Прокупља, учасници при освајању Битоља честитају Битољцима прославу ослобођења са жељом да ослобођење ускоро прославља и остало неослобођено Српство.

У име грађана
Председник општине,
Стојан Јовановић.

Прокупље.

Срећан што сам први ушао са храбрим V. пуком у Битољ честитам прославу.

Капетан
Петар Ђорђевић.

Прокупље.

Грађани округа топличког, борци за ослобођење лепога Битоља, јунаци са Облакова, најсрдачније честитају годишњицу ослобођења и желе сваку срећу и напредак лепог Битоља и његових грађана. Делећи братски вашу радост са вама заједно кличемо:

Живело Њ. В. Краљ Петар I.!

Живело Њ. В. љубљени Престолонаследник Александар!

Живела јуначка војска и народ српски!

Живела браћа Битољци!

Никола Узуновић
начел. окр. топличког.

Прокупље.

Данашњу прву годишњу прославу ослобођења честитају борци пука, који први загази у Шемницу, па за ноћ узлете и победоносно пободе српску заставу на Облакову, узвикујући:

Живео врховни заповедник српске војске Њ. В. Краљ Петар I!

Живео командант I армије Њ. В. Престолонаследник Александар.

Живео Краљев Дом!

У име бораца командант
II пука морав. див. II поз.
пуковник Душан Васић.

Раља.

Данашњи сјајни и величанствени дан ослобођења Битоља и његових грађана, које је ослободила наша дична и храбра војска срдачно честита шеф раљске станице Душан Јовановић.

Рача.

Задахнут живом жељом за свако добро и сјајну будућност поносног града Битоља, радосно честитам прославу годишњице ослобођења и шаљем нашој дичној браћи Битољцима срдачно поздравље.

Слава и хвала нашој војсци која је слободу извојевала! Живео њен командант Њ. В. Престолонаследник Александар!

Живео Његово Величанство Краљ Велике Србије!

Живели Битољци!

Бенерал Божа Јанковић.

Рашка.

Честитајући вам данашњи дан ослобођења петвековног ропства, кличемо из дубине душе: живели грађани града Битоља, који се сећају позвати своју незаборављену браћу на свечаност из старе Немањине Рашке, а сада варошице Рашке, да векове у загрљају проводимо.

У име свију грађана две општине:
Председник општине
Миленко Радоњић.

Ресан.

Грађанство града Ресна честита своје окружном граду прославу годишњице ослобођења са најтоплијим жељама да град Битољ ускоро до-

стигне сјај и величину првих светских градова. У то име грађанство града Ресна из дубине душе кличе:
Да живи Њ. В. Краљ Ослободилац Петар I.

Да живи ваш и наш превисоки гост Њ. В. Престолонаследник Александар!
Да живи витешки Краљев Дом!
Да живи српска херојска војска!
Да живи српски народ!
Живели Битољци!

Председник,
Коста Нанчић.

Рим.

Жалим много што се нисам могао одазвати вашем љубазном позиву, јер сам га доцкан добио, али вам шаљем најискренија честитања вашег дивног града, у коме сам провео толико година заједно са вама и другим нашим трудбеницима на послу, који је био претеча великим победама наше славне и јуначке војске, чија дела ви сада прослављате. У тој вашој срећи учествујем свим срцем.

Љуба Михаиловић.

Свилајнац.

Грађани града Свилајнца најсрдачније честитају свечани дан вашег ослобођења.

У име грађана вароши Свилајнца
Председник општине
Додич.

Скопље.

Битољцима честита прославу
Мајор Божин Симић.

Скопље.

Честитамо годишњицу ослобођења и желимо да се у слободи добијеној скупоценом крвљу наших хероја Битољ развија у свима правцима.

Просветни инспектори:
Миливоје Поповић
Драгомир Обрадовић.

Скопље.

Вама и дичним грађанима срдачно честитам данашње славље годишњицу ослобођења са жељом напретка у будућности.

Потпуковник Михајловић.

Скопље.

Прославу годишњице ослобођења честита.

Јордан Петровић,
професор.

Скопље.

Честитам годишњицу ослобођења Битоља.

Митрополит Вићентије.

Скопље.

Приликом прославе ослобођења Битоља примите наше искрено и срдачно честитање.

Нова Србија
Предић.

Скопље.

Случај ми је био доделио да пре двадесет пет година будем учесник у првим радовима на буђењу српскога имена у Битољу и пре годину дана у првим тренуцима, а данас ми је спречено да учествујем и у прослави годишњице ослобођења нашега Битоља. Жалим, али учествујем срцем и душом. Поздрављам срдачно све моје драге Битољце.

Бранислав Нушић

Скопље.

На данашњи по Српство знаменити дан годишњице ослобођења Битоља у вашој великој радости и прослави примите и наше братско честитање с ускликом:

Слава српској војсци!

Слава њеном врховном команданту Краљу Петру!

Слава ослободиоцу Битоља Престолонаследнику Александру!

Председник општине
града Скопља
Спира Хаџи-Ристић.

Скопље.

Жалим много што сам данас тако далеко од Битоља, места мога најпријатнијега службовања. Ипак су моје мисли и осећаји упућени увек, па и данас, милим Битољцима.

Молим вас да их о томе уверите и да им у моје име честитате данашњу прославу. Свима пријатељско поздравље.

Д. Ђ. Алимпић.

Смедерево.

Зрак слободе да с' никад не гаси, Љубав к' Српству нека Битољ краси. Од данашњег преславног данка, Све дај Боже тако без престанка.

У име колегије
смедеревске гимназије
директор М. Станојевић.

Соко Бања.

Прославу годишњице ослобођења града Битоља грађани Соко Бање честитају са жељом да слободни Битољци срећни буду у својој домовини, проширеној Србији, да као верни поданици корисно служе красну отаџбину. У то име кличемо: да живи Њ. В. Краљ Петар I, да живи Његов

ишени Дом, живела српска хра-
војска, живели Битољци!

У име грађана:

Председник општине,
Милан Марковић,
Деловођа,
М. Спасојевић.

Тетово.

У име грађана вароши Тетова че-
ститам прославу годишњице ослобо-
ђења од петвековног ропства грађа-
на вароши Битоља и шаљем поздрав
ваши Тетоваца.

Председник општине,
Васа Богојевић,

Топола.

Грађани града Тополе у коме и
данас почивају свете мошти неумр-
г Војда Карађорђа, који је дао
пошту ослободиоца Нове Србије,
честитају да председнику и грађанима
града Битоља честитају данашњи
дан прославе каде је синило сунце
надободе и озарио град Битољ кул-
турни напредак. Гордоме Битољу
честитам:

Да живи Њ. В. Краљ Петар II
Да живи ослободилац Битоља Њ.
Престолонаследник Александар!
Да живе грађани града Битоља!
Поздрав браћи.

У име грађана

Председник града Тополе,
Миливоје Живковић.

Уб.

Прославу ослобођења вашег града
честитам.

Председник Уба
Крста Петровић.

Ужице.

Годишњицу ослобођења честитам
У име гимназиске колегије
директор Мих. Живковић.

Ужице.

Грађанима града Битоља честитам
вечану прославу ослобођења при-
дружујући се њиховом весељу и ра-
дости.

Мих. Зотовић
начелник окружни.

Ужице.

Окружни одбор округа ужичког
честита вам прославу дана у који је
ваш град први пут огрејало сунце
надободе и шаље битољском грађан-
ству поздрав са жељом да Битољ
постане извор за економски и кул-
турни напредак народа у томе крају
ваше отаџбине.

Председник, Рад. Тодоровић, чла-
нови: Бож. Поповић, Драгомир Нова-

ковић, окружни деловођа Св. Петро-
вић, уредник Окружне Самоуправе
Никола Јовановић.

Умка.

Молим вас да као представник за
све Србе тако драгог нам града Би-
тоља изволите примити и моје срдач-
но честитање поводом данашње про-
славе годишњице ослобођења.

Радиша Анђеловић
уредник Општ. Гласника.

Шабац.

На данашњи дан ослобођења при-
дружујем се жељи свију Срба да жи-
ви културни град Битољ, да живи
Српство!

Ружа Винавер.

Штип.

У име часништва општине града
Штипа, под чијим је зидинима и по
други пут посведочено јунаштво на-
ше храбре војске и покајана Слив-
ница, срдачно честитам прославу ро-
дишњице ослобођења лепог града
Битоља желећи да под мудрог упра-
вом нашег омиљеног Краља Петра I
постане најнапреднији град на југу
наше велике Србије.

Председник општине,
Јордан Бабановић.

Штип.

Честитам Битољцима годишњицу
ослобођења, да је сваке године доче-
кују све напреднији и делатнији на
славу свога Краља и Велике Србије.

Живео Њ. В. Краљ Петар II!

Живело Њ. Кр. В. Престолонаспед-
ник Александар, ослободилац Битоља!
Живела српска војска!

Пуковник Викторовић.

Штип.

Драгим Битољцима од свега срца
честитам дан прославе ослобођења
од петвековног ропства и желим да
постигну крајњи циљ слободног жи-
вота.

Љуб. Грковић.

Бела Паланка.

У име грађана варошице Беле Па-
ланке данашњу прославу ослобођења
честитам и желим да се у што кра-
ћем времену под мудрог владавином
нашега омиљенога Господара Њ.
В. Краља Петра I, и остало Српство,
које још под туђим јармом цвили,
ослободи. У то име кличем: Живео
Њ. В. Краљ Србије Петар I, Његов
Светли Дом, живео српски народ,
живела српске војска, живели грађа-
ни града Битоља, слава палим херо-

јима за ослобођење и уједињење
Српства!

Видан Т. Ничковић,

Београд.

Главни одбор Учитељског Удруже-
ња као представник учитељства Кра-
љевине Србије придружује се вашој
радости у данашњој прослави годи-
шњице ослобођења Битоља и жели
да под живогворним зрацима сло-
боде Битољ дочека најлепшу будућ-
ност.

Председник
Учитељ. Удружења
Урош Благојевић.

Београд.

Универзитет београдски честита
граду Битољу прву годишњицу осло-
бођења и присаједињења Краљевини
Србији са најбољим жељама за ње-
гов будући културни и просветни
напредак.

Ректор Универзитета
Слободан Јовановић.

Београд.

Сећајући се свих напора и жртава
наше храбре војске, све брига цело-
га нашег народа за судбину нашег
лепог града, свих страхова другога
рата, којима је он био откупљен,
свих невоља које су његови родољуби
и становници тада претрпели, ја
вам најсрданије честитам прву го-
дишњицу нашег ослобођења, срећан
што сам и ја најважнију дужност
вршио у војсци која је ослобођење
извела.

Павле Поповић
проф. Универзитета.

Брза Паланка.

Честитам прославу годишњице о-
слобођења Битоља и са највећом ра-
дошћу духовно учествујем у просла-
ви као некадањи грађанин Битоља.
Поздрав свима од

Косте Томића
хотелијера, Брза Паланка.

Ваљево.

Грађани града Ваљева честитају
годишњицу ослобођења града Бито-
ља и уз братски поздрав слободним
Битољцима заједно са њима на да-
нашњи дан кличу:

Живела Велика Србија!

Живело Њ. В. Краљ Петар II!

Живела српска храбра војска!

У име грађана града Ваљева:

Заступа председника општ.
члан Васа Аврамовић.

Лазаревац.

Слободним грађанима Битоља че-

ститамо прославу слободе, коју вам животом и крвљу извојеваше ваша браћа, да би од роба створили брата. Славите и веселите се, имате и зашто, јер без слободе нема живота за нашу нацију, која има сјајну прошлост и подобност за културни напредак и будућност. Нека је слава онима који падоше за вашу слободу и велику идеју Српства.

Милован Лазаревић, народни посланик, Михајловић, апотекар, Милан Митровић, Милисав Станић, Мића Бранковић, Јован Бојацић, Савић, трговац, Стеван Николић, трг., Којић и Обрадиновић.

Vrlika.

Oduševljeni pridružujemo se dušom vašoj svečanosti, slavimo pobjedu jugoslovenstva, slavimo početak oslobođenja.

Ivica Radovan, Zlatko Kačić, Rudolf Vaglić, Simo Dragašević, Hinko Separović, Simun Vučetić, Niko Tados, Santić, Svetić, Josip Cirić, Eduard Šavitat, Franjo Jurković, Ivo Simatović, Dinko Livričević, Nikola Foretić, Ivo Surav, Nikola Ziyila, Antun Vlašić.

Аранђеловац.

Као Србин из Карађорђевој Шумадије, усхићен радошћу, поносим се што могу данас поздравити вашег личног Србина, а председника престонице равне Пелагоније испод нашег Перистерера. И загрљени овако вечито из дубине душе честитамо вама и вашем грађанству годишњицу ослобођења. Овај дан сада је дан омиљеног нам Престолонаследника Александра, који је са нашом љубљеном и храбром војском дивовски се борећи заузео те земље и показао Лазарево Косово. Прегнимо све силе на заједнички рад те преобразимо те земље културно. Можемо слободно и гордо гледати у будућност помоћу наше непобедне силне војске.

Да живи наш узвишени Краљ Петар I. и Његов Дом!

Да живи храбра српска војска, а слава палим херојима за отаџтину!

Сава Димитријевић
председник општине аранђеловачке.

Београд.

Занатска Комора, представник целокупног српског занатлијства, радосно поздравља прву годишњицу ослобођења вашег лепог и поносног града, које је вашем грађанству обезбедило слободан живот, правну безбедност и културни преображај. Одајући у овој свечаној прилици ду-

боку пошту сени палих ослободилаца града Битоља кличемо;

Да живи Њ. В. Краљ Петар I!

Да живи Њ. Кр. В. Престолонаследник Александар, командант I армије!

Да живи храбра и победоносна српска војска!

У име Коморе:

Председник Петронијевић.
Секретар Ранојевић.

Београд.

Честитамо годишњицу ослобођења вароши Битоља и жалимо што смо у немогућности да лично присуствујемо прослави ослобођења Битоља.

Министри: Др. Л. Пачу, Ст. М. Протић, Ј. Јовановић, Љуб. Јовановић. М. Буричић.

Београд.

Вама и грађанима лепог града Битоља главни одбор савеза занатлијских еснафа у Краљевини Србији шаље најсрдачније честитање данашње годишње прославе ослобођења и присаједињења града Битоља увеличаној Србији са жељом да под топлим зрацима сунца слободе цветају култура, занати и опште благостање питомога града Битоља и околине.

Слава палим борцима!

Живела Велика Србија!

Председник главног одбора
Милан Марковић, столар
и кмет општ. београдске.

Београд.

Врлим грађанима личног града Битоља најсрдачније честитам дан ослобођења са најлепшим жељама за што усавршенији напредак лепога Битоља. Чувајте свете гробове палих српских витезова при ослобођавању Битоља као вечити подстрек потомству како се живи и мре за славу и величину Србинове отаџбине.

— Много поздрава шаље

Бенерал Мишић.

Београд.

Учествујући у радости Битољаца при првој годишњој прослави ослобођења од петвековног ропства кличем:

Слава храбрим ослободиоцима Битоља, који после вишедневног крвавог боја сатрше последњи очајан отпор Турака и Битољ ослободише, а вечан спомен изгинулима за његову слободу!

Љ. Ковачевић.

Београд.

Драги Господине Председниче, Честитам Вама и Битољцима прву годину ослобођења. Велике су духовне способности и знатна је духовна хитрина нашега становништва тих крајева, и здружене су са издржљивошћу, стрпљењем, владањем собом и контролом себе самога. Због тога сам уверен да ће ти крајеви извршити знатан утицај на духовну и материјалну културу увећане Србије. Биће интересантно пратити до које ће се мере развити те нове енергије, под новим приликама и колики ће бити износ њихова утицаја на подунавску Србију, овај срчани, снажни и вером у себе и своју моћ богати део нашега народа, који као пуж кућицу носи собим у све крајеве демократизам и слоду.

Јован Цвијић.

Београд.

Потписати у име управе црквеношколске јеврејске општине у Београду и њених грађана, честита вама и врлим Битољцима данашњу прославу годишњице ослобођења града Битоља и уједињење са Краљевином Србијом, са жељом да под дичном и славом увечаном династијом Карађорђевића Битољ цвета и напредује на општу радост целог храброг српскога народа.

Председник Аврам Озеровић.

Беч.

Вођено осећајима пијетета, дужности и велике радости српско академско друштво „Зора“ приредило је свечану скупштину поводом прославе града Битоља у част ослобођења. Скупштина, на коју се слегло све што симпатише ослобођењу показало је јединство идеје и акције српско-хрватско-словеначке омладине, а говорима уважених гостију посланика бечког парламента Баљака, Тресић-Павичића, Смодлаке и Вукотића, скупштина је достигнувши врхунац дивљења хероја ослободилаца и државе ослободитељке видеала у ослобођену најзначајнију гаранцију и сигурног весника ослобођења целог српско-хрватско-словеначког племена, верујућу да ослобођена Стара Србија и Маћедонија, под управом Србије, најлибералније државе у Европи, иду гигантским корацима ка најопштијем културном развиту. Ми

честитамо граду Битољу ослобођење и част да су поданици најслободније државе, шаљући поздраве и честитања свој Старој Србији и Македонији, које су вековима биле растрзане и паљене у борби за самоодржање живота, те да би кроз ваше ослобођење раширио двоглави орао своја крила над целим Јужним Словенством.

За срп. акад. др. «Зора»
Председник, Божа Марковић,
Секретар, Марко Поповић.

Брза Паланка.

Услед даљине немогуће нам је учествовати у прослави годишњице ослобођења града Битоља, али вас молимо будите тумач наших жеља да вас свемогући Бог под скиптром Краља Петра I. поведе слави и великој будућности.

Живелиј

Председник општине
брзо-паланачке,
Ђорђе Костић,

Горњи Милановац.

Срећан што сам доживео да вам могу честитати свечану годишњу прославу ослобођења и да са вама могу поделити радост постигнути ослобођењем под владом нашег јуначког и мудрог Краља Петра I.

Драгутин Симић
начелник окр. рудничог.

Горњи Милановац.

Желимо да вам данашња прослава ослобођења остане трајна успомена ослобођења, а да град Битољ под управом вашом још пуно радости дочека. Кликнимо:

Живео српски народ!

Слава који ту падосе!

Председник, Иван Станимировић,
кметови: Сретен Николић, Милутин
Ристић, деловођа, Живојин Илић.

Dubrovnik.

Zahvaljujuć usrdno na pozivu na svečanost godišnjice oslobodjenja Vašega grada, ova se Općina bratski pridružuje Vašoj radosti i želi Vam najbolju sreću i napredak u blagostanju i slobodi.

Općina Dubrovačka.

Зајечар.

У имд Тимочана срдечно честитам грађанима града Битоља годишњицу ослобођења са жељом да се лепи Битољ, заливен потоцима крви српских хероја, у давно жељеној слободи културне и економно бујно развије на

корист Велике Србије и понос Српства.
Братско поздравље.

Светозар Поповић
окр. начелник

Краљево.

Данашњу прву прославу ослобођења града Битоља честита и са жељом да грађани града Битоља стотинама годинама прослављају своје ослобођење, своју слободу, уставност и независност.

Председник општине
Петар Боговац.

Наталинци.

Честитам вам најсрдачније прославу дана ослобођења од петвековног ропства. Нека да Бог да под скиптром нашега Краља Петра наш богати Битољ стигне своје другове градове, који су имали срећу да под зрацима слободу у напретку отлакну.

Живео витешки Краљ Петар и Његов узвишени дом!

Живео наш јуначки Престолонаследник!

Живела непобедна српска војска, која је и Битољ ослободила!

Живели Битољци, који умеју тако да прослављају своје ослобођење.

Наум Костић, трговац
Маловиштанин.

Неготин.

У име чиновништва и народа округа крајинског срдечно честитам прославу годишњице ослобођења нашег славног Битоља.

Слава изгинулим борцима за његово ослобођење.

Живело Његово Величанство Краљ Велике Србије Петар I.

Живео Њ. Кр. В. Престолонаследник победоносни и храбри Александар!

Живела патриотска и родољубива краљевска српска влада!

Живела храбра и неустрашима српска војска!

Живели дични Битољци!

Живело Српство!

Поздрав свима.

Др. Ђорђе Бошковић
начелник окр. крајинског

Паланка, (Бачка).

Приликом годишњице ослобођења града Битоља срдечно честитамо свима грађанима са лепим жељама. Ми се силно радујемо и заносимо — у души, јавно не смео.

Поздрављајући вас, свагда ваши
Војвођани и миле Војвођанке,

Сарајево.

Уз честитку прославе годишњице ослобођења Битоља примите господине председниче, наше најискреније честитање, за напредак вароши под зрацима српске слободу и културе.

Уредништво «Народа».

Смедерево.

О прослави нашег ослобођења, која је и прослава српске велике идеје родољубља српскога народа и храбрости српске војске учествује сва Србија, целокупан српски народ. И престоница некадањег последњег српског деспота душом учествује у овоме великом слављу.

У име грађана града Смедерева
Филип Симић
председник општине.

Split.

Za godišnjicu vašega oslobodjenja šaljemо vam poštom spomen-djelo ove stare carske rezidencije, sjećajući se pačosti iskazane nas šemu gradu nazivom jedne ulice njegovim imenom. S ovih hrvatskih obala našega Jadranskog Mora primite bratskil želje da vam sloboda iza duga robovanja mirom napreikom i svakim blagoslovom.

Općinsko Upraviteljstvo
Načelnik. Katalinić

Split.

Zahvaljujući na laskavom bratšhom pozivu žalimo što lično nemožemo prisustvovati proslavi vašega oslobodjenja, pak vam sa ove naše hrvatske i srpske obale Jadrana šaljemо naše hrvatske čestitke, želje i osećaje, koji su sasма jednaki vašima.

D-r Ivo Tartaglija
urednik „Slobode“

Ђуприја.

И име народа окр. моравског придружујем се данашњем великом слављу годишњице ослобођења града Битоља, делећи са вама заједно осећаје захвалности и љубави према нашем мудрому и племенитом Краљу и Господару Петру I, славом увенчаном ослободиоцу Битоља храбром команданту непобедиме прве армије Њ. Кр. В. Престолонаследнику Александру и Његовој храброј војсци. Желим да наш лепи Битољ што скорје постане центар културног, просветног и привредног живота у новој Србији.

Живели наши вредни Битољци!

Начелник окр. моравског,
Петар Банчић.

Феризовић.

Придружујем се радости грађанства града Битоља на дањанњи дан годишњице ослобођења од петвековног ропства топло молећи Бога да

и осталом делу Српства скоро оваке дан слободе, да сједињено Српство културом служи за примери човечанству, као што за пример служе наши хероји, храбри ослободиоци, који својим јунштвом задивише цео свет. Поздрављајући грађанство радног града Битоља у име грађана вароши Феризовића кличем: да живе наши ослободиоци Њ. В. славни Краљ Петар I. и херој Њ. Кр В. Престолонаследник Александар. Живела српска победоносна војска и васколики народ српски.

Председник општине,
Марко Синадиновић.

Херцег Нови (Далмација).

Управитељство Општине
Ерцег-Новске.

Захваљујемо на позиву. Духом учествујемо у данашњој прослави ослобођења Битоља. Желимо из дубине срца, да тај град цвати и напредује на част и корист милог нам Српства.

Овијем жељама поздрављамо српски Битољ. Живјели косовски осветници а слава погинулим борцима.

Начелник Јеф. Гојковић, присједници: Урош Мандић, И. М. Антеливић.

Цетиње.

Веома жалимо што због кратког времена не смо могли узети учешћа у вашем слављу. Пријестоница Црне Горе шаље, преко мене, братској општини Битоља своје искрено поздравље поводом годишњице ослобођења и подноси своје најлепше жеље за напредак Битоља, тога драгоценог мјеста у проширеној Српској Краљевини.

Председник цетињске општине
Спасоје Пилевић.

Чачак.

Вама и нашим новим драгим суграђанима Битољцима честитам прву годишњицу ослобођења и желим да у својој садањој држави будете сви срећнији и задовољнији.

Стеван Живановић
окр. начелник.

Чачак.

Председништво града Чачка приликом је ваш позив на годишњу свечаност ослобођења града Битоља и потписати овим хита да преко вас у име грађана града Чачка најсрдачније честита ову давно жељену прославу својој драгој браћи Битољцима. Живели.

Председник,
Веселин Милекић.

ИЗ ГРАДСКОГ ФИЗИКАТА ОД 25. СЕПТЕМБРА ДО 16. НОВЕМБРА ТЕКУЋЕ ГОДИНЕ УМРЛО ЈЕ ГРАЂАНА ОД:

БОЛЕСТИ	Мушких	Женских	Православ.	Мухамед.	Мојсијев.	Сврга	ПО ГОДИНАМА
Кахексија	27	14	14	25	2	41	од 1—10 = 79
Туберкулоза	10	28	19	19	—	38	
Bronchopneumon.	8	3	6	4	1	11	од 11—20 = 14
Gastroenter.	6	6	5	6	1	12	од 21—30 = 12
Стар. изнемоглост	5	9	4	9	1	14	
Мана срца	3	7	5	5	—	10	од 31—40 = 14
Шлог	5	2	4	3	—	7	од 41—50 = 8
Рак	1	3	2	2	—	4	
Грч	4	—	2	2	—	4	од 51—60 = 7
Peritonitis	1	2	1	2	—	3	од 61—70 = 15
Combustio	2	—	—	1	1	2	
Nephritis	2	1	1	2	—	3	од 71—80 = 8
Dysent. chron.	2	1	1	1	1	3	од 81—90 = 4
Rachitis	1	1	—	2	—	2	
Pneumonia	—	1	—	1	—	1	
Diabetes	1	—	1	—	—	1	
Порођај	—	1	1	—	—	1	
Diphtheria	1	—	1	—	—	1	
Lithiasis	1	—	1	—	—	1	
Heus	—	1	—	1	—	1	
	80	80	66	87	7	160	Сврга 160

КЊИЖЕВНОСТ

Календар „Жена“

Добили смо на приказ календар „Жена“ за 1914 годину, који је уредила Милица Јаше Томића. Овај је календар, намењен нарочито женскињу, јер се у њему расправљају у јачој мери но у другим календарима питања о здрављу, васпитању деце и домазлуку. А има забавеза децу.

Од већих ствари спомињемо „Прогнана царица“ (исторјиска приповетка из рата 1330 год); има песама, чланак Јаше Томића „Балкански рат 1912. и 1913.“; чланак дра Мите Лукића: „Балкански рат и решење његовог питања“; чланак: „Завера против матера и очева.“

Међу сликама има и земљописне карте, које се односе на балкански рат; осим других слика доноси овај календар слике свију балканских владара и владарки, слике чланова владарки, слике чланова владе у Србији који су за време балканског рата били на управи, а уз њих су и слике њихових госпођа. То је новина код нас. У опису слика вели се, то је зато, јер је живот везао човека, те и рад његов се не може одвојити од живота жене, па ма био он ма ко и ма шта.

Поред других наших добрих календара, које треба да има свака српска кућа, могу и жене имати свој календар који има нарочито своју задаћу.

Израда је лепа. Календар стоји 1 круну, а са поштарином 1 круну 20 потура. — Може се добити у администрацији „Жена“, Нови Сад.

Одлуком Главног Просветног Савета од 5. јуна 1912. године СБр. 126 и решењем Г. Министра Просвете и Црквених Послова од 6. јуна 1912. године ПБр. 10.755 препоручена је „Школа за виолину“ од Влад. Р. Борђевића за уџбеник у средњим школама.

Књига се може добити у већој количини у Књижари Геце Кона у Београду, а појединачно у свима књижарама.

Од истог писца:
Збирка одабраних песама, цена 2. д.
Литургија у два гласа, цена 1 дин

Писцима и издавачима.

Многи писци и издавачи обраћају се уредништву с молбом да им штампамо огласе.

Уредништво је то чинило и чиниће врло радо, само напомиње да је ред послати и књигу на приказ, јер то је уредништву једина накнада.

ВАСПИТНИ ЗАВОД Ј. НЕТОВИЋКЕ у НИШУ

Основан 1889. г. и одликован са највишега места орденом Светог Саве; отпочео је упис за идуће 1913—14 школске.

Рад овога Завода чувен је, јер је за прошлих 24 год. увек оцењен одлично а и ове године је мин. изасланик овако оценио:

Данас 16 јуна држао сам испит у основној школи и у вишем васпитном одељењу.

Наставно градиво како у основној тако и у вишим разредима одлично је обрађено. Ученичко је знање темељно и поуздано. На васпитну страну обрађена је велика пажња.

Ред је у свему примеран а успех је у свему одличан.

Чистота ручног рада примерна а особита пажња је обрађена на директну методу немачком француском и гласовиру. Сва ближа обавештења даје управа Завода у Нишу.

6—6

У П И С

Геодетска и Грађе- винска Академија ПРОФЕСОРА АНДОНОВИЋА

Државом призната виша средња техничка школа
у Београду

врши упис ученика за стручну спрему: ГЕОМЕТАРА (порезника), ГРАЂЕВИНАРА, ГРАЂЕВИНСКИХ ПРЕДУЗИМАЧА, ГЕОМЕТАРСКИХ (порезничких) и ГРАЂЕВИНСКИХ ПОМОЋНИКА, и ТЕХНИЧКИХ ЦРТАЧА.

Сваки, који има неколико разреда средње школе, може у овој Академији успешно да се спреми, да буде користан себи, оштини и држави, као СТРУЧАН ТЕХНИЧКИ РАДЕНИК, нарочито сада, када је велики број стручно спремних људи потребан и за ново ослобођене крајеве наше увеличане Краљ. Србије.

Они, који сврше Академију имају право на дипломски испит па и диплому Геометра (порезника) или Грађевинара.

Писмена и усмена обавештења даје,

ДИРЕКЦИЈА

Стан Академије Бранкова ул. 23 Београд.

Телефон бр. 18-37.

7—15

Своју славу СВЕТОГ**АЛИМПИЈА** на дач 26. овог
м. славићу. Стан:Судска улица бр. 3. (Преко од окру-
жног суда).Риста Цветковић
члан општинског суда.

ЦЕЛОКУПНОГ ЛЕКАРСТВА

Д-р Ђ. Стојановић

шеф унутр. одељ. ст. војне болнице.

Лечи унутрашње, дечије и венеричне болести.

ПРИМА ОД 10—12 и 4½—6 ПО ПОДНЕ

Стан Краља Петра ул. бр. 70.

Општинску сиротињу лечи бесплатно у болници.

1—5

**ПРВА КРАЉ. СРП. ФАБРИКА СЛАМНИХ ШЕШИРА
МИЛАНА ЈЕЧМЕНИЦЕ И К^о
АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА**

Препоручује израђевине своје сопствене фабрике слам-
них шешира које израђује у свима могућим формама како му-
шких тако и женских од најевтинијих до најскупљих, даље пре-
поручује особите форме дечијих шешира, а тако исто и веома
велики избор панама шешира у разним ценама и одличним квали-
тетима и финоћи изради, који ни најмање не уступају квали-
тету и изради страних фабрика.

Рачунамо да ће нас наши нови суграђани својски и при-
јатељски разумети, да је нама стало до тога да нашу индустрију
у што јачем обиму распростремо у целој нашој домовини.

Наш путник са најелегантнијим избором мустара посетиће
у најкраћем року све наше нове крајеве, те се према томе на-
дамо да ћете ваше поруџбине задржати до његовог доласка.

Поруџбине се могу извршити поштанским пакетима брзо
и тачно. Само молимо да се при шиљању поруџбина означи тачно
прва поштанска станица преко које би се могли пакети послати.

1—10.

ЦЕЛОКУПНОГ ЛЕКАРСТВА И ОЧНИ ЛЕКАР**Д-р ЈОСИФ АНЂЕЛКОВИЋ****војни лекар**

Ординира од 11 до 12 часова пре подне и од 3 до 5 по подне.

Сиротињу из Битоља и околине лечи бесплатно од 2—3.

Стан у Светосавској улици бр. 58.—Кварт вароши

(мала султанија)

КРАЉ. СРПСКА ПОВЛАШЋЕНА
ФАБРИКА **СТАКЛА**

ТЕЛЕФОН ФАБРИКЕ
У ПАРАЋИНУ БР. 8.

ТЕЛЕФОН КАНЦЕЛАРИЈЕ
У БЕОГРАДУ БР. 1410.

ЖИРО РАЧУН

КОД БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

Израђује све врсте ШУПЉЕГ, шоковског, ПРЕ-
СОВАНОГ и ФИНОГ БИЉУРСКОГ СТАКЛА;
ЦИЛИНДЕРЕ за ЛАМПЕ;
ФЛАШЕ за ПИВО и МИНЕРАЛНУ ВОДУ;
БАЛОНЕ оплетене прућем;
СТАКЛЕНИ ЦРЕП за покривање и све остале
стакларске артикле.

Цене су умерене и јефтиније од цена стакла-
рија страних фабрика.

Мустре стакла могу се видети код:

ЗАСТУПНИШТВА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

у Скопљу

и код фирме

СИНОВИ АВРАМА МИЗРАХИЛ

у Битољу

где се могу сазнати цене и услови продаје.

У П И С

У ЧЛАНСТВО БИТОЉСКЕ ГРАЂАНСКЕ КАСИНЕ

Управни одбор Грађанске Касине извештава грађанство да је

отворен УПИС у чланство Грађанске Касине

и сваки онај, који хоће да буде члан Касине може се обратити ма коме од доле потписатих чланова Управног Одбора, који ће на својој седници решити о упису дотичног члана сходно пропису чл. 3. Касинских правила.

Управни одбор позива све љубитеље ове установе на упис, како би иста ухватила што дубљег корена и послужила упознавању, зближавању и образовању својих чланова.

20. Новембар, 1913. год.
Битољ.

Милан Јовановић, судија окр. суда, Д-р Чкатров, лекар опш., Петар Косовић, проф., Мих. Сонте, трг. оvd., Д-р Рафаило Алеви лекар оvd., Јован Продановић, проф. оvd., Д-р А. Кристиди лек. оvd., Милорад Дединац, секретар физиката општинског, Владимир Вемић, надзор. осн. школа., Јован Филиповић, учит., К. Ј. Козмеску, проф., Филип Левензон, adv. оvd., Тодор Христовуло, трг. оvd., Спасоје Петровић писар суд., Алкибијад Чопи апотекар, оvd., и Александар Хаџи-Илијевић, трг. оvd.

ИЗЛАЗИ ЈЕДАН ПУТ
НЕДЕЉНО

а по потреби и ванредно

ЦЕНА ГОДИШЊЕ:

За Србију . . . 5 дин.

За остале земље

у Европи у зл. 8 «

За Америку . . . 2 дол.

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ВЕСНИК ОПШТИНЕ ГРАДА БИТОЉА

ОГЛАСИ СЕ ПРИМАЈУ

по умереној и

утврђеној

цени

Број . . . 5 пара

УРЕДНИК: МИЛОРАД Д. ДЕДИНАЦ.

УСТАВ

за
НОВУ СРБИЈУ

МИ

ПЕТАР I.

по милости божјој и вољи народној
КРАЉ СРБИЈЕ

На предлог Нашег Министарског Савета, а на основу § 5. Устројства Централне Државне Управе и на основу Наше Прокламације од 25. августа ове године, решили смо и решавамо:

Да се за присаједињене области Старе Србије уведу у живот ови прописи Устава Краљевине Србије од 5. јуна 1913. године, и то:

ДЕО I.

Облик владавине, државна вера и државна област.

Члан 1.

Краљевина је Србија наследна уставна монархија с Народним Представништвом.

Члан 2.

Грб је Краљевине Србије двоглави бели орао на црвеном штиту с круном краљевском.

Врх обе главе двоглавог белог орла стоји круна краљевска а испод сваке канце по један кринов цвет. На прсима му је грб Кнежевине Србије »бео крст на црвеном штиту са по једним огњилом у сваком углу крста«.

Народне су боје: црвена, плава и бела.

Чл. 3.

Државна је вера у Србији источно-православна.

Српска је црква автокефална. Она не зависи ни од које Цркве; али о-

држава јединство у догмама с Источном Васељенском Црквом.

Члан 4.

Државна Област Краљевине Србије не може се ни отуђити ни раздвојити.

Она се не може ни смањити ни разменити без пристанка Велике Народне Скупштине. Али у случајевима исправке ненасељених граница од мање важности довољан је пристанак обичне Народне Скупштине.

Члан 5.

Краљевина Србија дели се на округе, окрузи на срезове, а срезови на општине.

ДЕО II.

Уставна права српских грађана.

Члан 6.

Како се добива и губи српско грађанство, каква права оно даје и како та права престају одређује се овим Уставом и законима.

Члан 7.

Сви су Срби пред законом једнаки.¹

Члан 8.

Грађанима српским нити се могу давати. нити признати титуле племићства.

Члан 9.

Лична слобода ујемчава се овим Уставом.

Нико не може бити узет на одговор, сем у случајима које је закон предвидео и начином како је закон одредио.

Нико не може бити притворен нити иначе лишен слободе, без писменога и разложима поткрпљеног решења истражне власти. Ово решење мора

¹ Под речју Срби разумеју се овде сви српски грађани без разлике вере и народности — § 4. кривичног закона.

се саопштити лицу које се притвара у самом часу притварања. Само кад је кривац ухваћен на делу може се одмах притворити, али му се решење о притвору мора саопштити најдаље за 24 часа од како је притворен.

Против решења о притвору има места жалби првостепеном суду. Ако притворени не изјави ову жалбу за три дана од како му је решење о притвору саопштено, онда најмање за 24 часа после тога рока мора истражна власт послати предмет суду и без жалбе. Суд мора у року од 24 часа од како је предмет примио издати своје решење, којим решење истражне власти о притвору оснажава или уништава. Ово је решење судско извршно.

Органи власти који би скривили против ових одредаба казаниће се за незаконо лишење слободе,

Закони ће одредити у којим ће случајевима суд бити дужан притворенога пустити на слободу без јемства, или на јемство, лично или новчано.

Члан 10.

Никоме не може судити ненадлежан суд.

Члан 11.

Нико не може бити суђен, док не буде надлежно саслушан, или законим начином позван да се брани.

Члан 12.

Казна се може установити само законом и применити једино на дела за која је закон унапред рекао да ће се том казном казнити.

Члан 13.

Српски грађанин не може бити прогнан из земље. Он се не може протеривати ни у земљи из једнога места у друго, изузев случаје које је закон изречно предвидео.

Члан 15.

Стан је неповредан.

Власт не може предузети никакво претресање ни истраживање у стану српских грађана, осим у случајима које је закон предвидео и начином како је закон прописао.

Одмах по свршеном претресу власт је дужна предата дицу чији је стан претресан уверење о исходу претреса и потписани списак ствари одузетих ради даље истраге.

Члан 16.

Својина је неповредна, ма какве природе била.

Нико не може бити принуђен да своје добро уступи на државне или друге јавне потребе, нити се право приватне својине може ради тога ограничити, осим где то закон допушта и узнакнаду по закону.

Члан 17.

Казна одузимања имања (конфискација) не може се установити.

Али се могу одузети поједине ствари, које су или производ кажњивог дела, или су као оруђе за то послужиле, или су биле намењене да послуже.

Члан 18.

Слобода је савести неограничена. Све признате вере слободне су и стоје под заштитом закона, у колико вршење њихових обреда не вређа јавни ред или морал.

Члан 19.

Забрањује се свака радња управљена против источно-православне вере у Србији (прозелитизам).

Члан 20.

Српски се грађани не могу ослободити својих грађанских и војних дужности позивајући се на прописе своје вере.

Члан 21.

Настава је слободна, у колики њезино вршење не би вређало јавни ред или морал.

Основно је школовање обавезно. Оно је бесплатно у јавним основним школама.

Члан 23.

Неповредна је тајна писама и телеграфских депеша, осим у случају кривичне истраге и у случају рата.

Закони ће одредити који државни органи одговарају за повреду тајне писама и телеграфских депеша.

Члан 25.

Српски грађани имају право удруживати се у целима које нису противне закону.

Члан 26.

Сваки Србин има право обраћати се у своје име земаљским властима молбом коју може потписати један или више њих. А као целина могу подносити молбе само надлештва и правна лица.

Члан 27.

Сваки Србин има право да се жали против незаконитих поступака власти.

Ако виша власт нађе да је жалба неоснована, дужна је известити жалιοца у своме решењу о разлозима са којих му жалбу не уважава.

Члан 28.

Сваки Србин има право да непосредно и без ичијег одобрења тужи суду државне чиновнике и званичнике, као и председнике општине, кметове и општинске званичнике, ако су они у својем службеном раду повредили његова права.

За ministre, судије и војнике под заставом важе нарочите одредбе.

Члан 29.

Свакоме је Српском грађанину слободно да иступи из српскога грађанства, пошто испуни обавезе војне службе и друге дужности које би имао спрам државе или спрам приватних лица.

Члан 30.

Странци који се налазе на српском земљишту уживају заштиту српских закона што се тиче њихове личности и њиховога имања. Али они су дужни подносити терете општинске и државне, у колико се томе не противе међународни уговори.

Члан 31.

Забрањује се издавање чисто политичких криваца.

ДЕО III

Државне власти.

Члан 36.

Закон нема повратне силе на штету права стечених ранијим законима.

Члан 39.

Судску власт врше судови. Њихова решења и пресуде изричу се и извршују у име Краља а на основу закона.

ДЕО IV

К р а љ.

Члан 40.

Краљ је поглавар државе. Он има сва права државне власти и извршује их по одредбама овога Устава.

Краљева је личност неприкосновена. Краљу се не може ништа у одговорност ставити, нити Краљ може бити тужен.

Члан 41.

Краљ и његов Дом морају бити источно-православне вере.

Члан 42.

Краљ је заштитник свију признати вероисповести у Србији.

Члан 43.

Краљ потврђује и проглашује законе. Никакав закон не може важити докле га Краљ не прогласи.

Члан 44.

Наследник Престола и остали чланови Краљевог Дома не могу ступити у брак без допуштења Краљевог.

Члан 45.

Краљ поставља све државне чиновнике. У његово име и под његовим врховним надзором врше своју власт сва земаљска надлештва.

Члан 46.

Краљ је врховни заповедник свих земаљске силе.

Члан 47.

Краљ даје војне чиновне времена одредбама закона.

Члан 48.

Краљ даје законом установљене ордене и друга одличја.

Члан 49.

Краљ има право ковања новца према закону.

Члан 50.

Краљ има право амнестије.

Члан 51.

Краљ има право помиловања кривичним делима. Он може досуђену казну кривцу преобратити у казну

ругог блажег рода, или му је смањати, или сасвим опростити.

Прекидање истраге и суђења у току (аболиције) код неполитичких криваца не може бити.

Члан 52.

Краљ заступа земљу у свима односима са страним државама. Он оглашује рат, закључује уговоре мира, савеза и друге, и саопштава их Народној Скупштини, у колико и кад интереси и сигурност земље допуштају.

Али трговачки уговори и уговори за извршење којих се иште какво плаћање из државне касе, или измена земаљских закона, или којима се ограничавају јавна или приватна права српских грађана, вредеће тек пошто их одобри Народна Скупштина.

Члан 53.

Краљ стално станује у земљи.

Када би Краљ, по потреби отишао за неко време из земље, заступа га по праву у вршењу уставне Краљевске власти Наследник Престола, ако је пунолетан.

Ако Наследник Престола није пунолетан или ако је спречен да заступа Краља, вршиће уставну власт Краљевску Министарски Савет по упуствима која му Краљ даје у границама Устава.

Члан 56.

Ни један акт Краљев, који се односи на државне послове, нема снаге нити се сме извршити, ако га није премапотписао надлежни министар, који је самим тим за њ одговоран.

Члан 57.

У Србији влада Краљ Петар I из династије Карађорђево.

Краља наслеђује његово мушко потомство из законитог брака по реду прворођења. Ако Краљ не остави мушког потомства наследство Престола прелази на побочну линију у мушкоме потомству по истоме реду прворођења.

Члан 58.

Краљ и наследник Престола пунолетни су кад наврше осамнаест година.

Члан 59.

У случају смрти Краљеве Наследник Престола, ако је пунолетан, при-

ма одмах владу као уставни Краљ. Својо ступање на Престо Краљ објављује народу прокламацијом.

Члан 61.

Ако у случају смрти Краљеве Наследник Престола није пунолетан, уставну власт Краљевску вршиће до његовог пунолетства Краљевско Намесништво, састављено од 3 лица.

Члан 69.

Ако би Краљ био спречен да врши Краљевску власт, у његово ће име владати Наследник Престола ако је пунолетан. Али ако је Наследник Престола малолетан, Краљ може наименовати привремене намеснике.

Члан 72.

О васпитању малолетнога краља стараће се намесници.

О имању малолетнога Краља бригуће се старатељи које преминули Краљ поставља у својем тестаменту, или које именују намесници у договору са Државним Саветом, ако их преминули Краљ није поставио.

Члан 73.

Ако Краљ не би по смрти својој оставио мушкога потомства, али би Краљица у време смрти његове била трудна, вршиће до њенога порођаја Краљевску власт као привремени намесници: Председник Државног Савета, Председник, Касационог Суда и Миристар Правде.

Члан 74.

У свима случајевима у којима према одредбама овога Устава имају да се изаберу Краљевски Намесници, Министарски Савет ће привремено вршити под својом одговорношћу уставну власт Краљевску.

Министарски Савет ће бити тада бити дужан да одмах објави народу прокламацијом да је и услед чега је прихватио владу.

Члан 75.

У случају кад Престо према одредбама овога Устава остане без наследника, Министарски Савет ће узети Краљевску Власт у своје руке.

Он је тада дужан да, најдаље за месец дана од смрти Краљеве, сазове Велику Народу Скупштину, која ће решити о Престолу.

ДЕО VI.

Министри

Члан 131.

На врху државне службе налази се Министарски Савет, који стоји непосредно под Краљем.

Министарски Савет састављају министри наименовани за поједине струке управе и председник Министарског Савета, који може бити без портфеља.

Председника Министарског савета и министре поставља Краљ указом.

Ступајући у дужност министри полажу заклетву, да ће бити верни Краљу и да ће се савесно придржавати Устава и закона.

Члан 132.

Министар може бити само Србин по рођењу или прирођени Србин који је пет година настањен у Србији.

Члан 133.

Ни један члан Краљевскога Дома не може бити министар.

Члан 135.

Министри су одговорни Краљу и Народној Скупштини за своја службена дела.

Сваки акт државни који Краљ потписује мора бити премапотписан надлежним министром.

Писмена или усмена наредба Краљева не може ни у каквом случају заклонити министри ни друге државне службенике од законске одговорности.

ДЕО VII.

Државни Савет.

Члан 140.

Државни Савет је састављен од 16 чланова од којих 8 именује Краљ а 8 бира Народна Скупштина, и то овим начином: Краљ предлаже Скупштини листу од 16 кандидата између којих она бира осморицу, које Краљ поставља за Саветнике. Народна Скупштина са своје стране предлаже Краљу листу од 16 кандидата између којих Краљ поставља осморицу за саветнике. На исти се начин попуњавају упражњена места у Државном Савету.

Члан 144.

Државни Савет има ове дужности;

1). Да на позив Владе израђује законске предлоге и нацрте админи-

стративних одредаба од општега значаја, и да даје Влади своје мишљење о предметима које би му она поднела.

2) Да проучава законске предлоге које Влада подноси Скупштини, или који су потекли из скупштинске иницијативе, и да даје своје мишљење о њима. Ово мишљење саветско није обавезно ни за Скупштину ни за Владу, али се ипак мора у целини саопштити Народној Скупштини пре него што она узме дотични законски предлог у претрес. Осем тога Савет може одредити из своје средине једног или два своја члана, који ће у Скупштини заступати његово гледиште. Скупштина и владе могу одредити сваки за своје предлогерок у којем Савет има поднети своје мишљење; Савет може тражити да му се тај рок продужи. Али ако и после продуженог рока Савет не поднесе свој извештај и своје мишљење, Скупштина ће без њега прећи на претрес и на решавање.

3) да саставља кандидациону листу за упражнења места у Главној контроли и Касационом и Апелационом Суду;

4) да доноси завршана решења о жалбама које се тичу избора за окружне скупштине и одборе, и општинских избора;

5) да као дисциплинарни суд суди државним чиновницима;

6) да разматра и решава жалбе против министарских решења у спорним административним питањима. Ова решења Државног Савета обавезна су за министре;

7) да решава сукобе између административних власти;

8) да одобрава делимичне издатке из општега кредита, одређенога буџетом за ванредне потребе, као и делимично употребљавање кредита одређенога на грађевине, у колико би издатак у појединим случајима био већи од суме, којом министар може сам по закону располагати;

9) да одобрава изузетно ступање у српско грађанство;

10) да одобрава поравнања између државе и појединих лица, која би се по државне интересе као корисна показала;

11) да решава, да ли по закону и-

ма места заузимању непокретних добара за општу народну потребу;

12) да разматра и решава по жалбама против указа, којима севређају закона приватна права. Главна Контрола има права да се жали у име државе, ако је указом повређен какав државни материјални интерес у корист појединаца;

13) да разматра и решава по жалбама против министарских решења, донесених по предметима за које министар није по закону надлежан, или, који прелазе круг његове законом одређене власти. Ова су решења обавезна за министра;

14) да врши послове који би му разним замаљским законима одређени били.

ДЕО VIII.

Судска власт.

Члан 146.

Судови су независни.

У изрицању правде они не стоје ни под каквом влашћу, но суде и решавају само по закону.

Никаква државна власт, ни законодавна ни управна, не може вршити судске послове, нити опет судови могу вршити законодавну или управну власт.

Правда се изриче у име Краља.

Члан 147.

Никада и ни под којим именом не могу се установити ванредни или преки судови или комисије за суђење.

Члан 150.

Ни један суд не сме никога узимати на одговор, ако по закону није надлежан.

Члан 152.

Суђење је у судовима јавно, осим случаја где суд нађе да ваља искључити јавност ради реда и морала.

Судије се саветују и гласају тајно, а пресуда се исказује гласно и јавно.

У свакој пресуди и сваком решењу морају се навести разлози и законске одредбе на којима су они основани.

Члан 153.

У свима злочинима оптужени мора имати браниоца од како се под суд стави; но ако он не одреди себи браниоца, сам суд ће му га постави-

ти. Окривљени може, ако хоће, имати браниоца и у претходној истрази, у свима кривичним делима.

Члан 155.

Не могу бити у исто време једноме суду, нити заједно судити, сродници: по крви и у правој линији у коме било степену; у побочној до четвртога степена; завршно, а по тазбини до другог степена; завршно.

Члан 158.

Судија не може примити вршење какве друге државне службе, изузев хонорарну професуру у правноме факултету. Он не може ни привремено бити упућен на другу плаћену или бесплатну дужност.

Члан 159.

Нарочити закон одређује уређење и надлежност војних судова, као и услове које морају имати њихови чланови.

ДЕО X.

Државне Финансије, државна економија и државно имање.

Члан 170.

Сваки српски грађанин плаћа држави порезу.

Пореза се плаћа по имућности.

Члан 171.

Нико се не може ослободити од плаћања порезе, ван случаја које је закон предвидео.

Краљ и Наследник Престола не плаћају држави порезу.

Члан 172.

Никаква пензија, никаква милостиња или награда не може се дати из државне касе, ако није основана на закону.

Члан 173.

Сваке године Народна Скупштина одобрава државни буџет који вреди само за годину дана.

Буџет се мора подносити Народној Скупштини у самоме почетку њезинога рада. У исто време подносиће се Народној Скупштини завршни прошлогодишњи рачун.

Сви приходи и расходи државни морају ући у буџет и у завршни рачун.

Скупштина не може предложене поједине партије буџета увећати, а

може их смањити, или изоставити. Уштеда једне буџетске партије, или буџетске године не може се утрошити на подмирење потреба друге партије или године, без одобрења законодавне власти.

Члан 174.

Ако Народна Скупштина није могла да утврди нови буџет пре почетка рачунске године, она може продужити привремено буџет истекле рачунске године све док нови буџет не буде утврђен.

Ако је Народна Скупштина распуштена или одложена пре него што реши буџет, Краљ може продужити, уз пристанак Државног Савета, буџет истекле рачунске године најдуже за четири месеца.

Члан 175.

Руде су својина државна,

Члан 176.

Право монопола припада држави. Држава може пренети то своје право на другога, али само путем закона и на одређено време.

Повластице (концесије) дају се само путем закона и то опет за одређено време.

Рударске повластице дају се по специјалном закону.

Члан 177.

Државно имање образују сва покретна и непокретна добра и сва имовна права које држава као своја прибавља и држи.

Само се законом може државно имање отуђивати, или оно и његов приход заложити или иначе оптеретити.

Члан 178.

Од државног имања разликује се Краљево приватно имање, којим Краљ слободно располаже за живота и на случај смрти по одредбама грађанског законика. За ово Краљево имање не вреди 2. одељак чл. 40 овог Устава.

Трошкове за одржавање оних државних имања која се Краљу на уживање уступају исплаћује Краљ.

ДЕО XI.

Главна Контрола.

За преглед државних рачуна постоји Главна Контрола као особено надлежство и рачунски суд. Законом ће се одредити у којим ће случајима

против одлуке Главне Контроле имати места жалби Касационом Суду.

Главна Контрола има председника и четири члана. И председника и чланове Главне Контроле бира Народна Скупштина из кандидационе листе коју саставља Државни Савет, и на којој је предложено два пута онолико кандидата колико је празних места.

Чланови Главне Контроле имају чин судија Касационога Суда а њезин председник чин државног саветника.

Члан 181.

Главна Контрола прегледа, исправља и ликвидира рачуне опште администрације и свих рачунополагача према државној каси. Она мотри да се не прекорачи ни један издатак по буџету и да се не догоди никакво пренашање сума из једне буџетске партије у другу. Она завршује рачуне свих државних управа и дужна је прикупљати све доказе и сва потребна обавештења.

Општи рачун државни подноси се Народној Скупштини са примедбама Главне Коатроле, и то најдаље за две године, рачунајући од завршетка сваке буџетске године.

Законом ће се ближе одредити уређење и круг рада Главне Контроле, као и начин којим ће се постављати њезино особље.

ДЕО XII.

Државна служба.

Члан 182.

Сви српски грађани по рођењу имају једнака права на сва звања у свим струкама државне службе, ако само испуне оне услове које закони ишту.

Члан 183.

При постављању и унапређивању чиновника пазиће се на одлично владање, способност и стручну спрему. За доказивање стручне спреме завешће се поступно државни испити у свима струкама државне службе.

Члан 184.

Сваки је чиновник одговоран за своја службена дела, без обзира на то, по чијим је наредбама радио.

Члан 185.

Чиновници полажу при ступању у државну службу заклетву: да ће Кра-

љу бити верни и послушни и да ће се савесно придржавати Устава и закона.

Члан 186.

Звања државне службе и плате чиновничке по свима струкама утврђују се законом.

Члан 187.

Задржава се установа пензије за чиновнике. Законом се одређују основи, по којима чиновник може имати право на пензију, као и по којима чиновник може бити стављену пензију.

Члан 188.

За пензију деци и удовици умрлог чиновника задржава се особени фонд основан улозима од плата и пензија чиновничких.

ДЕО XIII.

Црква, школа и добротворни заводи

Члан 189.

Унутрашња управа источно-православне цркве, припада Архијерејском Сабору.

За друге вероисповести унутрашња управа припада њиховим духовним властима.

Духовне власти, како источно-православне цркве тако и свију осталих признатих вероисповести у Србији, стоје под надзором министра црквених послова.

Уређење црквених власти и богословских школа источно-православне цркве доноси се законом по договору министра са Архијерејским Сабором.

Члан 190.

Црквене власти суде свештеницима за кривице учињене у свештеничким дужностима, изузимајући оне кривице, које се казне по кривичном закону.

Жалбе противу злоупотреба црквених власти, ма које вероисповести у земљи, подносе се министру црквених послова.

Свештена лица и црквена установе, у погледу грађанских односа и имања, потчинени су земаљским законима.

Члан 191.

Преписка духовних власти српске источно православне цркве са стра-

ним црквеним властима, Саборима и Синодима врши се са одобрењем министра црквених послова.

Службена преписка других вероисповести у Србији са страним црквеним властима Саборима и Синодима, мора се такође подносити на увиђај и одобрење министру црквених послова.

Службена писма или наредбе црквених власти, Сабора и Синода са стране не може никаква црквена власт у Србији обнародовати ни извршити без знања и одобрења министра црквених послова.

Члан 192.

Све јавне и приватне школе и други заводи за образовање стоје под надзором државне власти.

Члан 193.

Добротворни заводи или задужбине за просвету и друге добре цели, које за живота и на случај смрти оснују приватни људи својим имањем или фондовима, моћи ће опстати само по одобрењу државне власти основаном на закону. Али имање ових завода не може се сматрати као државно имање и не може се ни на што друго употребити осим на оно на што је намењено и како је намењено.

Само ако се с временом, према промењеним друштвеним и другим приликама, покаже да то није могућно, може се ово имање, по одобрењу законодавне власти, а на предлог управљача дотичног имања, употребити на друге сличне цели.

Законом ће се ближе одредити начин како ће се то чинити, као и права и дужности управљача и надзор државни над добротворним задужбинама и фондовима.

ДЕО XIV.

Војска.

Члан 194.

Сваки је Србин дужан да служи у војсци.

Рок војне службе, начин одслуживања, и изузећа од личне службе прописује нарочити закон.

Закон такође одређује каквих чиновна има у војсци, како се ти чиновници добијају и како се губе.

Члан 195.

Устројство војске прописује се нарочитим законом, а формацију њезину одређује Краљ уредбом.

Члан 196.

Колико ће се војске стално под заставом држати одређиваће се сваке године законом о буџету.

Члан 197.

Војницима под заставом суде за њихова кривична дела војни судови, по одредбама војно судских закона.

Одредбе о војној дисциплини и дисциплинским казнама прописује Краљ уредбом.

Члан 198.

Нико не може добити државну службу, ако није, по одредбама војних закона, свој рок у војсци одслужио или од војне службе ослобођен.

Члан 199.

Страна војска не може се узети у службу државну. Уговор да страна војска поседне српско земљиште или да пређе преко њега не вреди без одобрења Народне Скупштине, као што ни српска војска не може се ставити у службу које друге државе без одобрења Народне Скупштине.

Ови прописи Устава важе од дана кад их Краљ потпише, а обавезану силу добијају кад се у Српским Новинама обнародују.

Препоручујемо Нашем Министарском Савету да ове прописе Устава обзнани и о њиховом се извршењу стара; властима пак заповедамо да по њима поступају, а свима да им се покоравају.

20. новембра 1913 год.
у Београду.

П Е Т А Р, с р.

Председник Мин. Савета

Министар Иностр. Дела,
Ник. П. Пашић, с р.

Министар Финансија
Д-р Л. Пачу, с р.

Мин. Унутрашњих Дела,
Ст. П. Протић, с р.

Министар Грађевина,
Ј. П. Јовановић, с р.

Министар
Просвете и Цркв. Послова,
Љ. Јовановић, с р.

Министар Правде,
М. С. Ђуричић, с р.

Министар Војни,
Поч. ађутант Њ. В. Краља
Генерал,

Мил. Божановић, с р.

Мин. Нар. Привреде,
Д-р В. Јанковић, с р.

Н а р а д

Још неколико дана па ћемо ову 1913. год. да испратимо тамо где смо и толике друге испратили. А заједно са њом сахранићемо и толико рђавих успомена од којих се човеку диже коса на глави.

Прошних година једна нација рађаше о глави другој, религија против религије, човек против човека. Човек у то доба није смео да изађе из своје куће од страха да не би оставио кости своје у каквој пољани или долини. Путови и раскрснице су биле препуне разбојника и убица, а затвори препуни невиним грађанима наше крви. По мостовима су висили лешеве бораца за човечија права, а градове и села су разоравале епидемије и разбојници.

Тада се на једном зачу грмљавина топова храбре српске армије. Светла лица радосни битолски грађани разнесоше кроз град речи: »Нема више Ропства, нема тираније. Ми смо слободни, равноправни српски грађани, и као такви почесмо да живимо.

Онај хаос од религија и нација, почео је да осећа и мисли једнако, да заборавља на ранији крвави одношај и пружише један другоме братски руку, ухватише се раме за раме и почеше да живе културним и слободним животом. То се осећало на сваком кораку грађанина. Ни са које стране није се чуло за убиства, сви почеше слободно да дишу и циркулишу, слободно да мисле о будућем културном напредку.

Минула власт је била неприкосновена за грађанство; грађани су стрепили од жандарма и полицајаца, занемљивали су предзвезцањем сабље, скривали се од власти и у ње нису тражили правду. Данас се сматра срећним да стане пред заступника власти у коме види заштитника човечијих права, личног достојанства и својине. Данас грађанина Нове Србије обузима неописана радост кад га власт позове да чује њене праведне наредбе. Наши грађани се радују кад их браћа из старих граница позову на заједничке скупове где имају да чују нове мисли и идеје. Збор за оснивање Грађанске Касине потврђује горње наводе. Пре отварања збора дворана је била препуна грађана

свију категорија. Поред окружног начелника, председника општине и судије седели су битољски грађани свију редова. Окружни начелник седи са простим радеником у једној просторији и расправљају о заједничком послу, судија измењује мисли са сиромашним грађанином. Тако штогод десило се у Битољу први пут. Такви састанци треба да су чести јер су корисни не само за опште ствари, него и за власт и за народ, јер кад је власт близу народа може да чује све његове жеље. Грађани су цвет народа, а представници власти, у дружби са њима, служе као пример и предузимљиво воде народне ствари. И кад је тако нека не заборави ни један српски грађанин без разлике вере и народности, и пола, да треба често да се састајемо, да измењујемо мисли на добро отаџбине. А то место где се све то може да уради јесте новооснована Грађанска Касина, где сваки може да буде члан.

Битољски грађанин.

НАШИ ДАНИ

У једном селу у Банату казне једног Србина са 50 круна што је викао: Живела Велика Србија. Кад му је казна изречена он ће рећи:

„Хо, мај, та, да сам знао да је казнимо викати живела Велика Србија и да ћу платити 50 круна, што сам викао живела Велика Србија, никад не бих викао живела Велика Србија и никад више нећу викати живела Велика Србија!“

Споменик у Битољу

Доцент Универзитета у Београду г. Др. Јован Ердељановић упутио је нашем уреднишву ово писмо:

За успомену на ослобођење Битоља може се подићи леп и уједно оригиналан споменик. Ја замишљам споменик овако. То би требало да буде елегантно сазидана грађевина од самога камена, у српскоме стилу, подигнута на каквом узвишеном, видном месту било у самом граду Битољу било у његовој близини. Она би имала да представља прави уметнички храм од успомена из борби за ослобођење Битоља. Ка-

ко унутра у храму, тако и по његовим спољашњим странама требало би да буду вајарски и сликарски представљени знатни призори и знамените личности из оне дивовске борбе, коју је пред Битољем водила српска војска са Турцима. Испод сваке слике и представе да буде опширан натпис, урезан у камену, а свуда по зидовима, стубовима и другим zgodним местима златним словима урезана имена свих ратника, који су у борбама за ослобођење Битоља изгинули, помрли или рањени. Осим тога ваљало би да буде и неколико вајарских и сликарских радова, на којима би било јасно олично становништво Битоља и његове околине, те да се на тај начин очува за доцније векове и успомена на етнографски карактер оних Битољаца, који подижу тај величанствени споменик.

Наравно да би за израду таквог споменика требало доста новаца. Али зато не треба са његовим подизањем хитати. Може се, рецимо, сада, кад се прославља прва годишњица ослобођења створити основна сума, која би се после на разне начине, а нарочито приликом прославе сваке годишњице ослобођења, повећавала, тако да би се нпр. за 20 година могла скупити довољна сума, с којом би се приступило остварењу овога споменика. И тако би се приликом прославе 25 годишњице могло прославити и откривање тога споменика.

А такав споменик зацело треба да подигне Битољ, богат и велики трговачки град, највеће место у Србији после Београда, а најглавнији град у јужној Србији. Такав би споменик био једна особеност и представљао би не само историску, него и велику уметничку знаменитост српскога народа.

Примите и т. д.

Износимо ово мишљење г. доцента Др. Ј. Ердељановића и уједно отварамо анкету по овом питању.

Уредништво ће бити благодарно свакоме ко му буде доставио своје мишљење, које треба да буде написано за штампу, на једној страни листа, а обратна страна да остане празна.

Лепо молимо сва уредништва словеначких, хрватских и српских листова да донесу овај позив на анкету.

Позориште

У нашој средини налази се од пре неколико дана Повлашћено Позориште г. Мих. С. Лазића »Тоша Јовановић»; налази се наше, Битољско Позориште.

Прве три представе, што смо их са задовољством и правим душевним уживањем гледали, увериле су нас, да г. Лазићево Позориште располаже добрим ансамблом: поједини уметници и уметнице овога позоришта, без ласкања чине част имену свога духовног патрона, великог уметника српске Талије, неумрлог Тоше Јовановића.

Похваљујући игру свију уметника и уметница, ја ћу се, с погледом на ограничени простор листа, задржати на приказу само главнијих улога, из досада даватих представа:

„Б и д о“

дивна позоришна слика из питоме Мачве, у којој је велики српски приповедач † Јанко Веселиновић, у друштву са тако исто великим српским књижевником † Драгомиром Брзаком, овековечио романтично мачванско прело, успео је не може боље бити. Г. Срдановић, који је играо насловну улогу, потпуно је креирао Ђида онако каквог нам је Јанко Веселиновић хтео да прикаже, у својој психолошкој обради, овог питомог и непоковареног мачванског младића, који љуби, пати, страда и најзад, наслеђеном одлучношћу свога оца успева да оствари своје снове.—„Чича Маринка,“ Ђидовог оца, дао нам је г. Протић онаквог, каквог би нпр. Милорад Гавриловић, приказао на Београдској Позорници, само с том разликом, што је своју улогу потпуно научио напамет, док код г. Гавриловића није случај да добро зна своје улоге. Истина г. Гавриловић увек саревњиво полаже на то, да што боље етнолошки прикаже своју улогу, те би га на позорници гледали у костиму правога мачванског сујетног и осиног газде, док смо г. Протића гледали у костиму наших јунака из доба првог устанка, одприлике, у костиму Хајдук Вељка Петровића. Но, кад се узме на ум, да је Битољско Позориште ову своју прву представу тако-

рећи отело, онда се ни ова моја опаска не може г. Протићу привисати у зло, већ као пријатељски савет, да у будуће проучава нарави, обичаје и ношњу лица, који делују у дотичним комаду. — Ово у толико пре, што г. Протића видимо у још једној, много тежој улози од обичног приказивача, у улози редитеља.

„Максима“, младића који својом блесавошћу буди у посматрачу и задовољство и сажалење, г. Динић је потпуно уметнички приказао. Г-ђа Срдановићка, у улози Љубице била је врло добра; г-ца Јовановићева, у улози Петре, добра, и г-ђа Нишлићка у улози Живане, дала нам је праву слику мачванске снахе, која гине за својим девером. Само, и ако г-ђу Нишлићку одавно познајемо као добру уметницу, учинили би пријатељску замерку у избору песама, тога вечера, у толико пре што знамо, да је њен репертоар песама и веома богат и веома одличан. Зар нпр. место „Баурке“, г-ђа Нишлићка није могла да нам отпева: „Магла пала“ или што друго, из Милорадових „Селанчица?“... Режија комада није најбоље успела.

„Хасан-ага“

лепа Огризовићева прерада народне песме, из живота Срба Мухамеданаца из Херцеговине, такође је ванредно успела. Г. Протић, у насловној улози, засведочио је наше уверење о вредности његовог талента, засновано још приликом креирања своје споредне улоге у „Биду“. Играо је право уметнички, да то и јесте узрок, те се тако приметно олажала одсутност Хасан-агинице, ма да је иначе г-ђа Протићка добра уметница. — Бег Пинторовић, г. Достанић, одлично је приказан, ма да би се г. Достанићу могло приметити, да ако пледира на име уметника, онда је неопходно потребно, да сваку своју улогу загреје топлином своје душе иначе му приказ испада хладан, те и публику не може много да загреје. Г. Г. Срдановић и Динић, и ако са споредним улогама, показали су се добро, скоро одлично. Г-ца Јовановићева у улози Злате Робињице била је дивна, много боља и са више темперамента

које добре. — Режија, која је и у овом комаду била у рукама г. Протића, била је врло добра.

„Зона Замфирова“

одлично успела Сремчева прича из нишког народног живота, у врло лепој преради г. Ј. Срдановића, који је и режирао. Игра свију глумаца и глумица била је тако добра, да смо за све време представе осећали, као да се налазимо у кући каквог Нишлије староседеоца, у којој сви за другари говоре оним тако симпатичним жаргоном, кога је пок. Сремац овековечио и популарисао прво у својој »Ивковој Слави«, а затим у »Зони Замфировој«.

Једино што би се и овде као и код ранијих представа могло озбиљно приметити, то је нескромност, управо разметљивост у избору костима, који, како ми изгледа, уметнице избирају без редитељевог учешћа. Костим увек мора да одговара карактеру улоге, коју дотична приказује, иначе улога испадне смешна, ма како у ствари била добро одиграна. На пример, луксузно костимирање г-ђе Павићевићке у њеној улози Васке, измеђарке Хаџи-Замфирове, прави нескладан и веома непријатан контраст са костимом Ташане, њене газдарице, коју је г-ђа Протићка лепо приказала. — Дока, тетка Манета кујунџије, г-ђа Лазићка, и Таска, Зонина тетка — г-ђа Нишлићка, — приказале су потпуно уметнички, те је разумљиво, зашто наша публика, уз уметничку игру г.г. Срдановића — Манета, и Динића — Чорбаџи Ранђела, захтева од позоришне управе, да се »Зона Замфирова« стално одржи на репертоару и да се чешће приказује.

Ami.

ЧЕСТИТКЕ О ПРОСЛАВИ ГОДИШЊИЦЕ ОСЛОБОЂЕЊА.

Председник
Обштинске Барске
Број 2816. Ст. Бар. 14. XI. 913.

Господине Председниче!

Ваш позив, којег сте ми изволели послати за прославу годишњице ослобођења града Битоља, на који ве-

нас, тако да, не само што се нијесам могао одазвати Вашем братском позиву, веома жалим, што ми се ускратила прилика да Вам барем путем брзојава изјавим радост и весеље, коју су подручни ми грађани и ја с Вама дијелили, прво за тај српски дан ослобођења грађана Битољских и у опште на заједничком успјеху и слави победоносног српског оружја. И ако је данас веома доцно, уљудно Вас молим да изволите примити и будите тумач код тамошњег Општинског Одбора наших искрених честитања и оданости за прву годину ослобођења, са врућом жељом да брзо дочекамо виђети остало Српство ослобођено од заједничког непријатеља.

Са одличним поштованем и братским поздравом.
Председник
барске општине,
Н. Ј. Дебеља.

Крушево,

Добио сам позив за прославу годишњице ослобођења и био сам одређан за заступника крушевске општине, али ме ванредне прилике задржаше. Но дозволите ми да овом приликом кажем неколико речи.

Нема за нас светлијега и радоснијега дана од 6. новембра 1912. год. за све нас који се налазимо у околини Битоља, јер и ако је из нашега места турска војска уклоњена раније, ми смо тек онда коначно ослобођени када је наша храбра војска заузела Битољ и продужила рат до Јадранског Мора. Дакле стварно и ми смо ослобођени истога дана. Не треба да заборавимо да су тај велики догађај извршила наша браћа из старе Краљевине Србије. Наша браћа оставише пре годину дана своје породице, оставише своја огњишта, борили се с непријатељем, проливли своју крв и дошли овде да нам даду слободу и спасу нас петвековног турског јарма. И ево сад већ годину дана смо слободни грађани и у вама све добре стране слободне Војска је вршила своју влада нас присајединила, а да у каријеру културнога рада да допринесемо колико год и да је да наша отаџбина буде јака и да се боје не само мали непријатељи већ и познати велики. Нека је вечна памет погинулима! Да живи Њ. В. Краљ Петар I. С поштовањем,
Ђирић Н. Ђаконић.

Upraviteljstvo Opštine
Kotorke

Број 2516.

Kotor, 27. XI 1913.

Odnosno na časni poziv za svečanu proslavu godišnjice oslobođenja, koji je amo kasno stigao, osobita mi je čast saopštiti Tom Slavnom Opštinskom Sudu, kako je Upraviteljstvo ove opštine u sjednici sinoć drztaoј јednodуshno zaključilo da naknadno izrazi najsrdačnija čestitaња radosno pozdravljajući kosovsku osvetu.

Načelnik
M. Radimiri

Битољске Вести

Краљева слава

30. новембра о. г. прославио је Њ. В. Краљ своју славу Првозваног Андреју. Председник наше општине г. Петар Лешњаревић честитао је Њ. В. Краљу од стране грађанства нашега града и добио од Краља овај телеграм:

Господину
Петру Лешњаревићу,
Председнику општине.

Пријатно дарнут топлим честиткама драгих Ми Битољчана, о крсном имену Мога Дома, хитам изјавити им вјерно захвалност и послати им моје Краљевске поздраве.

ПЕТАР

Г. Лешњаревић је честитао Њ. В. Краљу овим телеграмом:

Њ. В. Краљу Петру I Београд. Грађанство града Битоља се осећа измерно срећно што може у слободи да честита своме милом Краљу своје име, ту светињу Србинову. Живео још дуго и дуго дични Краљу наш.

Живео Краљ! Живео Краљевски Дом!

Председник битољске општине,
Петар Лешњаревић.

Рођендан Њ. Кр. В. Престолонаследника

1. о. м. био је рођен дан Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра. Тај дан честитао наш председник општине телеграмом:

Број команданту победоносне бригаде која је ослободила Битољ, и битољски од срца честитају дан.

Ово наш ослободилац!

Председник општине,
Петар Лешњаревић.

Официрска забава

4. о. м. као на дан рођења Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра, приредили су г. г. официри овд. гарнизона забаву у дворани гимназије. Забава је била обилно посећена од стране овд. грађанства.

Имен дан руског цара

Данас на имен-дан руског цара Николе II. биће свечано благодарење у цркви Св. Богородице у 8¹/₂ ч. пре подне, а увече приређује овд. руски консул г. Кохмански велику игранку у гимназиској дворани.

Веридба

Наш председник г. Петар Лешњаревић верио је г-ђицу Атину, ћерку нашег угледног суграђанина г. Михајла Чобановића, трг.

Честитамо вереницима од срца.

Музеј града Битоља.

Наш председник општине добио је ово писмо:

Драги Господине Лешњаревићу,
При поласку на ново опредељење и на растанку са нашим славним Битољем, у који сам имао срећу ући 6. новембра прошле године са III пиротским пуком I позива после очајне борбе на Облакову 4. и 5. новембра, у коме сам са највећим задовољством службовао у првом времену његове слободе — част имам послати вам, приложених сто шездесет динара са молбом и жељом: да се од ове суме сто динара употребе за оснивање »Музеја града Битоља«, а шездесет динара раздаду битољској сиротињи, за покој душе јуначки палих Пироћана на Облакову 4. и 5. новембра 1912. год. за слободу града Битоља.

1. децембра 1912. г. у Битољу.

Са одличним поштовањем и братским поздравом

пуковник Ив. С. Павловић
помоћник битољске дивизије.

Племенитом дародавцу, који чини од једном два добра дела; општински суд изриче своју срдачну благодарност.

Инспектор полиције у Битољу

3. о. м. допутовао је уважени г. Д. Алимпић, инспектор полиције за наш рејон.

Од сада ће г. Алимпић стално остати у нашем граду, јер је Битољ за њега од сада главни инспектор.

Вест да ће г. Алимпић остати стално у нашој средини веома је обрадовала све наше грађане.

Отпутовао

Г. Миливоје Савић, инспектор министарства народне привреде, пошто је свестрано проучио стање занатлијства у Битољу, Ресну, Оуриду и Прилепу отпутовао је 30. новембра за Београд.

Допутовали.

Управник самосталне монополске управе г. Раша Милошевић и члан исте управе г. Сима Златичанин допутовали су 29. новембра у наш град.

Они ће откупити потребно земљиште за подизање монополских магацина.

Управа ће преносити све своје артикле аутомобилима од Велеса до Битоља.

Шеф техничког одељења наше општине

На одборској седници од 2. о. м. решено је да се од нове године установи техничко одељење, чији ће шеф бити стручњак за уређење града.

Уређење нашега града лежи на срцу општинској управи те је се дуго саветовала са председништвом београдске општине како би требало приступити томе послу. Назад је решено да општина ради све у својој режији, а за шефа да се изабере лице које је већ добро познато са пословима те врсте.

Дугогодишњи председник братског града Љубљане г. Иван Хрибар препоручио је за шефа нашег техничког одељења инжењера г. Јосифа Скоберне.

Г. Скоберне је млад и енергичан инжењер, који је инсталирао до сада више водовода, електричних осветљења и др.

Како су радови на којима је радио г. Скоберне испали врло добри, а уз то је препоручен од тако уважених и искусних особа, у лицу уваженога г. Хрибара, то је наш одбор и забрао г. Скоберне-а за шефа техничког одељења наше општине са платом од 10.000 дин. годишње.

Отварање гимназије.

1. о. м. је свечано отворена наша гимназија. Баци су уз пратњу војне музике ишли у цркву, а по служби је дошао прота г. I. Поповић са све

штенством и многобројним грађанством. Сви су били упућени на горњи спрат у једну собу где су били ђаци. Кад су дошли наставници извршено је водоосвећење, а прота г. Поповић одржао је врло леп говор у коме је истакао значај свечаности. Освећењу су присуствовали представници грађанских и војних власти.

Постављења у дивизији

За помоћника команданта битолске дивизијске области постављен је артиљер. пуковник г. Андрија Матијашевић; за гарнизонара битолског постављен је артиљер. п. пуковник г. Михајло Дединац; за вршиоца дужности начелника интендатуре битолске дивизије артиљер. мајор г. Драгомир Стајић.

Досадањи помоћник пуковник г. Иван С. Павловић и начелник интендатуре, виши интендант г. Драгослав Петровић стављени су на расположење министра војног.

Наша царинарница

За управника наше царинарнице постављен је г. Радомир Клајић, досадањи ревизор III кл. главне београдске царинарнице на Сави.

Анкета о споменику

Обраћамо пажњу читаоцима на рубрику **Споменик у Битољу**. Молимо свакога ко се интересује овим питањем да нам достави своје мишљење.

Из поште

У изгледу је да ће се ускоро регулисати питање о преносу поште. Како сазнајемо нарочита комисија поднеће ових дана реферат г. Министру грађевина у смислу томе да би требало пошту преносити аутомобилом на линији Струга-Охрид-Ресан-Битољ-Прилеп-Велес - Штип-Кочане-Царево Село.

Ако би г. Министар уважио разлоге комисије онда би се аутомобилима вршио у исто доба и пренос путника.

Апотеке у Битољу

Комисија за преглед апотека у Битољу завршила је свој ради поднела извештај санитетском одељењу. Све се апотеке морају саобразити нашем закону. — Извршиће се и размештај апотека. У улици Краља Петра остаће четири апотеке на Вулачу. Пре-

столонаследника Александра четири, а остале ће се разместити даље од центра вароши, тако да ће сви крајеви имати у својој средини апотеке.

Нов лист.

У Сплету покреће од Н. Године г. Оскар Тартаља нов лист под именом „Zastava“ nezavisno i slobodoumno glasilo javnoga mišljenja. Лист ће излазити на великом формату, сваког понедељника и четвртка.

Годишња претплата 22 круне.

Писмо „Зорино“

Српско акад. друштво „Зора“ у Бечу, прославило је заједно са хрватском и словеначком омладином годишњицу ослобођења Битоља. Том смо приликом издали проглас, који су неки листови погрешно схватили. *Зора није тога дана славила и своју педесетогодишњицу.*

„Зора“ старо ђачко друштво сјајне прошлости, које је Српству дало велики број истакнутих људи, прославиће своју педесетогодишњицу марта месеца идуће године. То ће бити скуп свих наших културних и националних бораца, скуп читаве српско-хрватске националне омладине.

Књижевни огласи

Крајем овога месеца биће готов „Пољопривредни Календар“ за 1914 год., који Српско Пољопривредно Друштво издаје већ близу 50 година.

Садаржај календара је следећи: Ратна песма. Краљ ослободилац. И сељак треба да је добро писмен. Избаците ралицу. Стајско ђубре. Плодност њива зависи у многоме од доброг обрађивања земље. Полегање жита. Луцерка и детелина. Да ли је боље подизати винограде калемљењем зрелих или зелених ластара. Прскање лозе противу пламењаче и прскалице. Бурад с вином треба редовно доливати. Не садите сувише густо воћке у воћњацима. Нега високих воћака. Ђубрење шљивика. Мармеладе (засађени пекмези). Напомене из неге говеди. Гајење живине. Десет заповести из живинарства. Пчела. Рад у вршкарама. Две најопасније болести свилених буба. Врење Коричине забелешке. Изволе Србије „Жеља“ приредила. Одржи измислу

старих и нових мера. Разни поштински записи Пољопривредне установе и дружења. Панађури и др.

Пољопривредно Друштво ради већ пола века на привредно — просветном напретку нашег народа; сада кад су наше старе границе размачнуте, делокруг рада Друштвеног је много и много већи и значајнији. Да би тај свој велики и племенити посао могло што боље да врши Друштво позива и овом приликом све своје пријатеље, да га помогну, растурајући у народ ову корисну а притом веома јефтину књигу (цена је календару 0.50), коју би требала да има свака српска кућа.

Нарочито молимо г. г. свештенике, учитеље, државне економе, општинске деловође и све државне власти проширене Србије да се заузму, те да „Пољопривредни Календар“ за 1914 год., дође и у најзабаченије крајеве наше Отаџбине.

Појединци се могу непосредно обраћати за Календар Српском Пољопривредном Друштву (шаљући 0.50 у поштанским маркама).

Поверенике молимо, да нас известе колики број Календара мисле, да би могли продати, те да им одмах и пошаљемо, а по извршеној продаји — најдаље до 1. фебруара 1914. — да нам пошаљу новац и непродате Календаре.

За овај труд Друштво даје препродавцима на име рабата 20% на 50 а 30% од 50 па на више продатих Календара.

Управа Српског Пољопривредног Друштва.

Занатлијски покрет у Србији.

[Алманах].

Поошлост 1830. | Садашњост 1912.

Уредио сам Алманах о занатлијском кретању у Србији. Исти је обухватио целокупну радњу занатлија за побољшање, напредак и одржање доброг стања занатлијства и занатства у земљи. Прибрани су сви радови како старих мајстора, тако и нових са савременим идејама. Изложена је целокупна радња око удруживања и борба за суверени закон и установе, које су биле неминове потребе, за рационални напредак у земљи у економно-привредном правцу. Једном речи овај Алманах, који предлаже занатлијама

под насловом „Занатлијски Покрет у Србији“, обухватио је све што се је досада занатлијском борбом, законским одредбама од стране државних фактора добити могло. У овај Алманах, као радници за опште добро и поборници за идеју, ушли су сви они који су узели учешћа у покрету, како у престоници, тако и у целој Србији. Тако исто изложене су све занатлијско-радничке хумане организацији, задруге прерађивачке, потрошачке итд., чисто занатлијски новчани заводи и рад политичких борбених удружења. Алманах је подељен на дванајест делова у шест свезака и изнеће целокупно 100 штампаних табака. Цена свесци је 2 динара. Новац треба слати: Београдском Занатлијском еснафу или Занатлијској Кредитној Банци у Београду, а спискове претплатила под писаном уреднику Алманах, који јамчи за тачну испоруку дела. Сваки скупљач добија као награду на 10 комада један комад.

Димитрије Ј. Јанковић—Robespierre новинар.

уредник „Занатлијског покрета у Србији“. Београд, Војводе Добриња ул. бр. 16.

Изашла је из штампе књига:

Ко је крив човек или жена.

написао

Душан Славић.

Штампа Савића и Комп. 1914. г.

Цена 0.50 дин.

Бранково Коло

лист за лелу књижевност, уметност и поуку.

Овај наш угледни књижевни лист навршује деветнајест година од свога излажења.

Лист је увек пун одабраних ствари наших најугледнијих писаца, те препоручујемо нашим читаоцима да се од нове године предплате.

Изашао је 3. број

Чувар Здравља.

уређује

Др. Добр. Гер. Поповић

окр. самоуправни хигијеничар.

Ово је месечни часопис окр. одбора окр. крагујевачког за просвећивање народа у чувању здравља.

Ни један округ у Србији није толико учинио за народно здравље колико крагујевачки. Ни у једном округу нема толико самоуправних лекара колико у крагујевачком.

То је једини округ који има, из својих средстава, свога хигијеничара. Округ издаје овај часопис, који раздаје бесплатно народу.

Од колике користи може да буде часопис нека каже негова садржина: 1. Заразне болести, 2. Купатило, 3. Штетне навике и обичаји, 4. Извештине кувања, 5. Врачање и гатање, 6. Пази на навике свога детета, 7. Домаћи лекар, 8. Поучне ситнице, 9. Како је ђаво заслужио кору хлеба, 10. Изреке о здрављу.

Milan Plut

По македонском бојишћу
Ljubljana 1913.

Samozaložba — Tiskal Dragutin Hribar.

Писац ове књиге, као дописник неких листова ишао је са нашом Гармиом све до Битоља, те је имао прилике да види цео ток ослободилачке војне и опише их што му је врло лепо пошло руком.

Цена 2 круне.

Рад у одбору и општини.

Записник

одборске седнице одржане на дан 11. новембра 1913 г. Присутни одборници: г. г. Алеви, Анести, Генали, Оцевић, Крапчевић, Лозанић, Грујић, К. Козмеску и Мајмука.

Председава председник г. Пет. Лешњаревић, записник води секретар г. Мих. Лучић.

I.

Председник отвара седницу и извештава да је према раније расписаном конкурсном потребно приступити избору општинског благајника од пријављених кандидата, којих има на броју двадесет. После дуже дискусије решено је: да се телеграфским путем пита кандидат г. Крапчевић, порезник из Ивањице, у коме, најкраћем року може предстати на дужност општинског благајника и шта нуди за потребну кауцију, у случају да буде за благајника изабран. Ово је учињено стога што је Крапчевић од свих кандидата најозбиљнији по поднетим ква-

лификацијама, и што је општини потребно што пре да има благајника.

II.

Председник саопштава да је буџетом општинским за ову годину предвиђена, као приход, и такса за варошко осветљење, чишћење улица и изношење ђубрета из приватних домова. Ова такса још није одређена према томе није се ни могла прикупити и унети у општинску касу као приход. Зато предлаже да одбор реши колика се такса има наплаћивати за осветљење вароши, колико за чишћење улица и изношење ђубрета из приватних домова као и да се реши шта ће служити као критеријум за одређивање ових такса. *Решено* да се као критеријум за одређивање ових такса узму центар и периферија вароши и према томе да се једна воћа такса наплаћује за домове у центру, а друга, мања такса за домове на периферији. Сем тога сви домови (дућани, кафане, хотели, прив. куће) имају се класирати на редове с обзиром на њихову вредност. Да буде и да се наплаћује ова такса:

I. за осветљивање вароши.

1. куће:

а). у центру:

I ред	12 дин.	годишње
II »	9 »	»
III »	6 »	»
IV »	3 »	»

б). на периферији:

I ред	9 дин.	годишње
II »	6 »	»
III »	3 »	»
IV »	1.50 »	»

2. дућани:

а) у центру

I ред	9 дин.	годишње
II »	6 »	»
III »	3 »	»

б). на периферији

I ред	6 дин.	годишње
II »	3 »	»
III »	1.50 »	»

3. кафане:

а). у центру

I ред	12 дин.	годишње
II »	9 »	»
III »	6 »	»

б) на периферији

I ред	9 дин.	годишње
II »	6 »	»
III »	3 »	»

4. ханови: у центру и периферији

I ред 18 дин. годишње

II » 12 » »

5. хотели: у центру и периферији

I ред 24 дин. годишње

II » 18 » »

II. за чишћење улица и изношење
Ћубрета из прив. домова.

7. куће:

а) у центру

I ред 12 дин. годишња

II » 1 » »

III » 6 » »

б) на периферији

I ред 9 дин. годишње

II » 6 » »

III » 3 » »

IV » 1,50 » »

2. Дућани:

а) у центру:

I ред 9 дин. годишње

II » 6 » »

III » 3 » »

б) на периферији

I ред 6 дин. годишње

II » 3 » »

III » 1,50 » »

3. кафане:

а) у центру

I ред 12 дин. годишње

II » 9 » »

III » 6 » »

б) на периферији

I ред 9 дин. годишње

II » 6 » »

III » 3 » »

4. ханови:

у центру и периферији:

I ред 18 дин. годишње

II » 12 » »

5. хотели:

у центру и периферији:

I ред 24 дин. годишње

II » 18 » »

Који ће део варош и бити у центру, а који на периферији одредиће нарочита комисија. За овим је седница закључена.

ПОЗИВ НА ЛОВАЧКИ ЗБОР

Битољски округ богат је ловом и крупним и ситним. Да се неби корисна дивљач брзо утаманила неправним ловљењем а да би се штетна дивљач уништавала смишљеним ловљењем и хајкама потребна је организација ло-

ваца ловачко удружење, ловачки клуб.

Стварањем таквог удружења желимо не само да гајимо један велики и отмен спорт, већ и да подижемо витешки дух нашега народа.

Стога овим позивамо све ловце града Битоља без разлике на веру и народност, да дођу на Ловачки Збор, који ће се одржати у кафани Централ у недељу 8. децембра ове године у 2 сата после подне.

Дневни ред збора:

1. Отварање збора и избор председника збора

2. Упис у чланство.

3. Претрес привремених правила удружења.

4. Избор управног и надзорног одбора и ловачког суда.

5. Решење о издавању ловачких карата дозвола (тескера) за ловачку годину 1913 и 1914.

3. децембра 1913 год.
у Битољу.

Сазивачи збора:

Живан Митровић, пешад потпуковник, Андоначи Пренда, трговац, Др. Милош Радосављевић, окружни економ, Борис Гавазов, ковач и Синан Денчо приватијер.

ВОЈНЕ НАБАВКЕ и КОНКУРСИ

КОНКУРС

Командант XVI пешад. пука „Цара Николе II.“ решио је: Да се у музику XVI пешад. пука „Цара Николе II.“ могу примити 20 младића за изучавање музике.

Ко жели ступити у ову музичку школу не сме бити млади од 14 ни старији од 17 година.

Младићи који ступају у ову школу треба да су свршили најмање 4 разреда основ. школе.

При ступању у ову школу треба да понесу поред молбе крштеницу школску сведоцбу, уверење о владању и одобрење од родитеља.

Школа постоји под не посредном наставом капелника музике.

Кандидати који ступају у ову школу морају одслужити прописан рок по члану 66 закона о устројству војске.

Пријаве се примају свакога дана у канцеларији капелника музике (Бела Касарна).

Из канцеларије команданта XVI пешад. пука „Цара Николе II.“ 28. Новембра тек. год. у Битољу.

Набавка бунди — кабаница.

За команду битољске дивизије потребно је израдити извештај број бунди — кабаница — за војнике по стражама.

Лица која би се примила израде поменутих бунди треба да дођу у интендантуру битољске дивизије где ће добити потребна упуства за испоруку и услове за исте.

Лицитације за месо и хлеб.

У интендантури битољске дивизије одржаће се лицитације:

5 децембра за месо крушевског гарнизона,

9 децембра за месо битољског гарнизона.

У Битољу за хлеб 10. за зоб 11. децембра;

У Охриду за хлеб 7., у Струзи 10. децембра;

У Прилепу за месо 11. децембра;

У Крушеву за хлеб 6. децембра; и у Дебру за зоб 12. децембра.

На дан 30. децембра тек. год. узгради општине битољске одржаће се јавна лицитација за издавање под закуп реновираног општинског хотела „Босна“ са кафаном, кухињом под овим условима:

1.) Закуп ће трајати 6 година;

2.) Закупац мора имати и на дан лицитације показати лично кафанско право;

3.) Закупац се мора обавезати да хотел и кафану снабде свим потребним новим намештајем, и намештај ће набавити под надзором општине;

4.) Хотел за сада има 12. соба, а дозиђује се још 12. те ће се закупач обавезати да узме под закуп и ове нове собе кад буду довршене.

Детаљнији услови одредиће се уговором.

О ИЗ ГРАДСКОГ ФИЗИКАТА ОД 25. СЕПТЕМБРА ДО 16. НОВЕМБРА ТЕКУЋЕ ГОДИНЕ УМРЛО ЈЕ ГРАЂАНА ОД:

БОЛЕСТИ	Мушких	Женских	Православ.	Мухамед.	Мојсијев.	Свега	ПО ГОДИНАМА
Кахексија	2	4	3	3	—	6	од 1—10 = 18
Туберкулоза	2	11	5	7	1	13	од 11—20 = 5
Бронхитис	3	2	2	2	1	5	од 21—30 = 6
Gastroenter.	—	1	—	—	1	1	од 31—40 = 4
Стар. изнемоглост	2	5	3	4	—	7	од 41—50 = 25
Мана срца	—	4	—	4	—	4	од 51—60 = 5
Шлог	—	1	1	—	—	2	од 61—70 = 2
Рак	—	1	1	—	—	1	од 71—80 = 3
Грч	—	1	—	1	—	1	од 81—90 = 1
Запал. Плућа	2	1	1	2	—	3	од 61—100 = 2
Combustio							
Nephritis							
Dysent. chron.	1	—	1	—	—	1	
Зап. Трб. опне	1	1	—	2	—	2	
Pneumonia							
Бојниња	1	—	1	—	—	1	
Порођај	—	1	1	—	—	1	
Diphtheria	1	—	1	—	—	1	
Lithiasis							
Heus							
	15	33	19	26	3	48	Свега 48

СТЕЧАЈ

за израду планова за регулацију и уређење града Скопља.

Суд општине града Скопља расписује стечај за израду планова за регулацију и уређење свога града.

I

Од конкурента се тражи:

1.) Генерални регулациони план у размери 1:5000, са поделом града на рејоне за трговину, индустрију, војску и чисто за становање. У том плану треба назначити и места за јавне грађевине као: саборну цркву, општински дом, универзитет, палату правде, позориште, окружно начелство, учитељску школу, три гимназије, ентралну пошту и телеграф, царинарницу и пореску управу, централно тржиште, болнице, основне школе по квартовима; уцртати јавна постројења: паркове, скверове, стадион за гимнастичка вежбања и утакмице, одредити место за гробље ит.д.;

2.) Детаљни план у размери 1:2500 у коме треба да буду уцртани сви објекти побројани у тач. 1.) а сем тога: уписане ширине улица, назначени просечни падови њихови, с обзиром на подесан саобраћај и најрационалнију канализацију, уцртана саобраћајна средства (трамваји), корекција Вардара и Сераве, назначена места будућих мостова, и, извршити идеалну поделу главних блокова на плацеве;

3.) Да главнија места: јавне трговине, раскрснице главних улица и у опште места која треба архитектонски обрадити, нацртају у размери 1:1000 до 1:500;

4.) За попречне пресеке улица да израде типове у размери 1:200 до 1:100;

5.) Да по могућству израде перспективне изгледе појединих карактеристичних места, а при томенарочиту пажњу да обрате на постројења око Душанова града и у њему.

6.) Да изаберу и на плану означе места за будуће уметничке објекте споменике, чесме, мостове ит.д.) и да то са непосредном околином по могућству нацртају у перспективи;

7.) Да даду детаљан опис и објашњење планова.

II

Ситуационе планове у размери 1:5000 и 1:2500 добиће конкуренти у географском одељењу Главног Генералштаба, Крунска улица Број 11. у Београду. Цена тих планова је (10.) десет динара комплет.

III

Рок предаје је 15. јуни 1914. године. Пројекте треба послати у запечатеном завоју са знаком (мото) на завоју и на запечатаном писму, у коме је име пројектанта, на адресу: Суду општине града Скопља, са назначењем и на завојуна писму: „Пројекти регулације града Скопља“.

IV

На овај стечај имају права учествовања инжењери и архитекти српски држављани, а за тим Срби ван Србије, Хрвати и Словенци,

V

Награде су предвиђене ове:

1-ва награда . . .	7000 динара
2-га „ . . .	4000 „
3-ћа „ . . .	2500 „

А сем тога жири задржава право да даља два добра пројекта евентуално може предложити општини града Скопља за откуп по 750 динара.

Сви награђени и откупљени пројекти су својина општине града Скопља. Ненаграђени се планови враћају.

VI

Чланови су оцењивачког суда:

Председник општине града Скопља г. Спира Хаџи Ристић; инжењерски технички пуковник, г. Стеван Бошковић, начелник географског одељења Главног Генералштаба; архитект Милорад Рувидић, професор универзитета; инжењер г. Пера Поповић, виши архитект Министарства Грађевинара.

Овим се допуњује и мења стечај-оглас овога суда од 12. овог месеца Број 20070 који је у неколико листова обзнањен.

Од суда општине града Скопља 20. новембра 1913. год. Бр. 20275 Скопљу.

У П И С

Геодетска и Грађе-

винска академија

ПРОФЕСОР АНДОНОВИЋА

Државом призната виша средња техничка школа
у Београду

врши упис ученика за стручну спрему: ГЕОМЕТАРА (порезника), ГРАЂЕВИНАРА, ГРАЂЕВИНСКИХ ПРЕДУЗИМАЧА, ГЕОМЕТАРСКИХ (порезничких) и ГРАЂЕВИНСКИХ ПОМОЋНИКА, и ТЕХНИЧКИХ ЦРТАЧА.

Сваки, који има неколико разреда средње школе, може у овој Академији успешно да се спреми, да буде користан себи, општини и држави, као СТРУЧАН ТЕХНИЧКИ РАДЕНИК, нарочито сада, када је велики број стручно спремних људи потребан и за ново ослобођене крајеве наше увеличане Краљ. Србије.

Они, који сврше Академију имају право на дипломски испит па и диплому Геометра (порезника) или Грађевинара.

Писмена и усмена обавештења дај

ДИРЕКЦИЈА

Стан Академије Бранкова ул. 23 Београд.

Телефон бр. 18-37.

СЛОВЕНАЦ

стар 33 година, са вишегодишњом праксом тражи службу управника дрворезачке радионице. Извежбан је у резању јеловине и прављењу буквих и храстових паркета. Упитати уредништво овог листа подшифром „Поштење“.

1—5

Цене огласима у нашем листу суврло ниске. Наш се лист у граду и околини највише чита те је веома погодан за оглашавања.

К Њ И Г О В О Ђ А

самосталан раденик, верзиран у свима гранама банкарског рада, 31 годину стар, влада српским, немачким, мађарским а донекле и романским језиком, тражи места у којем новчаном заводу.

Адреса у администрацији овога листа.

1—5

ЦЕЛОКУПНОГ ЛЕКАРСТВА**Д-р А. Стојановић**

шеф унутр. одељ. ст. војне болнице.

Лечи унутрашње, дечије и венеричне болести.

ПРИМА ОД 10—12 и 4½—6 ПО ПОДНЕ

Стан Краља Петра ул. бр. 70.

Општинску сиротињу лечи бесплатно у болници.

2—5

**ПРВА КРАЉ. СРП. ФАБРИКА СЛАМНИХ ШЕШИРА
МИЛАНА ЈЕЧМЕНИЦЕ И К^о
АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА**

Препоручује израђевине своје сопствене фабрике сламних шешира које израђује у свима могућим формама како мушких тако и женских од најевтинијих до најскупљих, даље препоручује особите форме дечијих шешира, а тако исто и веома велики избор панамашешира у разним ценама и одличним квалитетима и финоћи изради, који ни најмање не уступају квалитету и изради страних фабрика.

Рачунамо да ће нас наши нови суграђани својски и пријатељски разумети, да је нама стало до тога да нашу индустрију у што јачем обиму распростремо у целој нашој домовини.

Наш путник са најелегантнијим избором мустара посетиће у најкраћем року све наше нове крајеве, те се према томе надамо да ћете ваше поруџбине задржати до његовог доласка.

Поруџбине се могу извршити поштанским пакетима брзо и тачно. Само молимо да се при шиљању поруџбина означи тачно прва поштанска станица преко које би се могли пакети послати.

2—10.

КРАЉ. СРПСКА ПОВЛАШЋЕНА
ФАБРИКА **СТАКЛА**

ТЕЛЕФОН ФАБРИКЕ
 У ПАРАЋИНУ БР. 8.

ТЕЛЕФОН КАНЦЕЛАРИЈЕ
 У БЕОГРАДУ БР. 1410.

ЖИРО РАЧУН

КОД БЕОГРДСКЕ ЗАДРУГЕ

Израђује све врсте ШУПЉЕГ, шоковског, ПРЕ-
 СОВАНОГ и ФИНОГ БИЉУРСКОГ СТАКЛА;
 ЦИЛИНДЕРЕ за ЛАМПЕ;
 ФЛАСHE за ПИВО и МИНЕРАЛНУ ВОДУ;
 БАЛОНЕ оплетене прућем;
 СТАКЛЕНИ ЦРЕП за покривање и све остале
 стакларске артикле.

Цене су умерене и јефтиније од цена стакла-
 рија страних фабрика.

Мустре стакла могу се видети код:

ЗАСТУПНИШТВА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

у Скопљу

и код фирме

СИНОВИ АВРАМА МИЗРАХИЛ

у Битољу

где се могу сазнати цене и услови продаје.

ИЗЛАЗИ ЈЕДАН ПУТ
НЕДЕЉНО
а по потреби и
ванредно

Цена годишње 5 дин.

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ВЕСНИК ОПШТИНЕ ГРАДА БИТОЉА

ОГЛАСИ СЕ ПРИМАЈУ
по умереној и
утврђеној
цени

Број . . . 0.10 дин.

Број 4

Битољ 27 Јануар 1913 год.

Година I

НОВО ДОБА

Уласком победоносне српске војске у Битољ, створено је у нас ново доба. Ми смо раскинули не само са једним старим, апсолутистичким, режимом, већ и са многим традицијама и навикама које су биле неминовни пратиоци таквога режима. Ушли смо у нов политички живот и примили смо на себе нове дужности и обавезе. Нове дужности су нам заједничка брига о напретку наше отаџбине, учешће наше у јавне послове, старање да нам отаџбина буде напредна и сретна. Нове обавезе су нам моралне и материјалне жртве које треба да подносимо, да бисмо обезбедили опстанак и напредак наше државе.

Живећи досад у једној потпуно депотској и апсолутистичкој држави, лишени свију грађанских права и отуђени од свију јавних послова, ми смо мислили да се наша грађанска дужности почиње и свршава са отварањем изатварањем нашег дућана да благодет коју нам отаџбина пружа, то је мала царина на поједине артикле животних намирница. За друге какве културне и напредне тековине ми нисмо знали, јер за то није знала ни врховна управа, нити се икад она старала да их створи.

Међутим, да би нам отаџбина била напредна, треба да и ми сами подносимо извесне жртве, да смо увек готови да примамо све обавезе које нам она налаже, без оклевања, без размишљања.

Далеко од јавних послова, ми смо досад имали мало обавеза и мало смо се бринули о напретку наше земље. Стога ће нам, може бити, теш-

ко пасти у почетку неке нове обавезе које примамо на себе, нове дужности према отаџбини. Међутим заборављамо да ће нам оне жртве које будемо подносили уродити стоструким плодом и да ће нам оне обавезе које примамо према држави допринети једино нашем личном благостању.

Некима, на пример, тешко пада што се не отварају већ наше варошке школе и што се не допушта у њима рад. Међутим заборављају да сви српски учитељи и професори још су непрестано на бојишту, далеко од својих кућа и породица и да и њихова деца седе код куће беспослена као и наша.

Другима, можда, тешко пада цери на робу коју увозе, и ако у томе они најмање губе. Међутим заборављају да само богата држава може да буде напредна и да унапредној земљи и сами грађани су напредни и богати.

Једном речи, ми још нисмо навикли да се жртвујемо за отаџбину, да је сматрамо као своју ширу породицу чије нам благостање треба увек да је на уму. Ми ћемо се на то постепено навикавати и кад осетимо све користи које ће нам она донети, онда ћемо је завоleti како она заслужује и нећемо жалити за оне жртве које будемо за њу поднели.

Наши дани

За време битке код Прилепа на Бакарном Гувну, Турци нађоше једну нашу батерију и осуше свом жестином артиљериску ватру на њу. Ватра је била тако јако да се војници наше батерије мало поколебаше и почеше да вичу по запрегу,

те да са топовима одступе и заузму другу — Турцима непознату — позицију. Командир батерије виде да би то јако омело добар исход борбе, а да заповест, само по себи, не би довољно утицала на морал војника, те прибегне другом среству.

Стаде пред војнике и показујући им на разрушене дворе Краљевића Марка довикн им: „Синови! Зар не видите да вас гледа Краљевић Марко? Напред!“ Војници се намах вратише топовима, нађоше турску батерију и за неколико је минута уништише.

Будућност Битоља

Битољ има све природне услове да постане најважнији трговински и индустријски центар и да за борављење и живот буде најлепша и најудобнија варош. И по плодности околине у којој лежи и по месту на коме се налази, она је одређена да постане најважнији центар наше јужне Србије. Широка и пространа равница између Прилепа, Лерина, Ресна и Битоља представља најплоднији и најбогатији предео с ове стране Вардара. И ако се овде земља врло примитивно обрађује, ипак су жетве богате. Са ових плодних равница и при оваквом начину обрађивања земље скида се преко године два рода. При бољој и савршенијој култури земљишта и исушивању мочарних крајева крај Шевнице и Црне, ови би крајеви дали тако обилату жетву, да би се цела наша Србија могла да исхрани. Од свих крајева, које је наша војска ослободила, ови су гото-

во једини, који ће у материјалном погледу бити нека накнада за огромне материјалне губитке наше у овом рату и једини који ће помоћи брзом економском уздизању наше државе. Велика и многољудна варош као што је Битољ у овој плодној равни има и мора да има сјајну будућност. До сада, под турским режимом, Битољ, поред свег природног богатства околине у којој лежи, није показао велике напретке. Зашто?

Поред многобројних разлога стоје три као најглавнија. Први је разлог што на селу постоје феодални односи: аграрно питање, које ће Србија одмах после мира решити, стајало је увек као највећа препрека напредном развијању привреде, потрошње и живота на селу. Богатство природе при оваквим економским односима остало је неискоришћено: становништво ових крајева живело је у мизерији при свој могућности, коју му је природа пружала да буду имућније и да боље живе. Разумљиво је онда, што и варош, и ако је лежала у по природи богатој околини, није напредовала, јер се богатство није ни купило нити се у руке народне стицало нити је народ имао развијених потреба да их из варош подмири. Решење аграрног питања, враћање земље саљаку, рационално обрађивање земље, развијеније културне потребе становништва, увећање и произвођачку и потрошачку моћ овдашњег живља, а Битољ као центар у који има да се стиче и из кога има да се разлива све то богатство, ојачаће, оживеће, процветаће.

Други је разлог: *осуство правне сигурности*. Привреда, трговина, индустрија могу да успевају само у правој држави. Тамо где нема сигурности за имовину и за кредит, тамо се капитали никад не пласирају. Привреда се развија само колико живот да одржи, трговина се ограничава на најмању меру, а капитали се само пласирају у предузећа која држава гарантује. О развијању кредита, без кога трговина и индустрија не могу да живе, не може бити ни речи у држави, која не само да не пружа гаранције за обезбеду кредита и брзу принудну наплату дугова, већ која не осигурава ни сам живот. А Турска је била таква држава у којој ни живот а камо ли имовина нису били

сигурни. Под новим пак српским режимом, радиност ће добити пуну гаранцију: не само да је данас обезбеден сваком живот и имовина, већ брзи рад полиције и законски рад судова, омогућиће брзо развијање и привреде и трговине и индустрије и кредита у колико за то постоје објективни услови. Тако ће Битољ у коме ће и трговина и занатство и индустрија процветати осетити у брзо благодети новог режима.

Трећи је разлог: *што је Битољ као важан трговачки центар био оцепљен од целокупне Македоније и Албаније*. Битољ није имао везе са Охридом, Елбасаном, Драчом, Дебром, Крушевом, Прилепом — или, тачније речено, имао је спору рабациску и кириџијску везу путевима рђавим и у зимско доба често непроходним. Међутим зна се да су саобраћајна средства артерије кроз које струји привредни живот. Нема ли њих, привредни живот је спречен, загушен, умртвљен. Стога је трговина земаљским производима и промет колонијалне и манифактурне робе био ограничен на најмању меру.

Србија пак саградиће одмах железнице и тим усавршеним саобраћајним средством дати полета трговини и индустрији. Како ће Србија добити трговачки излаз на Драч, то ће се од-

мах саградити и железничка пруга Драч — Охрид-Ресан — Битољ, и из Битоља преко Прилепа и Велеса спожити са вардарском пругом. Јадранска железница која иде са Дунава, преко Ниша и Дебра на Драч, везаће преко Тетова и Кичева и нашу варош. Поред тога Битољ ће добити директну везу са Цариградском пругом која ће од Битоља ићи преко Муријева, Дојрана на Серез. Понајпре ће се пожурити да се Грчка веже са Србијом. То ће се учинити пругом, која ће се од Битоља саградити до Корче. Тако ће Битољ у једној великој железничкој мрежи постати центар у који ће се богатства свих крајева сливати и из њега у друге крајеве одливати.

Кад се још не заборави огромно рудно благо које лежи у овим крајевима и кад се зна да ће се одмах капитали почети пласирати у експлоатацију тих рудника и кад се зна да су нам ту на домаку два велика језера, Преспанско и Охридско, пребогато рибом најбољом на Балкану, онда се може лако створити слика будућности града Битоља као великог центра радиности јужне Србије. Процветаће наш град и зрачиће на нашем лепом југу културом, просвећеношћу и радиношћу на срећу и благостање свих нас.

ИЗ ДРУГИХ ЛИСТОВА.

Француски генерал о нашој војсци

Политика у бр. 3238 од 29 јануара ове године доноси под горњим насловом ову белешку.

Ађутант IX пука II позива, капетан прве класе Милош Јоксић, који је један од првих српских официра који су слати у француске трупе, сетио се за време рата свог негдашњег команданта, генерала Брижера, доцнијег француског генералисимуса и послао му са бојишта, после кумановске битке, једну карту са поздравом. На ту карту генерал Брижер одговорио је овим лепим и интересантним писмом, које доносимо у целини:

Драги капетане,

Дубоко сам дирнут вашим сећањем и захваљујем вам што сте се сетили

да, у сред рата, пишете своје негдашњем корпусном команданту. Ваша војска, као и војска ваших савезника, је дивна и ја вам из свега срца честитам на вашим сјајним и брзим успесима. Ви сте сви показали, и једни и други, шта може да учини један храбар, истрајан и родољубив народ, који има одређен циљ пред очима и који хоће да га постигне.

Наравно, све још није свршено, по крај свих ваших полета. Тешкоће ће тек сад да настану, али ћете их ви савладати, ако и даље будете сједињени и ако будете енергични и храбри.

Кад бих се усудио, ја бих писао вашем суверену, да му изјавим своје дубоко дивљење и своје жеље за остварење целог његовог програм. Он је године 1870 био у Француској у истом осамнаестом корпусу, у коме

сам био и ја, те смо се заједно борили. Он је био у штабу прве дивизије, а ја у корпусном штабу као први ађутант генерала Бајоа. Али он се тога можда не сећа.

Желим вам сваку срећу, драги капетане, и хвала вам још једаред што сте се усред борбе сетили и мене. Ваш одани,

Генерал Брижер.

Захвалност Јевреја

Ми смо већ донели вест да је српска влада пустила из ропства све заробљенике Јеврејске народности. Та је вест обрадовала све наше суграђане *Јевреје*. Сада *L' Independant*, лист који излази у Солуну на француском језику, доноси у № 34 од 4 фебруара ову белешку:

„Г. Пашић и Израилска општина. Г. Балукчић, српски консул у нашој вароши, вратио је посету Њ. Ем. Великог Рабину, јуче по подне. Велики рабин користио се овом приликом да умоли г. Балукчића, који је данас баш отпутовао у Скопље и Београд, да преда Њ. Екселенцији г. Пашићу, председнику министарског Савета Краљевине Србије, писмо солунске израилске општине у коме се г. Пашићу захваљује на искреном заузимању у корист ослобођења из ропства свих војника Јевреја, које је српска војска као турске војнике у овом рату заробила.“

Битољске Вести.

Лажни гласови

С времена на време, скоро сваки дан, разнесе се кроз Битољ по који нови лажни глас. Ти гласови се распростиру или од путника који долазе у Битољ или излазе из овдашњих кујни. Ти се гласови, једном у свет пуштени, ревносно свуда разнесе и донесе штете и мирном развиту трговине, одржању мира и реда и спокојства грађана. Ти гласови, који су лажни до очевидности и стоје у супротности са стварношћу, са оним што постоји, што сваки види, узбуњују грађане и ремеће рад и мир у вароши.

Ради обезбеђења трговине и осигурања мира и реда у нашој вароши, полиција је предузела енергичне мере да ухвати сваког оног који измишља и растура ове лажне гласове. С тога се грађанима препоручује да не примају и не разnose по вароши ове гласове, јер ће сваки ко то чини бити кажњен врло великом казном.

Једна пријатна честитка

Наше начелство добило је ову честитку:

„Грађани села Личја, срез и округ нишки, сакупљени на дан прославе Светога Саве у школи личкој најсрдачније честитају празник Св. Саву српским школама у Битољу и свима школама у вашем округу, хвалећи и славећи Бога што срећно доживише да тај српски празник могу од сад слободно прослављати у слободној и великој Србији.

Такође и ученици и ученице школе личке честитају својим друговима свима ученицима и ученицама основних школа добивену слободу и празник Св. Саву.

Живео српски Краљ Петар II!

Живео Престолонаследник Александар ослободилац Битоља!

Живео краљевски дом!

Свештеник—учитељ, Драгутин Пешић, Никола Ранђеловић, трг. бив. нар. посланик, Вукашин Ђорђевић председ. општ. личке, Игњат Јовановић кмет, Милија Златковић.

Наша царинарница

У прошлости броју објавили смо оснивање *Битољске царинарнице*.

Сада јављамо да је царинарница још под 18. текућим, отпочела свој рад, подвргавајући царинењу сву робу која се уноси у наше нове области или се износи из њих.

Царинење робе врши се *по вредности*, која се има утврђивати оригиналним рачунима. Рачуни треба да буду писани на француском језику. Прималац робе мора на рачуну изјавити под својим потписом да јамчи за оригиналност рачуна.

Царина се наплаћује у злату и износи на увозну робу 11%, а на извозну 1%, по вредности.

Поред царине установљена је и *контрабуциона такса*, коју наплаћује царинарница при увозу предмета подложних плаћању те таксе.

Увозник је власан да *контрабуциону таксу* може пребацити на потрошача.—

Наплата *контрабуционе таксе* врши се у злату од 100 кгр. тежине и износи за: *со* 17'60 дин.; *петролеум* 54'65., *жижице* 126.— дин., *алкохол* 117 дин., *цигар папир* 281.— динар., *шећер* 30 дин., *кафа* 100 дин., *чоколада* и заменице чоколаде 30 дин., *заменице кафе* 30 дин. *уље за јело*: сезамово, памуково, маслиново и др. 20 дин., *пиво* 20 дин., *фина вина*: шампањ, малага, кипар 200 дин. *Ликер*, *рум* и *есенција* за пића 100 дин., и *коњак* 50 дин.

При *царињењу* робе узима се тежина означена у товарним листовима, ако уз фрахт има и тачна спецификација робе. У противноме вршиће се редовно премер целокупне робе, односно премер сваког колета по наособ.—

Ако би заинтересованима била потребна још каква обавештења о поступку при *царињењу* робе, може их добити у канцеларији царинарничној свакога радног дана од 8—12 часова пре подне и 2—4 часа по подне.—

Бугари Српском Црвеном Крсту

Колегијум учитеља овдашњих основних бугарских школа приредио је концерт у корист српског друштва Црвеног крста. Чист приход овога концерта у 632:60 динара, колегијум је предао начелству и ово је послало већ ову суму главном Одбору Друштва Црвеног Крста у Београду.

Привредни рад у нас

Министарство Народне Привреде ради на плану за подизање привреде у овим новим крајевима. Одређени су нарочити стручњаци и добри познаваоци ових крајева да још једном прођу ове крајеве и проуче шта треба *најпре* учинити за унапређење привреде код нас.

Пре неколико дана био је код нас у Битољу г. Д-р Лаза *Богђевић*, инспектор Министарства Народне Привреде, да се упозна са привредним установама које су постојале овде за време Турака и да види да ли се зграде и државна имања могу искористити за установе које ће сад наша држава овде подићи.

Нас радује овај рад, јер видимо да

је наша држава прегла да покаже: да је Србија пролила крв својим синова не само да нама, робовима до садањим, донесе слободу, већ и да нам донесе културу, благостање, просвету. Још више нас радује, што се још сада указује велика пажња нашој вароши, та нам то даје пуно наде, да ће Битољ под мудром владом наше миле ослободитељке Србије процветати и постати главни град јужне Србије и најважнији центар за трговин у која преко Драча буде стизала на Балкан.

Конкурс за лекаре

Општини града Битоља потребна су три дипломирана лекара.

Општински лекари су дужни: да сиротињу бесплатно лече, да лече све болеснике у општинској болници, да врше санитарско-полицијске прегледе над свима животним намирницама и да врше све послове који долазе у обим санитарских послова општинских, како то прописују српски закони.

Месечна плата је 250 динара.

Рок пријаве 15 фебруар Изабрани ће ступити на дужност 1. марта.

Конкурс за бабицу

Општини је потребна једна дипломирана бабица.

Дужности су: да бабичке услуге бесплатно указује свима сиротим породиљама у вароши Битољу.

Плата 100 динара месечно.

Рок пријаве 15 фебруар. Ступање на дужност 1 март.

Забрањен увоз

Наредбом Врховне Команде, која је саопштено овдашњој царинарници, у све области које је наша војска заузела не могу приватни ни у ком циљу увозити из иностранства: *динамит, барут и друге експлозивне материје ни оружје* ма које врсте и система.

Овакву су наредбу диктовали интереси безбедности наше војске као и интереси личне и имовне безбедности становништва заузетих области.

За провоз овакве робе кроз нове области потребно је одобрење Господина Министра Војног.

Рударска права

Врховна Команда у споразуму са

Г. Министром Народне Привреде наредила је: да се све молбе, којима се тражи право истраживања или експлоатације рудника у новоослобођеним крајевима, неће узимати у обзир. Према томе, све док се прилике не среде и ова наредба не повуче, нико неће моћи стећи никакво право на руднике и рудна поља у овим крајевима.

Лица пак која су раније задобила какво рударско право у овим крајевима на основу закона, који су за ове крајеве у то доба важили, позваће се у своје време да та права документима утврде, ако држе да та права имају какве трајне законске вредности.

Продавцима и потрошачима дувана

У прошлости броју јавили смо да је Врховна команда својом наредбом забранила продају отвореног дувана.

Сада саопштавамо да је Врховна команда својом наредбом известила овдашњу царинарницу да режија дувана нема права да увози дувани ради продаје у територији заузетој нашом војском.

Прилози за сиротињу

Госпођа Јулка М. Грашанина, приликом свог бављења у Битољу, где је дошла да обиђе свог сина официра, који се борио за ослобођење Битоља и од тифуса оболео, приложила је за битољску сиротињу 50 динара.

Захвалујемо на прилогу и желимо да добра мати што пре дочека пуно оздрављење јуначког јој сина.

Закон о таксама

Врховна Команда у споразуму са Министарством Финансија одлучила је: да се од сада па до даље наредбе наплаћују за кривичне и грађанске процесе таксу по турском закону о таксама. Ради тога се у Министарству Правде сада преводи турски закон о таксама.

Санитетски воз

Два санитарска воза дошла су у Битољ 20 ов мес. Сви болесници, који су довољно прездравили, и из наше болнице и из Прилипа и Охрида, евакуисани су овим возом у нашу стару Србију.

Таквих је болесника овим возом отпутовало 500.

НАША ОПШТИНА И ЊЕН РАД.

ЗАПИСНИК

Осме седнице суда општине града Битоља држане 17 Јануара 1913.

(свршетак)

9. Ванђел Стама тражи да му општина исплати 2400 гроша за оправаку буради за пожар. *Решено:* да се плати, кад буде имако.

10. Хасан Бећир и Хасан Халем, б општ. чиновници за скупљање прихода за осветљење и ђубре, траже плате за октобар и да им се врати уговор. *Решено:* да им се плати по 300 гроша за октобар.

11. Г. Н. Пенџерков тражи да му се исплати 418 гр. за лиферовани шећер гас и криз болници општинској *Решено* да се исплати.

12. Председник чита молбу муфтије: да му се општ. болница преда за лечење Муслимана, да би и Муслимани имали своју болницу као што имају и друге народности. По овом се развила дискусија у којој су учествовали многи одборници. Председник је изјавио: да ову молбу треба одбити, пошто је општинска болница тако уређена, да ће се у њој моћи лечити сви сиромаси без разлике на веру и народност. Одборник Г. Мајмука је противан стварању болнице по народности, јер болница нема народности. Г. Мемед еф. се са тим сложио и изјавио: кад је човек болестан, онда нема вере: сви су нам једнаки и дужни смо свима помоћи. Затим је *решено:* да се молба одбије и муфтији саопшти да болесне и сиромашке Муслимане упућује у општ. болницу.

13. Поводом молбе Ђорђа Трајковића, да му се под закуп изда општ. кафана, *решено:* да камисија у којој су изабрани: Мих. Димчов, Анасти и Крпчев, прегледају све уговоре о закупу и сва општинска имања, да би се на време закупцима отказало и нова лицитација обавила.

14. За овим је по молбама решено: да се Муарем Исламу, б. директору општ. болнице, Д-р Барберу и Христидесу исплате плате за месец октобар.

15. Поводом молбе да се позориште

изда под закуп решено: да се изда под закуп до 1 јула, али да општ. задржи право да увек употреби позориште на шта хоће три пут неделно: понедељниом, средом и суботом.

16. Соломон Пардо, лиферант гаса општини, тражи да му се исплате рачуни. Пошто је Пардо самовласно раскинуо уговор са општином и престао јој гас лиферовати, и ако је то по уговору био дужан чинити, то је *решено*: да му се не исплати.

17. Соломуну Мусе решено да се да 20 динара на име помоћи за децембар. Болничаркама је одређена плата по 30 динара месечно.

18. Ташко Димитријевић, баштован тражи да му се изда под закуп општинска башта код Зандан џамије. Он ју је држао 40 година; подноси о томе уговоре, а сад је ту башту приграбио Кадри ага. После обавештење да је то општинска својина, *решено је*: да комисија у коју су избрани г. г. Папазоглу, Павловић, Димчов, Мемед еф. и Ђенан беј проучи ово питање и поднесе одбору о томе реферат.

За овим је седница закључена.

Записник

девете седнице општине града Битоља држане 23. јануара, 1913. године.

Председавао председник Петар Лешњаревић. Секретар Богољуб Тодоровић. Присутни одборници: Јован Продановић, Н. Пенџерков, Наум Мајмука, Омер беј, Коста Лозанић, Мемед ефендија, Ђорђе Генчов, Јусула Леви, Ђорђе Анести, Тамил беј, Јеврем Ризов, Вахи беј, Михаило Лазаревић, Борис Крапчев, Коста Козмеску, Наум Грујић, Михаил Димчов, Ђенан беј, Перикли Робев и Руфел Камхи.

1. Прочитан је записник прошле седнице и усвојен без опасака.

2. Председник износи пред Одбор питање о нестабилности пијачних цена намирницама услед отпочетог увођења царине.

После опширне дискусије по томе питању, а на предлог председника *решено је*: да општина нареди трговцима да износе и продају сву робу по следећем ценовнику: оку шећера 0'90 дин., чај шећер 1 дин., со 0'50; гас ока 0'60, канту гаса 6'00 дин, кафу I врсте оку 4'00 дин., и кафу

II врсте оку 3'80 дин. — Сви они пак трговци коју буду сакрили робу да се од стране општине најстрожије казне.

3. Председник саопштава да би за ову недељу цену хлеба требало одредити. Према пијачној цени брашна утврђене су ове цене хлеба: од брашна III врсте оку хлеба коштаће 86 пара, а од II врсте 93 паре.

4. Председник реферише да је избор ноћних стражара свршен и да им је поручена униформа и обућа. Осим тога одређен је и нарочити официр који ће их обучавати и вежбати.

Пошто ће они ускоро ступити на дужност, председник износи да је потребно да се из средине Одбора изабере једна комисија којој ће бити задатак да што пре одреди места стражарима у вароши и изврши пропорционалан општински разрез за њихово издржавање. *Решено је*: да се тај посао повери комисији која је извршила избор ноћних стражара.

Председник даље саопштава да треба изабрати надзорника ноћних стражара и одредити му плату. *Решено*: да иста комисија изврши избор, а да му месечна плата буде 80 дин.

5. Председник извештава да је до сада општина држала под закуп један хан за своје коње. Пошто рок уговора истиче 1, фебруара пита Одбор да ли би требало обновити уговор или не. После краће дискусија *усвојено је*: да се уговор за тај хан не обнавља све дотле, док општина не буде купила коње. Да би се пак тај посао куповања коња убрзао придат је раније изабратој комисији и г. Ђорђе Генчов.

6. Председник износи пред Одбор питање о улепшавању вароши. Одбор налази да би тај посао требало оставити после регулације вароши, а да би за сада требало поправити већ постојеће паркове и засадити дрвеће по улицама и празним плацевима. Тај посао поверио је Одбор изабратој комисији у коју су ушли г. г. Ђемал беј, Коста Козмеску и општински инжињер.

7. Председник чита молбу општинских фењерџија којом моле Одбор да им се повисе плате. Одбор, имајући у виду њихове мале плате као и поскупљивање животних намирница решио

је: да им се од 1, фебруара повисе плате од 20 на 30 динара месечно.

8. Председник износи молбу општинских служитеља у којој моле да им се плате повећају. *Решено*: да се то питање остави кад се буде правило буџет.

9. Председник чита молбу Апостола Димитријевића којом моли да му се општинска кафана у Рибљем Пазару изда под кирију са 40 дин. месечно, а да се досадашњем закупцу који је плаћао 20 дин. месечне кирије откаже. Одбор *решава* да се ова молба упуту већ изабратој комисији да ту ствар извиди и поднесе Одбору реферат.

10. Председник саопштава да на Табани није изабрат општински чиновник који би наплаћивао таксу за вуну. *Одлучено је*: да општински чиновник на Ат Пазару поред своје дужности наплаћује и таксу за вуну која се на Табани продаје.

11. Борис Крапчев предлаже Одбору да би требало упутити молбу Њ. В. Краљу и Врховној Команди да Битољ ослободе за извесно време царине како би се на тај начин многобројној сиротињи помогло. Одбор усваја предлог Б. Крапчева и оставља да то председник у име његово учини.

Овим је седница закључена.

Наши дописи

Крушево 10 Јануар 1913

Како сам се обрадовао сад сам добио ваше Општинске Новине. Ово се све тако брзо догађало, да се тешко освестити и веровати да је све то јавно. Гледаш и мислиш да сањаш: одешк власти, српске власти; прођеш улицом, срећеш српске војнике; мало тек па чујеш добовање добоша и глас трубе—пролази српска војска. Па песма... Како мило, пријатно одјекује дивна, слободна српска песма, која освежава, уздиже, весели... Веруј, да смо и ми постали други људи. Чини ми се, да сам, пред свих напора што сам имао помажући наше у увођењу власти, свежији, хитрији, лакши. И други ми се људи сада чине и бољи и здравији и свежији и веселији. Па деца? Слободна су као да су у слободи одрасла. Чим виде српског војника или официра, деца из-

качу на улицу и поздрављају салутирањем по војнички. Настао је живот слободе и веселости.

Не треба ни да вам помињем, да је ред и мир потпун. Турци и Арнаути што их има овамо не само да су мирни, већ су и врло задовољни радом војних, полицијских и општинских власти. Они увиђају да је сад у истини настало време мира, правде и сигурности за све, без обзира на веру и народност. Многи и најугледнији Турци и Арнаути јавно свуда говоре да се никад нису осећали тако сигурни и спокојни за свој живот и имовину као данас. А ваљда не треба тек да вам опишем расположење наших...

У целом срезу постављене су власти: свуда су образоване општине од по неколико села, постављени кметови и одборници. Сваки дан начелник срески добија по нарочитом гласнику — поштару, кога кметови из општина шаљу, извештај о стању у селима.

Варош је наша као и све вароши у овим крајевима стара, неуређена блатњава. Општинска управа је прегла да учини, што се учинити може, да се варош очисти и уреди. И код нас је

много сиротиње. Општина се труди да помогне ову сиротињу. На Богојављење приређена је и забава у корист општинске сиротиње. Забава је одлично била посећена и пало је на каси 275 динара. Прилози још стижу. Музика од војника резервиста свирала је то вече, и лрчка плех музика изводила је свечано српску химну, после које се проломила сала од дугог плескања и усилика: Живео краљ Петар! На забави је говорио одушевљено г. Пера Коларовић, учитељ и

општински одборник. Говор је изазвао бурно плескање и узвицима: Живео Краљ Петар! Живео Престолонаследник Александар! Живела слава српска — војска! није било карја.

Ово је — требали и то да вам кажем? — прва забава слободна, весела, бурна, братска.

Слобода је ускрснула, живот сродно, љубав је завладала, срећа на грли... Ето, срећни смо...

Твој Вл.

Последњи телеграми

Цетиње. Српска и црнагорска војска заједнички нападају на Скадар. Српска брзометна артиљерија, извучена на положаје, с успехом дејствује. Скадар је у немогућности да се одржи. Командант посаде изаслао је парламентараре српској војсци. Преговори још се воде.

ЦАРИГРАД. Министарски савет донео је одлуку да Једрене преда савезницима под условом да султан има право да одреди свог представника, кој ће у Једринима заступати верске интересе Калифата.

Београд. Председник грчке владе ВЕНИЦЕЛОС приспео је у Београд, свечано дочекан и одушевљено поздрављен од народа и целокупне штампе. Њ. В. Краљ Петар примио је г. Веницелоса у аудијенцију која је трајала пун сат.

Геодетска и Грађевинска АКАДЕМИЈА

Професора АНДОЊОВИЋА у Београду

спрема све оне, који су свршили бар 4 разреда Гимназије или Репалке за **Геометре (земљомере, порезнике)** и **Грађевинаре и геометарске и грађевинарске помоћнике**. Академија је призната од Државе и стоји под надзором г. Министера Просвете и црквених послова. Уњу има осем Срба ученика из свију држава словенских као из **Бугарске, Хрватске, Пољске**. Који год жели посећивати ову једино модерно уређену стручну вишу средњу **техничку школу** на целом Балканском полуострву, нека се обрати писмено на Дирекцију **Бранкова улица бр. 23** од које ће добити бесплатно уредбу, програм школе и обавештење.

ДИРЕКЦИЈА

НАЈБОЉА КУЈНА у Хотел „БЕОГРАДУ“

која у Битољу постоји већ двадесет година. Призната од свих посетилаца Странци у својима кореспонденцијама најпохвалније су писали о нашој кујни.

Храна чиста, укусна, здрава

ЦЕНЕ СОЛИДНЕ

Моли за посету.

1—3

ДАРИНКА КРСТИЋ.

АПOTEKA РАЈНЕ AЛЕКСОВЕ

широка улица

снабдевена је свежим лековима и најновијим препаратима које употребљује модерна медицина.

СРПСКА КАФАНА

Преко пута начелства округа Битољског одликује се одличном кафом чистим природним вином, добром ракијом и пивом најбољег квалитета.

Чистоћа примерна, услуга брза, цена солидна. Молим за посету.

2—3

ТАШКО ТРИФУНОВИЋ.

РУСИДИ & ШАЛИ

Велика деликатесна радња (Главна улица) — Највеће и најстарије стовариште деликатеса у Битољу. Продаје сваковрсну хранљиву конзерву, сардине, тонфиш итд. *Сиреве* разне: домаће и европске. Саламе и шунке. *Бисквит*, *чоколада*, *раглук*. *Бутер* свеж у пакету, *Маслинке* и маслиново уље. *Компоти* и слатка од сваковрсног воћа. *Ајвар* црн и јапански. *Чајеви* руски Попов у пакету. *Макарони* итд. итд. ВИНА И ЛИКЕРИ: Велико стовариште Његошког вина, црна и бела. Вино БОРДО. Француски и грчки КОЊАК. Различни слатки ЛИКЕРИ. МИНХЕНСКО ПИВО. Ракија итд. итд.

КОМИСИОНАРСКА И ПОСРЕДНИЧКА РАДЊА Браћа Пантазијевић

Врши све комисионе и посредничке послове: прима комисион разну трговачку у робу и индустриске производе последује при продаји и куповини робе и имања; даје оба вештења о кретању цена појединих артикала као и о кредитној способности појединих фирми и кредитних установа налази капитале итд.

==== КУПУЈЕ ПШЕНИЦУ ====

ОБУЋАРСКА РАДЊА БОЈЧЕ КОСТИЋА

У улици код Драгора на ДЕ-МИР ЂУПРИЈИ препоручује своју обућу од добре и fine коже, јаке израде и елегантна кроја.

ЦЕНЕ СУ УМЕРЕНЕ

ПРВА СРПСКА БЕРБЕРНИЦА

„ОСЛОБОЂЕЊЕ”

НАУМА ГРУЈИЋА

ШИРОК СОКАК

(у близини Аустриског конзула)

==== МОЛИ ЗА ПОСЕТУ ====

Чистоћа примерна, хигијенско бријање, одлично шишање, модерно фризирање.

СРПСКА КЊИЖАРА

==== МЕТОДИЈА ОЦЕВИЋА ====

Има на стоваришту целокупног канцелариског материјала, свих школских книга и осталих за школу потребних учила.

==== Календара за 1913 годину српских, ====

==== малих и великих и са сликама. ====

Све српске новине. Сlike са српског бојног поља у масним бојама.

Штампарија Хр. Киријас & Илија Иванов у Битољ.

